

Folkbildningsfrågor

Sammanfattning

I betänkandet behandlas propositionen *Lära, växa, förändra Regeringens folkbildningsproposition* (2005/06:192) samt motioner som väckts dels med anledning av propositionen, dels under allmänna motionstiden 2003, 2004 och 2005.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om statens syfte med statsbidraget till folkbildningen och om vissa verksamhetsområden som i särskilt hög grad utgör motiv för statens stöd.

De syften som avses är att folkbildningen ska stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin, bidra till att göra det möjligt för människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen genom t.ex. politiskt, fackligt, kulturellt eller annat ideellt arbete, bidra till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället samt bidra till att bredda intresset för och delaktigheten i kulturlivet.

De sju verksamhetsområden som avses är 1) den gemensamma värdegrunden, 2) det mångkulturella samhällets utmaningar, 3) den demografiska utmaningen, 4) det livslånga lärandet, 5) kulturverksamhet, 6) personer med funktionshinder samt 7) folkhälsa, hållbar utveckling och global rättvisa.

Utskottet tillstyrker även regeringens förslag om statens utvärdering av folkbildningen.

Utskottet behandlar i betänkandet ett flertal motionsyrkanden. Yrkandena avser bl.a. förslag om att bevara folkbildningens särart, fördelningsprinciperna för statens stöd, folkbildningens betydelse för det livslånga lärandet, vikten av kvalitetsaspekter i hur det statliga stödet används, det gemensamma ansvaret för folkbildningen och det statliga stödet. Samtliga motionsyrkanden avslås.

I betänkandet finns 28 reservationer och två särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	9
Ärendet och dess beredning	9
Bakgrund	10
Utskottets överväganden	12
Demokrati, lärande och personlig utveckling – syftet med statsbidraget	12
Ordningföljden på statens syften med stödet till folkbildningen	15
Den gemensamma värdegrunden	16
Det mångkulturella samhällets utmaningar	18
Den demografiska utmaningen	19
Det livslånga lärandet	20
Korttidsstudiestöd	22
Betygsättning i folkhögskolorna	23
Kulturverksamhet	24
Personer med funktionshinder	26
Ökad samverkan och enhetliga regler för funktionshindrade	27
Särskild uppmärksamhet på personer med funktionshinder vid bidragsgivning	28
Folkhälsa, hållbar utveckling och global rättvisa	28
Kvalitetsarbete	29
Fusk med bidrag	31
Etiska råd	31
Folkbildningsrådet – dess roller, uppdrag och befogenheter	32
Uppföljning, utvärdering och forskning	34
Bildningsarbete och inte verksamhetsstöd	36
Stöd till idrottens utbildningsverksamhet	36
Pedagogik och flexibelt lärande	37
Deltagarnas ställning och rättssäkerhet	38
Gemensamt ansvar	40
Uppdragsverksamhet	42
Det statliga stödet	43
Stöd till forskning	46
Digital teknik	47
Övriga motionsyrkanden	48
Samordnat anslag	48
Auktoriserade tolkar	49
Punktskrift	49
Tydligare uppdrag och minskat stöd till folkbildningsområdet	50
Definition av folkbildningsbegreppet	51
Samarbete med de baltiska länderna och Polen	52
Ökat antal utbildningsplatser inom folkhögskolorna	53
Kompetens och breddning	54
Reservationer	55

1. Demokrati, lärande och personlig utveckling – syftet med statsbidraget, punkt 1 (kd)	55
2. Ordningsföljden på statens syften med stödet till folkbildningen, punkt 2 (m, fp, kd, c)	56
3. Den gemensamma värdegrunden, punkt 3 (c)	56
4. Den gemensamma värdegrunden, punkt 3 (kd)	57
5. Det mångkulturella samhällets utmaningar, punkt 4 (m)	58
6. Det mångkulturella samhällets utmaningar, punkt 4 (kd)	58
7. Den demografiska utmaningen, punkt 5 (m, fp, kd, c)	59
8. Det livslånga lärandet, punkt 6 (m, fp, kd, c)	61
9. Korttidsstudiestöd, punkt 7 (c)	62
10. Betygsättning i folkhögskolorna, punkt 8 (m, fp, kd, c)	62
11. Kulturverksamhet, punkt 9 (kd)	63
12. Personer med funktionshinder, punkt 10 (m, fp, kd, c)	64
13. Ökad samverkan och enhetliga regler för funktionshindrade, punkt 11 (c)	64
14. Särskild uppmärksamhet på personer med funktionshinder vid bidragsgivning, punkt 12 (c)	65
15. Kvalitetsarbete, punkt 14 (m, fp, kd, c)	66
16. Fusk med bidrag, punkt 15 (m)	66
17. Etiska råd, punkt 16 (c)	67
18. Folkbildningsrådet – dess roller, uppdrag och befogenheter, punkt 17 (m, fp, kd, c)	67
19. Uppföljning, utvärdering och forskning, punkt 18 (m)	68
20. Uppdragsverksamhet, punkt 23 (m, fp, kd, c)	69
21. Det statliga stödet, punkt 24 (fp)	69
22. Det statliga stödet, punkt 24 (c)	70
23. Stöd till forskning, punkt 25 (fp, c)	71
24. Digital teknik, punkt 26 (c)	71
25. Punktskrift, punkt 29 (m)	72
26. Tydligare uppdrag och minskat stöd till folkbildningsområdet, punkt 30 (m)	72
27. Definition av folkbildningsbegreppet, punkt 31 (m)	73
28. Samarbete med de baltiska länderna och Polen, punkt 32 (fp, kd)	74
Särskilda yttranden	75
1. Det livslånga lärandet, punkt 6 (kd)	75
2. Stöd till idrottens utbildningsverksamhet, punkt 19 (c)	75
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	76
Propositionen	76
Följdmotioner	76
Motioner väckta med anledning av prop. 2005/06:155	78
Motion från allmänna motionstiden hösten 2003	78
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2004	79
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2005	81
<i>Bilaga 2</i>	
Folkbildning i förändring	86

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Demokrati, lärande och personlig utveckling – syftet med statsbidraget**

Riksdagen godkänner regeringens förslag om att folkbildningens anordnare ska lägga fast målen för verksamheterna och att det fortsatt endast är statens syfte med statsbidraget till folkbildningen som ska vara föremål för riksdagsbeslut. Riksdagen godkänner även regeringens förslag om att vissa verksamhetsområden i särskilt hög grad utgör motiv för statens stöd. Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:192 punkt 1 i denna del och avslår motionerna 2004/05:Kr262, 2004/05:Kr275 yrkande 2, 2004/05:Kr277, 2004/05:Kr283 yrkande 2, 2004/05:Kr345 yrkande 6, 2004/05:Kr368 yrkande 29, 2004/05:Kr370 yrkande 1, 2004/05:Kr379, 2004/05:Kr392, 2005/06:So470 yrkande 15, 2005/06:Kr39 yrkandena 1–3, 2005/06:Kr206 yrkande 1, 2005/06:Kr214 yrkande 1, 2005/06:Kr336 yrkande 18, 2005/06:Kr381 yrkande 36, 2005/06:Kr406 yrkande 6 och 2005/06:Kr411 yrkande 1.

Reservation 1 (kd)

2. **Ordningsföljden på statens syften med stödet till folkbildningen**

Riksdagen godkänner regeringens förslag vad avser syftena med statens bidragsgivning till folkbildningen samt ordningsföljden på dessa. Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:192 punkt 1 i denna del och avslår motion 2005/06:Kr38 yrkande 1.

Reservation 2 (m, fp, kd, c)

3. **Den gemensamma värdegrunden**

Riksdagen godkänner regeringens förslag om att den gemensamma värdegrunden ska vara ett av folkbildningens verksamhetsområden. Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:192 punkt 1 i denna del och avslår motionerna 2004/05:Kr345 yrkande 1, 2005/06:Kr41 yrkande 1, 2005/06:Kr403, 2005/06:Kr406 yrkande 1, 2005/06:A3 yrkande 11 och 2005/06:A5 yrkande 3.

Reservation 3 (c)

Reservation 4 (kd)

4. **Det mångkulturella samhällets utmaningar**

Riksdagen godkänner regeringens förslag om att det mångkulturella samhällets utmaningar ska vara ett av folkbildningens verksamhetsområden. Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:192 punkt 1 i denna del och avslår motionerna 2005/06:Kr37 yrkande 3, 2005/06:Kr39 yrkande 4 och 2005/06:Kr322.

Reservation 5 (m)

Reservation 6 (kd)

5. **Den demografiska utmaningen**

Riksdagen godkänner regeringens förslag om att den demografiska utmaningen ska vara ett av folkbildningens verksamhetsområden. Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:192 punkt 1 i denna del och avslår motion 2005/06:Kr37 yrkande 4.

Reservation 7 (m, fp, kd, c)

6. **Det livslånga lärandet**

Riksdagen godkänner regeringens förslag om att det livslånga lärandet ska vara ett av folkbildningens verksamhetsområden. Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:192 punkt 1 i denna del och avslår motionerna 2003/04:Kr381, 2004/05:Kr345 yrkandena 2 och 3, 2005/06:Kr38 yrkandena 2 och 3, 2005/06:Kr333 yrkande 1 och 2005/06:Kr406 yrkandena 2 och 3.

Reservation 8 (m, fp, kd, c)

7. **Korttidsstudiestöd**

Riksdagen avslår motion 2005/06:Kr41 yrkande 4.

Reservation 9 (c)

8. **Betygssättning i folkhögskolorna**

Riksdagen avslår motion 2005/06:Kr411 yrkande 2.

Reservation 10 (m, fp, kd, c)

9. **Kulturverksamhet**

Riksdagen godkänner regeringens förslag om att kulturverksamhet ska vara ett av folkbildningens verksamhetsområden. Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:192 punkt 1 i denna del och avslår motionerna 2004/05:Kr287 yrkande 1, 2005/06:Kr39 yrkande 5 och 2005/06:Kr411 yrkande 3.

Reservation 11 (kd)

10. Personer med funktionshinder

Riksdagen godkänner regeringens förslag om att statens stöd till folkbildningen ska bidra till att dess organisationer är öppna för personer med funktionshinder. Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:192 punkt 1 i denna del och avslår motion 2005/06:Kr38 yrkande 4.

Reservation 12 (m, fp, kd, c)

11. Ökad samverkan och enhetliga regler för funktionshindrade

Riksdagen avslår motion 2005/06:Kr41 yrkandena 2 och 3.

Reservation 13 (c)

12. Särskild uppmärksamhet på personer med funktionshinder vid bidragsgivning

Riksdagen avslår motion 2004/05:Kr287 yrkande 2.

Reservation 14 (c)

13. Folkhälsa, hållbar utveckling och global rättvisa

Riksdagen godkänner regeringens förslag om att folkhälsa, hållbar utveckling och global rättvisa ska vara ett av folkbildningens verksamhetsområden. Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:192 punkt 1 i denna del.

14. Kvalitetsarbete

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:Kr38 yrkandena 5 och 6 samt 2005/06:Kr385.

Reservation 15 (m, fp, kd, c)

15. Fusk med bidrag

Riksdagen avslår motion 2005/06:Kr37 yrkande 5.

Reservation 16 (m)

16. Etiska råd

Riksdagen avslår motion 2005/06:Kr41 yrkande 5.

Reservation 17 (c)

17. Folkbildningsrådet – dess roller, uppdrag och befogenheter

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Kr246 och 2005/06:Kr38 yrkandena 7 och 8.

Reservation 18 (m, fp, kd, c)

18. Uppföljning, utvärdering och forskning

Riksdagen godkänner regeringens förslag om statens utvärdering av folkbildningen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:192 punkt 2 och avslår motion 2005/06:Kr37 yrkande 2.

Reservation 19 (m)

19. Stöd till idrottens utbildningsverksamhet

Riksdagen avslår motion 2005/06:Kr375 yrkande 13.

20. Pedagogik och flexibelt lärande

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:Kr366 och 2005/06:Kr394.

21. Deltagarnas ställning och rättssäkerhet

Riksdagen avslår motion 2005/06:Kr331 yrkandena 4 och 8.

22. Gemensamt ansvar

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Kr228, 2004/05:Kr252 yrkande 2, 2004/05:Kr275 yrkande 1, 2004/05:Kr283 yrkande 1, 2004/05:Kr287 yrkande 4, 2004/05:Kr345 yrkande 5, 2004/05:Kr405, 2005/06:Kr206 yrkande 2, 2005/06:Kr283, 2005/06:Kr336 yrkande 17 och 2005/06:Kr406 yrkande 5.

23. Uppdragsverksamhet

Riksdagen avslår motion 2005/06:Kr38 yrkande 9.

Reservation 20 (m, fp, kd, c)

24. Det statliga stödet

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Kr287 yrkande 5, 2004/05:Kr345 yrkande 4, 2004/05:Kr369 yrkande 9, 2004/05:Kr370 yrkande 2, 2005/06:Kr40 yrkande 1, 2005/06:Kr214 yrkande 2, 2005/06:Kr222, 2005/06:Kr331 yrkande 1, 2005/06:Kr357, 2005/06:Kr406 yrkande 4 och 2005/06:Ub259 yrkande 7.

Reservation 21 (fp)

Reservation 22 (c)

25. Stöd till forskning

Riksdagen avslår motion 2005/06:Kr40 yrkande 2.

Reservation 23 (fp, c)

26. Digital teknik

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:Kr41 yrkande 6 och 2005/06:Kr42.

Reservation 24 (c)

27. Samordnat anslag

Riksdagen avslår motion 2004/05:Kr233 yrkande 7.

28. Auktoriserade tolkar

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:Kr359 och 2005/06:A258 yrkande 14.

29. Punktskrift

Riksdagen avslår motion 2005/06:Kr282 yrkande 1.

Reservation 25 (m)

30. Tydligare uppdrag och minskat stöd till folkbildningsområdet

Riksdagen avslår motion 2005/06:Kr391.

Reservation 26 (m)

31. Definition av folkbildningsbegreppet

Riksdagen avslår motion 2005/06:Kr37 yrkande 1.

Reservation 27 (m)

32. Samarbete med de baltiska länderna och Polen

Riksdagen avslår motion 2005/06:Kr381 yrkande 37.

Reservation 28 (fp, kd)

33. Ökat antal utbildningsplatser inom folkhögskolorna

Riksdagen avslår motion 2005/06:Kr331 yrkande 2.

34. Kompetens och breddning

Riksdagen avslår motion 2005/06:Kr339.

Stockholm den 16 maj 2006

På kulturutskottets vägnar

Lennart Kollmats

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Lennart Kollmats (fp), Eva Arvidsson (s), Paavo Vallius (s), Nikos Papadopoulos (s), Gunilla Tjernberg (kd), Siv Holma (v), Matilda Ernkran (s), Lena Adelsohn Liljeroth (m), Göran Persson i Simrishamn (s), Birgitta Sellén (c), Gunilla Carlsson i Hisings Backa (s), Anna Lindgren (m), Inger Nordlander (s), Rossana Dinamarca (v), Anita Sidén (m), Hans Backman (fp) och Johan Andersson (s).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlas propositionen *Lära, växa, förändra Regeringens folkbildningsproposition* (2005/06:192) samt motioner som väckts dels med anledning av propositionen, dels under allmänna motionstiden 2003, 2004 och 2005. Propositionen bygger på en överenskommelse mellan den socialdemokratiska regeringen och Vänsterpartiet.

Bland de motioner som väckts under allmänna motionstiden finns 21 motionsyrkanden som är likadana eller snarlika yrkanden som tidigare behandlats i betänkandena 2003/04:KrU5 och 2004/05:KrU1. De likartade yrkandena avstyrktes vid den tidigare behandlingen med hänvisning till pågående utvärderingar och utredningar på folkbildningsområdet. Yrkandena har alltså inte prövats i sak tidigare. Dessa yrkanden behandlas samlat under rubrikerna *Demokrati, lärande och personlig utveckling – syftet med statsbidraget* respektive *Gemensamt ansvar*. Vidare behandlas fem motionsyrkanden som är likadana eller snarlika tidigare behandlade förslag under rubriken *Övriga motionsyrkanden*.

Som ett led i beredningen av propositionen höll kulturutskottet den 28 mars 2006 en offentlig utfrågning om folkbildningen på temat *Folkbildning i förändring!?* Efter anföranden av f.d. statsråden Bengt Göransson och Jan-Erik Wikström samt av företrädare för folkbildningsområdet fick utskottets ledamöter tillfälle att ställa frågor till de inbjudna. En utskrift av utfrågningen i dess helhet finns som bilaga 2 till betänkandet.

I samband med ett sammanträde i Folkbildningsrådets representantskap den 20 april 2006 deltog det ansvariga statsrådet Lena Hallengren (s) samt sex riksdagsledamöter från kulturutskottet – Rossana Dinamarca (v), Mikael Johansson (mp), Margareta Pålsson (m), Hans Backman (fp), Kenneth Lantz (kd) och Birgitta Sellén (c) – i en paneldiskussion om förslagen i propositionen. I diskussionen medverkade ett stort antal representanter för Folkbildningsförbundet, Sveriges Kommuner och Landsting och Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation samt inbjudna gäster från bl.a. olika organisationer. Tjänstemän från Utbildnings- och kulturdepartementet och kulturutskottet närvarade vid mötet.

Kulturutskottet tog den 27 april 2006 emot en budkavle från Svenska Folkhögskolans Lärarförbund (SFHL) distrikt 5 Hjälmaren-Östergötland och Sörmland. Budkavlen gällde för folkhögskolan våren 2006 och uppropet var ”att riksdagspartierna i sitt budgetarbete stödjer en fortsatt utveckling av den unika form av vuxenstudier som den svenska folkhögskolan utgör”. Till budkavlen var fogat 532 namnunderskrifter från tio skolor.

Efter en inbjudan från Folkbildningsrådet deltog ledamöter och kansli-personal vid kulturutskottet i en träff den 10 maj 2006 med rådet, Rörelse-folkhögskolornas intresseorganisation, Folkbildningsförbundet samt Sve-riges Kommuner och Landsting. Temat för träffen var propositionen om folkbildning.

Bakgrund

Underlag för propositionen är dels en statlig utvärdering av folkbildningen som presenteras i betänkandet *Folkbildning i brytningstid – en utvärdering av studieförbund och folkhögskolor* (SOU 2004:30, SUFO 2), dels fem forskarrapporter som publicerats som delbetänkanden.

De fem forskarrapporterna är *Folkbildningens särart?* (SOU 2003:94), *Folkbildning och integration* (SOU 2003:108), *Deltagares upplevelse av folkbildning* (SOU 2003:112), *Fyra rapporter om folkbildning* (SOU 2003:125) samt *Folkbildning och lärande med IKT-stöd* (SOU 2004:8).

Vidare utgör dels betänkandet *Vem får vara med? En belysning av folk-bildningens relation till icke-deltagarna* (SOU 2004:51), dels Folkbildnings-rådets rapport *Folkbildningens framsyn – Framtidens folkbildning, roll och uppgifter* del av underlaget.

Övervägandena och slutsatserna i betänkandena *Folkbildning i brytnings-tid* respektive *Vem får vara med?* samt i rapporten *Folkbildningens fram-syn* kan i korthet sammanfattas på följande sätt.

Folkbildning i brytningstid (SUFO 2)

Utredningens sammanfattande bedömning är att den verksamhet som folk-högskolor och studieförbund bedriver med statsbidrag uppfyller de intention-er som staten har med bidraget till folkbildningen och att statsbidragen har stor betydelse för att verksamheten kommer till stånd. Slutsatsen är att det finns starka skäl för ett fortsatt statligt stöd till folkbildningen.

Utredningen pekar dock på behovet av att den bildningsideologiska håll-ning och den pedagogiska grundsyn som präglar folkbildningen måste få ett praktiskt genomslag i verksamheten och att det bör vara en förutsätt-ning för att offentligt stöd till folkhögskolor och studieförbund långsiktigt ska kunna motiveras. Vidare framhåller utredningen att folkbildningen borde engagera sig djupare i att stimulera studiegrupper till ett vidgat del-tagande i det offentliga samtalet genom att agera offentligt, och att det återstår en del att göra när det gäller ett mer jämställt förhållande mellan olika parter, både i styrelser och på ledande tjänster inom studieförbunden och folkhögskolorna, vad gäller såväl balansen mellan kvinnor och män som möjligheten att engagera yngre personer samt personer med utländsk bakgrund och personer med funktionshinder.

Utredningen betonar folkbildningsverksamhetens roll på kulturområdet, både genom studieförbunden och som arrangörer. Vidare understryks att studieförbund och folkhögskolor på ett medvetet sätt bör forma sin verksamhet med inriktning på särskilt viktiga målgrupper som invandrare och nationella minoriteter.

Vem får vara med?

I betänkandet poängteras bl.a. vikten av kvalitet och innehåll i studieförbundens verksamhet framför kvantitet. Vidare framhålls behovet av att studieförbunden kan kommunicera på ett tydligt sätt med såväl kommuner och staten som med potentiella deltagare samt behovet av samverkan mellan studieförbund.

I betänkandet lyfts även fram att det finns ett stort behov av satsningar på vidareutbildning av personal i folkhögskolorna, av mer stöd till folkhögskolans pedagoger och av att höja folkhögskolornas status, bl.a. på arbetsmarknaden.

Folkbildningens framsyn

I rapporten presenteras en samlad bild av folkbildningens roll och uppgifter inför 2010-talet. Ett rådslagsarbete som bedrivits i studieförbund och folkhögskolor utgör grunden för dokumentet.

I rapporten framhålls bl.a. att utveckling och förnyelse av demokratin är ett överordnat uppdrag för svensk folkbildning, att studieförbund och folkhögskolor ska ytterligare skärpa sina insatser för att nå utsatta människor och grupper samt att studieförbund och folkhögskolor ska vara en drivande kraft för lokal och regional mobilisering, utveckling och tillväxt. Vidare anges i rapporten att folkbildningen i framtiden ska behålla och utveckla positionen som Sveriges största kulturarena, att folkbildningen ska ha en hög beredskap för att ompröva etablerade organisations- och verksamhetsformer samt att det finns ett behov av folkbildningsforskning.

Rapport av Riksrevisionen

Med anledning av rapporten Offentlig förvaltning i privat regi – statsbidrag till idrottsrörelsen och folkbildningen (RiR 2004:15) lämnade Riksrevisionens styrelse en framställning till riksdagen angående statens stöd till idrottsrörelsen och folkbildningen (2004/05:RRS7). Framställningen föranledde riksdagen att som sin mening tillkänna att regeringen bör på ett tydligare sätt redovisa för riksdagen hur folkbildningen och idrottsrörelsen utnyttjar de bidrag som staten varje år beviljar.¹

¹ Bet. 2004/05:KrU6, rskr. 2004/05:197.

Utskottets överväganden

Demokrati, lärande och personlig utveckling – syftet med statsbidraget

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om att folkbildningens anordnare ska lägga fast målen för verksamheterna och att det endast är statens syfte med statsbidraget till folkbildningen som är föremål för riksdagsbeslut. Utskottet tillstyrker även regeringens förslag om att vissa verksamhetsområden i särskilt hög grad utgör motiv för statens stöd.

Ett flertal motioner med yrkanden om riktlinjer och fördelningsprinciper för det offentliga stödet samt om den insats som folkbildningen står för avstyrks med hänvisning till att yrkandena i allt väsentligt tillgodosetts genom förslagen i propositionen.

Jämför reservation 1 (kd).

Propositionen

Regeringen föreslår att principen att folkbildningens anordnare själva lägger fast målen för verksamheten ska gälla även i fortsättningen och att riksdagen endast ska ange syftena med statens bidragsgivning.

I stället för de prioriterade målgrupper som angavs i 1998 års beslut föreslås att sju verksamhetsområden ska fastställas för folkbildningen, vilka i särskilt hög grad utgör motiv för statens stöd. Folkbildningen själv ska identifiera målgrupper som är relevanta. Regeringen föreslår följande verksamhetsområden.

1. Den gemensamma värdegrunden
2. Det mångkulturella samhällets utmaningar
3. Den demografiska utmaningen
4. Det livslånga lärandet
5. Kulturverksamhet
6. Personer med funktionshinder
7. Folkhälsa, hållbar utveckling och global rättvisa

Motionerna

I frågan om statens förhållande till folkbildningen har Kristdemokraterna i *motion Kr39* lämnat förslag om att bevara folkbildningens särart och att staten ska stödja folkbildningen på ett övergripande sätt (yrkandena 1 och 2). Motionärerna poängterar att staten endast ska ange övergripande syften och ramar för verksamheten och att det därefter är folkbildningens ansvar

att finna vägar att uppnå syftena och att få möjligheter till egna initiativ. I samma motion lämnar Kristdemokraterna även förslag om resursfördelningen inom folkbildningen (yrkande 3). Motionärerna anser att statsanslaget, som ett första steg, ska basera sig på en historisk treårsperiod och inte som i dag på de senaste fyra åren.

Under allmänna motionstiden 2004 och 2005 har ett flertal motioner väckts med förslag som rör dels principen om att staten anger övergripande motiv för anslagen till folkbildningen, dels riktlinjer och fördelningsprinciper för det offentliga stödet.

De nämnda frågorna tas upp i följande tio motioner.

- Folkpartiet liberalerna pekar i *motion 2004/05:Kr368* på bl.a. oklara ansvarsförhållanden och regler som missgynnar studieförbund i tillväxt som skäl för sitt förslag om studieförbundens bidrag och verksamhet (yrkande 29). Folkpartiet för i stort sett samma argumentation för förslaget i *motion Kr381* (yrkande 36).
- I *motion 2004/05:Kr262* begär Erik Ullenhag (fp) att fördelningsprinciperna för statens ekonomiska stöd till folkbildningen ses över så att nysatsningar inom folkbildning och integration gynnas. Ett liknande förslag förs fram av Kenneth Lantz m.fl. (kd) i *motion Kr411* (yrkande 1) där motionärerna framhåller behovet av ett välfungerande resursfördelningssystem.
- I *motion Kr336* föreslår Vänsterpartiet att riktlinjerna för Folkbildningsrådet behöver ses över och bli tydligare (yrkande 18). Ett liknande förslag förs fram av Rossana Dinamarca m.fl. (v) i *motion 2004/05:Kr283* (yrkande 2).
- I *motion 2004/05:Kr277* av Lilian Virgin och Carina Grönhagen (s) framhåller motionärerna att studieförbunden med växande verksamhet inte får drabbas av nedskärningar på grund av ekonomiska regler.
- I *motion 2004/05:Kr345* av Sonja Fransson m.fl. (s) föreslår motionärerna att principen som innebär att staten anger övergripande motiv för anslagen till folkbildningen, men avstår från detaljreglering, ska ligga fast (yrkande 6). Samma förslag förs fram av Monica Green m.fl. (s) i *motion Kr406* (yrkande 6).
- I *motion 2004/05:Kr379* av Pär Axel Sahlberg m.fl. (s) betonas behovet av förändringar för att göra fördelningssystemet mer flexibelt.

Utöver de nämnda motionerna har följande sex motioner som rör grundläggande frågor på folkbildningsområdet väckts under allmänna motionstiden 2004 och 2005.

I *motionerna 2004/05:Kr370* och *Kr214* av Anita Brodén och Gunnar Nordmark (fp) lämnas förslag om den insats som folkbildningen står för (yrkande 1 i respektive motion). I motionerna lyfts betydelsen av livaktiga och dynamiska studieförbund och folkhögskolor fram.

I *motionerna 2004/05:Kr275* och *Kr206* av Ulf Sjösten (m) framhålls bl.a. studieförbundens och folkhögskolornas centrala betydelse för uppbyggnaden av den svenska demokratin och deras avgörande inverkan t.ex. för kultur- och integrationsfrågorna. I motionerna föreslås att riksdagen ska göra ett tillkännagivande om vikten av en bra och bred folkbildningsverksamhet i Sverige (yrkande 2 respektive 1).

I *motion 2004/05:Kr392* av Louise Malmström och Jan Björkman (s) framhålls folkbildningens stora betydelse för att stärka demokratin och att det alltid kommer att finnas tydliga målgrupper för folkbildningen. Motionärerna betonar vikten av att folkbildningen får fortsätta att utvecklas utan att göra avkall på sitt oberoende.

I *motion So470* av Erik Ullenhag m.fl. (fp) föreslås att uppdraget till studieförbund och folkhögskolor ses över utifrån folkbildningens möjligheter att förstärka både integration och folkhälsa (yrkande 15). I motiven till motionen framhålls att de totala anslagen från stat, kommun och landsting måste ha en sådan omfattning att de ger goda förutsättningar för folkhögskolor och studieförbund att möta ökade och delvis nya behov av folkbildning. Vidare hänvisas till att uppdraget till studieförbund och folkhögskolor måste ses över, bli tydligare och kopplas till ekonomiska incitament.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens uppfattning att folkbildningen är en omistlig del av det svenska samhället. Folkbildningen ökar människors möjligheter att med nya kunskaper, bättre självförtroende och insikten om att delta i ett socialt sammanhang ta makten över sitt eget liv. Därmed stärks grunden för demokratin – att folket får verktygen för att påverka och göra sin röst hörd. Folkbildningen bidrar också till ett livslångt lärande, samtidigt som alla deltagare ges möjlighet till personlig utveckling. Utskottet instämmer därför i regeringens överväganden om att folkbildningen måste fortsätta att utvecklas och att det är ett led i denna strävan att folkbildningens organisationer och skolor själva får identifiera de målgrupper som är relevanta för att syftena med folkbildningen nås.

När det gäller motionsyrkandena väljer utskottet att först ta upp de tio yrkanden som redovisas ovan i punktform. Likartade yrkanden har tagits upp till behandling i betänkande 2003/04:KrU5 Folkbildning samt i betänkande 2003/04:KrU1 Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid som rör budgetpropositionen för 2004. I betänkandena avstyrkte utskottet de då behandlade motionsyrkandena med hänvisning till pågående utredningar och utvärderingar på folkbildningsområdet. Utskottet konstaterar att de förslag som regeringen lägger fram i propositionen i hög grad bygger på de utredningar och utvärderingar som genomförts. De krav som motionärerna framför i nu aktuella motionsyrkanden tillgodoses enligt utskottets uppfattning genom regeringens förslag att behålla grundprinciperna för statens stöd till folkbildningen. Till det kommer att regeringen

framhåller att ett systematiskt kvalitetsarbete med inriktning på administration, verksamhetsformer och innehåll behöver utvecklas på alla nivåer inom folkbildningen. Regeringens bedömning är även att kvalitativa kriterier behöver tillföras de modeller för fördelning av statsbidrag som tillämpas på de olika nivåerna. Utskottet beaktar vidare att regeringen i vårpropositionen aviserat att ytterligare 400 miljoner kronor ska tillföras folkbildningsanslaget från 2007. Utskottets sammanvägda uppfattning är därmed att motionerna 2004/05:Kr262 (fp), 2004/05:Kr277 (s), 2004/05:Kr283 (v) yrkande 2, 2004/05:Kr345 (s) yrkande 6, 2004/05:Kr368 (fp) yrkande 29, 2004/05:Kr379 (s), Kr336 (v) yrkande 18, Kr381 (fp) yrkande 36, Kr406 (s) yrkande 6 och Kr411 (kd) yrkande 1 bör avstyrkas.

Med hänvisning till vad som ovan anförts anser utskottet vidare att de övriga motionsyrkandena kan anses tillgodosedda. När det gäller frågan om resursfördelningen inom folkbildningen som tas upp i motion Kr39 (kd) yrkande 3 vill utskottet framhålla att det ligger inom Folkbildningsrådets befogenhet att avgöra vilken bedömningsmodell som ska användas för fördelningen. Utskottet avstyrker motionerna 2004/05:Kr275 (s) yrkande 2, 2004/05:Kr370 (s) yrkande 1, 2004/05:Kr392 (s), Kr39 (kd) yrkandena 1–3, Kr206 (s) yrkande 1, Kr214 (s) yrkande 1 och So470 (fp) yrkande 15.

Utskottet tillstyrker därmed regeringens förslag att folkbildningens ordnare även i fortsättningen ska lägga fast målen för verksamheterna och att det endast är syftet med statens bidragsgivning som är föremål för riksdagsbeslut. Utskottet tillstyrker även den del av regeringens förslag som innebär att, i stället för att peka ut målgrupper, vissa verksamhetsområden som i särskilt hög grad utgör motiv för statens stöd anges.

Ordningsföljden på statens syften med stödet till folkbildningen

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag vad avser syftena med statens bidragsgivning till folkbildningen samt ordningsföljden på dessa.

Ett motionsyrkande om att behålla den nuvarande ordningen på syftena avstyrks.

Jämför reservation 2 (m, fp, kd, c).

Propositionen

Regeringen föreslår att de syften som lades fast genom 1998 års riksdagsbeslut – med ny inbördes ordning och något justerade formuleringar – fortfarande ska gälla. Det anges att folkbildningen ska

- stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin,

- bidra till att göra det möjligt för människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen (genom t.ex. politiskt, fackligt, kulturellt eller annat ideellt arbete),
- bidra till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället,
- bidra till att bredda intresset för och delaktigheten i kulturlivet.

Motionen

I *fyrpartimotion Kr38* (m, fp, kd, c) föreslås att statens syften med folkbildning ska behållas (yrkande 1). Motionärerna pekar på att regeringen inte motiverat den nya inbördes ordningen på de syften som anges för folkbildningen och anser att den nuvarande ordningen därför tills vidare ska behållas.

Utskottets överväganden

Utskottet delar regeringens uppfattning att demokratispekten i folkbildningen är det övergripande syftet med statens stöd. Motion Kr38 (m, fp, kd, c) yrkande 1 om att behålla den nuvarande ordningen på syftena avstyrks därför.

Utskottet tillstyrker därmed de syften för folkbildningen som regeringens föreslår samt ordningsföljden på dessa.

Den gemensamma värdegrunden

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om att den gemensamma värdegrunden ska vara ett av folkbildningens verksamhetsområden.

Utskottet anser att de motionsyrkanden som berör bl.a. demokrati- och jämställdhetsaspekter på folkbildningsområdet i allt väsentligt är tillgodosedda och därför inte kräver någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida. Yrkandena avstyrks därför.

Jämför reservationerna 3 (c) och 4 (kd).

Propositionen

Regeringen föreslår att statens stöd till folkbildningen ska bidra till att grundläggande demokratiska värden som alla människors lika värde och jämställdhet mellan könen genomsyrar verksamhetens innehåll, former och organisation.

Regeringen anger i propositionen att ett av syftena med statens bidrag till folkbildningen är att stödja en verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin. Viktigt är också att folkbildningen påverkar människors grundläggande värderingar om bl.a. alla människors lika värde och

jämställdhet mellan könen. Regeringen anför vidare att mäns och kvinnors lika värde och lika möjligheter måste återspeglas i valet av verksamhet, verksamheternas innehåll, verksamhetsformerna och organisationernas uppbyggnad samt att detsamma gäller principen om alla människors lika värde.

Motionerna

Centerpartiet hävdar i *motion Kr41* folkbildningens betydelse för ett Sverige där människor kan växa och tillsammans bygga samhället underifrån (yrkande 1). Motionärerna lyfter särskilt fram att det är av stor vikt att folkbildningen finns i hela landet och att den håller en hög kvalitet.

Kristdemokraterna framhåller i *motion A3* krav på jämställdhet vid statligt stöd till folkrörelser (yrkande 11).

Gudrun Schyman (–) har i både *motion Kr403* och *motion A5* (yrkande 3) lämnat förslag om en feministisk folkbildning. Motionären anser att regeringen bör ta initiativ till en feministisk folkbildningssatsning genom ett kraftigt ökat anslag till folkbildningen och direktiv om hur Folkbildningsrådet ska fördela medel till folkbildningen på ett sätt som främjar integrering av genus.

I *motion 2004/05:Kr345* av Sonja Fransson m.fl. (s) betonas folkbildningens betydelse för en levande demokrati (yrkande 1). Motionärerna framhåller betydelsen av folkbildningsarbetet för att även framtida generationer ska ta till sig grunderna för ett demokratiskt förhållningssätt. Samma yrkande framställs av Monica Green m.fl. (s) i *motion Kr406* yrkande 1.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens uppfattning om folkbildningens betydelse för ett demokratiskt samhälle och vikten av att särskilt lyfta fram alla människors lika värde och jämställdhet mellan könen. Utskottet anser att de yrkanden som framförs i motionerna ligger väl i linje med såväl utskottets som regeringens uppfattning. Motionärernas förslag är därmed i allt väsentligt tillgodosedda och kräver ingen ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

Motionerna 2004/05:Kr345 (s) yrkande 1, Kr41 (c) yrkande 1, Kr403 (–), Kr406 (s) yrkande 1, A3 (kd) yrkande 11 samt A5 (–) yrkande 3 avstyrks därför.

Utskottet tillstyrker därmed regeringens förslag om att den gemensamma värdegrunden ska vara ett av folkbildningens verksamhetsområden.

Det mångkulturella samhällets utmaningar

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om att det mångkulturella samhällets utmaningar ska vara ett av folkbildningens verksamhetsområden.

Utskottet avstyrker motionsyrkanden där motionärerna bl.a. efterlyser en strategi för hur människor med utländsk bakgrund och människor med funktionshinder ska engageras i folkbildningen. Yrkandena avstyrks med hänvisning till att regeringen i propositionen poängterar att det är nödvändigt att folkbildningen utvecklar metoder för en uppsökande verksamhet för att nå nya grupper och att utskottet utgår från att folkbildningens organisationer tar sitt ansvar i frågan.

Jämför reservationerna 5 (m) och 6 (kd).

Propositionen

Regeringen föreslår att statens stöd till folkbildningen ska bidra till att dess organisationer medverkar till att människor med olika bakgrund möts, får ökad förståelse för varandra och utbyter erfarenheter sinsemellan så att utanförskap, segregering, konflikter och diskriminering motverkas.

Regeringen anger i propositionen att det är en uppgift för folkbildningen att bidra till ökad integration mellan dem som bott i landet länge och dem som relativt nyligen invandrat till Sverige. Regeringen anser att folkbildningen kan underlätta integrationen genom att främja ömsesidig kunskap och förståelse mellan olika etniska, religiösa och kulturella grupper i samhället.

Motionerna

Moderata samlingspartiet föreslår i *motion Kr37* att en strategi bör utarbetas för att människor med utländsk bakgrund och människor med funktionshinder ska engageras i folkbildningsverksamheten (yrkande 3). Motionärerna hänvisar till att det i betänkandet från SUFO 2, *Folkbildning i brytningstid* (SOU 2004:30), konstaterats att studieförbunden har få deltagare med utländsk bakgrund och få med funktionshinder.

Kristdemokraterna föreslår i *motion Kr39* att statens stöd till folkbildningen ska bidra till att dess organisationer medverkar till att människor med olika bakgrund får ökad förståelse för varandra så att utanförskap, segregering, konflikter och diskriminering motverkas (yrkande 4). Motionärerna vill med sitt förslag starkare än regeringen framhålla vikten av att människor med olika bakgrund får ökad förståelse för varandra.

I *motion Kr322* av Fredrik Olovsson och Elisabeth Markström (s) föreslås användning av Fogelstadmodellen för att öka invandrarkvinnornas deltagande i samhället. Motionärerna hänvisar till den skola som verkade mellan 1925 och 1954 vid Fogelstad gods i Katrineholms kommun och som riktade sig till kvinnor från alla samhällsklasser och yrkesgrupper.

Utskottets ställningstagande

Det finns nästan en miljon människor i Sverige som är födda i ett annat land. Många som är födda i Sverige har i varje fall en förälder som är född utanför landet. Det gör Sverige till ett mångkulturellt samhälle, vilket innebär både möjligheter och utmaningar. För de nationella minoriteterna (samer, tornedalingar, sverigefinnar, romer och judar) bör folkbildningen kunna användas för att bevara, utveckla och främja de nationella minoritetsspråken och andra kulturella särdrag. För att detta ska kunna bli verklighet krävs dock att nationella, såväl som invandrade minoriteter ges möjlighet att påverka verksamhetens utformning. Utskottet anser att verksamheten inom folkbildningen kan fylla en väsentlig funktion i strävan att öka förståelsen och erfarenhetsutbytet mellan människor med olika bakgrund.

Moderata samlingspartiet föreslår att en strategi ska utarbetas för hur bl.a. människor med utländsk bakgrund ska engageras i folkbildningsverksamheten. Utskottet delar uppfattningen att detta kan vara avgörande för hur folkbildningens organisationer ska kunna nå nya grupper. Utskottet vill dock hänvisa till att regeringen i propositionen poängterar att det är nödvändigt att folkbildningen utvecklar metoder för en uppsökande verksamhet för att nå personer som inte har etablerade kontakter med ett föreningsliv eller med andra sociala nätverk. Utskottet utgår därför från att folkbildningens organisationer tar sitt ansvar i frågan.

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionerna Kr37 (m) yrkande 3, Kr39 (kd) yrkande 4 och Kr322 (s).

Utskottet tillstyrker därmed regeringens förslag om att det mångkulturella samhällets utmaningar ska vara ett av folkbildningens verksamhetsområden.

Den demografiska utmaningen

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om att den demografiska utmaningen ska vara ett av folkbildningens verksamhetsområden.

Ett motionsyrkande om flexibla utbildningsmöjligheter avstyrks.

Jämför reservation 7 (m, fp, kd, c).

Propositionen

Regeringen föreslår att statens stöd till folkbildningen ska bidra till att dess organisationer kan möta de demografiska förändringarna och engagera nya generationer utan att förlora de äldres engagemang.

Motionen

Moderata samlingspartiet föreslår i *motion Kr37* att riksdagen ska ge regeringen till känna som sin mening vad i motionen anføres om flexibla utbildningsmöjligheter (yrkande 4). Motionärerna hävdar att det finns grundläggande fel i den svenska skolpolitiken eftersom behoven av komvux och folkhögskolor blir alltmer centrala. Vidare understryks friskolornas betydelse för utvecklingen av nya utbildningsformer och pedagogiskt nytänkande.

Utskottets ställningstagande

Motioner rörande bl.a. det livslånga lärandet samt behörighet till och utveckling av gymnasieskolan har tidigare behandlats av utbildningsutskottet i betänkandena 2005/06:UbU8 Vuxenutbildning och 2005/06:UbU10 Gymnasieskolan. Motionsyrkandena avstyrktes av utbildningsutskottet med hänvisning till pågående insatser på området.

Mot den bakgrunden anser utskottet att det inte finns skäl att nu bifalla förslaget i *motion Kr37* (m) yrkande 4. Yrkandet avstyrks därför.

Utskottet tillstyrker därmed regeringens förslag om att den demografiska utmaningen ska vara ett av folkbildningens verksamhetsområden.

Det livslånga lärandet

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om att det livslånga lärandet ska vara ett av folkbildningens verksamhetsområden.

Motionsyrkanden bl.a. om att minska behovet av det individuella programmet avstyrks med hänvisning till att liknande yrkanden behandlats i tidigare sammanhang och då avslagits med motiveringen att möjligheten att följa ett individuellt program är betydelsefull för vissa elever.

Jämför reservation 8 (m, fp, kd, c) och särskilt yttrande 1 (kd).

Propositionen

Regeringen föreslår i propositionen att statens stöd till folkbildningen ska bidra till att studieförbund och folkhögskolor medverkar till att förverkliga möjligheten till ett livslångt lärande för vuxna, till alternativa vägar för att nå gymnasiekompetens och vidare studier samt till yrkesutbildning.

I propositionen lyfter regeringen fram att folkbildningen har engagerat sig i utbildning på gymnasienivå samt att såväl studieförbund som folkhögskolor är huvudmän för gymnasieskolor eller anordnar gymnasieutbildning som uppdragsverksamhet. Genom att tillämpa folkbildningens pedagogik och erbjuda en i många fall annorlunda studiemiljö, bidrar folkbildningen till att många ungdomar finner sig till rätta och lyckas med sina studier. Erfarenheter från bl.a. folkhögskolans verksamhet inom ramen för gymnasieskolans individuella program är goda. Regeringen bedömer att behoven av insatser från folkbildningens sida inom området sannolikt kommer att öka.

Regeringen hänvisar även till att riksdagen har beslutat om vissa ändringar av bestämmelserna om tillträde till högskolan i syfte att göra bestämmelserna enkla, rättvisa och enhetliga. Kraven för grundläggande behörighet till högskolan har också likställts med kraven för gymnasieexamen.¹ Regeringen framhåller att den särskilda urvalsgruppen till högskolan för folkhögskoledeltagare har en unik ställning och att det kräver stor omdömesgillhet i hanteringen för att upplevas som legitim.

Motionerna

I *fyrpartimotion Kr38* (m, fp, kd, c) föreslås att behovet av det individuella programmet kan minskas genom att det individanpassade stödet i tidigare skolår ökas (yrkande 2). Om eleverna tidigt i skolan skaffar sig de grundläggande färdigheterna har de bättre förutsättningar att få behörighet för nationella program i gymnasieskolan. Det skulle enligt motionärerna i sin tur leda till att det individuella programmet kan minskas och på sikt avskaffas.

I samma motion uttalar sig motionärerna för att folkbildningens möjligheter att vara en del av det livslånga lärandet bör stärkas (yrkande 3). De hänvisar till utvärderingarna inom ramen för SUFO 2 och av Kunskapslyftet. Det framhålls att folkbildningen ska vara en aktiv partner exempelvis i lokala lärcentra, genom uppsökande verksamhet och genom att staten uppmantrar kommuner att involvera det informella lärandet genom studieförbund och folkhögskolor.

I *motion Kr333* av Maria Larsson (kd) föreslås att folkhögskolan ska ges ett tydligare uppdrag att fylla en aktiv funktion för IV-deltagare på gymnasieskolan (yrkande 1). Motionären hävdar att folkhögskolan behöver få ett tydligt uppdrag för ungdomar i åldersgruppen 16–18 år.

I *motion 2004/05:Kr345* (yrkande 3) av Sonja Fransson m.fl. (s) och i *motion Kr406* (yrkande 3) av Monica Green m.fl. (s) föreslås att riksdagen ska ge regeringen till känna som sin mening vad i motionerna anförs om folkbildningens betydelse för det livslånga lärandet. I *motion 2003/04:*

¹ Prop. 2004/05:162, bet. 2005/06:UbU3, rskr. 2005/06:160.

Kr381 av Bernt Sköldestig m.fl. (s) framförs samma förslag. I den sistnämnda motionen poängteras vikten av att folkbildningens pedagogik används i gymnasie- och vuxenutbildningen.

I *motion 2004/05:Kr345* av Sonja Fransson m.fl. (s) och *motion Kr406* av Monica Green m.fl. (s) föreslås vidare möjligheter till en utvecklad samverkan mellan folkbildning och högskola (yrkande 2 i respektive motion).

Utskottets ställningstagande

För elever som inte kommer in på gymnasiet på grund av bristande betyg i svenska, engelska och matematik finns möjligheten att genom ett individuellt program (IV) delta i ett gymnasieprogram, men med särskild undervisning i de nämnda ämnena. När det gäller yrkandena i motion Kr38 (m, fp, kd, c) och Kr333 (kd) om individuella program noterar utskottet att utbildningsutskottet i betänkande 2005/06:UbU10 Gymnasieskolan har behandlat likartade yrkanden. Yrkandena avstyrktes av utbildningsutskottet som ansåg att möjligheten att följa ett individuellt program är betydelsefull för elever som inte uppnått behörighet att komma in på ett nationellt eller specialutformat program. Utbildningsutskottet framhöll också förbättringar avseende det individuella programmet som riksdagen tidigare beslutat om. Möjligheten till stöd i grundskolan har även behandlats i betänkande 2004/05:UbU9 Grundskolan.

Kulturutskottet gör i dessa frågor ingen annan bedömning än utbildningsutskottet.

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionerna 2003/04:Kr381 (s), 2004/05:Kr345 (s) yrkandena 2 och 3, Kr38 (m, fp, kd, c) yrkandena 2 och 3, Kr333 (kd) yrkande 1 och Kr406 (s) yrkandena 2 och 3.

Utskottet tillstyrker därmed regeringens förslag om att det livslånga lärandet ska vara ett av folkbildningens verksamhetsområden.

Korttidsstudiestöd

Utskottets förslag i korthet

Ett motionsyrkande om en översyn av reglerna om korttidsstudiestöd avstyrks.

Jämför reservation 9 (c).

Motionen

Centerpartiet föreslår i *motion Kr41* en översyn av reglerna för det korttidsstudiestöd som är kopplat till rehabilitering (yrkande 4). Motionärerna hänvisar till att stödet bara gäller personer upp till 64 år, men att många äldre kan drabbas av den typ av sjukdom som kan rehabiliteras med hjälp av folkbildningens verksamhet.

Utskottets ställningstagande

Beträffande stöd för studier i mindre omfattning gäller reglerna i förordning (2001:362) om bidrag vid korttidsstudier. Åldersgränsen för att vara berättigad till bidrag – t.o.m. det kalenderår då den studerande fyller 64 år – är satt med utgångspunkt i syftet med stödet. Enligt 4 § i förordningen är syftet med bidraget till studerande på grundskole- och gymnasienivå att rekrytera personer med kort tidigare utbildning till studier i mindre omfattning och att stimulera till fortsatta studier. Någon översyn av stödet är inte aktuellt.

Utskottet ser inte något skäl att ändra syftet med bidraget vid korttidsstudier. Utskottet avstyrker därför motion Kr41 (c) yrkande 4.

Betygssättning i folkhögskolorna

Utskottets förslag i korthet

Ett motionsyrkande om att folkhögskolorna ska ha rätt att sätta betyg avstyrks.

Jämför reservation 10 (m, fp, kd, c).

Propositionen

Regeringen anser att genom att validering – att få sina faktiska kunskaper och sin kompetens tillgodoräknad – erkänns som metod underlättas också att få erkännande för det lärande som skett inom folkbildningens ram.

Motionen

I *motion Kr411* av Kenneth Lantz m.fl. (kd) föreslås att folkhögskolorna ska ha rätt att sätta betyg (yrkande 2). Motionärerna anser att det är orimligt att t.ex. folkhögskolorna inte har rätt att betygssätta sina elever. De hänvisar till att regeringen aviserat att enskilda utbildningsanordnare av vuxenutbildningen ska få möjlighet att sätta betyg och att den möjligheten också måste gälla för folkhögskolorna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer i regeringens uppfattning att validering kan underlätta ett erkännande av kunskaper som erhållits inom folkbildningens ram. Folkbildningen bör dock som utbildningsform fortfarande kännetecknas av möjligheten till fritt kunskapssökande och frihet från krav på resultat i form av betyg (jfr betänkande 1997/98:KrU17 Folkbildning s. 19). Utskottet avstyrker därför motion Kr411 (kd) yrkande 2.

Kulturverksamhet

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om att kulturverksamhet ska vara ett av folkbildningens verksamhetsområden.

Utskottet avstyrker två motionsyrkanden om samarbete och ansvarsfördelning med hänvisning till att motionärernas förslag tillgodosetts genom bedömningarna i propositionen.

Vidare avstyrks ett motionsyrkande om att begreppet ”folklig kultur” inte bör användas. Skälet till att utskottet avstyrker yrkandet är att stödet till kulturverksamhet bl.a. ska uppmuntra till samverkan mellan amatörer och professionella och därmed höja nivån på kulturverksamheten. Begreppet ”folklig kultur” är därför relevant i sammanhanget.

Jämför reservation 11 (kd).

Propositionen

Regeringen föreslår att statens stöd till folkbildningen ska bidra till att dess organisationer kan vara en lokal och regional drivkraft för den folkliga kulturen.

Regeringen gör vidare – utan att förelägga riksdagen något förslag – bedömningen att amatörkulturen spelar en central roll ur både ett delaktighets- och ett demokratiperspektiv och att samspelet med den professionella kulturen är av stor betydelse. För sin fortsatta utveckling behöver amatörkulturens centrala organisationer enligt regeringens mening ett starkare statligt stöd.

Regeringen anför i propositionen att samverkan mellan olika aktörer inom kulturområdet är eftersträvansvärt. Tillsammans kan studieförbund, folkhögskolor, museer, bibliotek, länsteatrar och länsmusiken samt regionala musikstiftelser och lokala kulturföreningar finna vägar till att skapa ett rikare kulturutbud i hela landet. Amatörkulturens centrala organisationer kan vara en viktig samarbetspart. Riksutställningar, Rikskonserter och Riksteatern har en särskilt betydelsefull roll i kulturpolitiken. Enligt regeringens bedömning skulle ett vidgat samarbete på lokal nivå mellan dessa tre institutioner och folkbildningen verksamt kunna bidra till att de kulturpolitiska målen förverkligas.

Regeringen anför vidare att det inte är möjligt att peka ut ett enskilt nationellt politikområde som ensamt kan bära det politiska ansvaret för amatörkulturen. En stor del av amatörkulturen utövas lokalt inom ramen för folkbildningen. Inom ramen för den nationella kulturpolitiken görs insatser för de centrala amatörkulturorganisationerna. Även stödet till samlingslokaler, arbetsmarknadspolitiken, utbildningspolitiken etc. har stor betydelse för amatörkulturen. Det politiska ansvaret är således, enligt regeringen, delat mellan flera politikområden.

Regeringen aviserar i propositionen att en fördjupad analys av samspelet mellan de olika politikområdena och deras respektive ansvar för amatörkulturen kommer att genomföras.

Motionerna

Kristdemokraterna anser i *motion Kr39* (yrkande 5) att statens stöd till folkbildningen ska bidra till att dess organisationer kan vara en lokal och regional drivkraft för amatörkulturen. Motionärerna vänder sig mot begreppet ”folklig kultur” i regeringens förslag och menar att det bör bytas ut till ”amatörkultur”. De hänvisar även till resonemangen i *motion Kr411*, som väckts under allmänna motionstiden, där Kristdemokraterna bl.a. hävdar att det bör finnas ett långtgående samarbete mellan amatörkulturverksamheten och studieförbunden (yrkande 3). I *motion Kr39*, som väckts med anledning av propositionen, konstaterar motionärerna att propositionen går Kristdemokraterna till mötes på den punkten.

I *motion 2004/05:Kr287* av Håkan Larsson och Sven Bergström (c) understryks folkbildningens betydelse för kulturverksamheten (yrkande 1). Motionärerna anger att inget annat statligt kulturpolitiskt anslag når så brett som anslaget till folkbildningen och att studieförbunden därför är en av de viktigaste kulturpolitiska aktörerna. Vidare hänvisas till bedömningarna av SUFO 2, som bl.a. framhåller att amatörkulturens organisationer behöver ett eget organisationsstöd på central nivå och att det bör klargöras var ansvaret för amatörkulturen ligger.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens och motionärernas uppfattning att kulturverksamheten inom folkbildningen spelar en central roll samt att verksamheten i hög grad bidrar till att bredda kulturintresset i samhället och till att öka delaktigheten i kulturlivet.

Med hänvisning till vad regeringen anför om en ökad samverkan mellan olika aktörer samt om en fördjupad analys av samspelet mellan olika politikområden och bedömningen att amatörkulturen behöver ett starkare statligt stöd för sin fortsatta utveckling anser utskottet att motionärernas förslag tillgodosetts. När det gäller begreppet ”folklig kultur” syftar det i sammanhanget på kulturytringar som riktar sig till alla grupper av människor, ett slags breddkultur. Avsikten med stödet till kulturverksamhet är, enligt vad regeringen anför, bl.a. att uppmuntra till samverkan mellan olika aktörer på kulturområdet – genom samarbete mellan amatörer och professionella är ambitionen att sammantaget höja kulturverksamheten till en högre nivå och bidra till att förverkliga de kulturpolitiska målen. Utskottet anser därför att uttrycket folklig kultur är relevant i sammanhanget.

Utskottet avstyrker därmed motionerna 2004/05:Kr287 (c) yrkande 1, Kr39 (kd) yrkande 5 och Kr411 (kd) yrkande 3 om kulturverksamhet.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om att statens stöd till folkbildningen ska bidra till att dess organisationer kan vara en lokal och regional drivkraft för den folkliga kulturen.

Personer med funktionshinder

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om att statens stöd till folkbildningen ska bidra till att dess organisationer är öppna för personer med funktionshinder.

Ett motionsyrkande om ökade möjligheter för funktionshindrade att delta i folkbildningen avstyrks med hänvisning till att yrkandet i allt väsentligt tillgodosetts.

Jämför reservation 12 (m, fp, kd, c).

Propositionen

Regeringen föreslår att stöd till folkbildningen ska bidra till att dess organisationer är öppna för personer med funktionshinder och att alla deltagare erbjuds lika möjligheter till studier och till att påverka utformningen av verksamheten.

I propositionen hänvisas till att studieförbundens cirklar med funktionshindrade personer omfattar ca 200 000 deltagare och att de vanligaste formerna av funktionshinder är utvecklingsstörning samt psykiska och medicinska funktionshinder. Regeringen uttalar att hög kompetens kring funktionshinder är nödvändig inom folkbildningen.

Regeringen anger vidare att det behövs en ökad medvetenhet om tillgänglighet, bemötande och individuella anpassningar. Detta kräver en kontinuerlig vidareutbildning och kompetensutveckling av lärare och cirkelledare, men även av all personal som möter människor och planerar verksamhet. Regeringen poängterar att detta kan uppnås lättare om personer med funktionshinder finns representerade i personalstyrka, ledning och styrelse.

Motionen

I *fyrpartimotion Kr38* (m, fp, kd, c) föreslås att riksdagen ska tillkännage för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att möjligheterna för funktionshindrade att delta i folkbildningen måste öka (yrkande 4). Motionärerna anser att det är en rättvise- och jämlikhetsfråga att även personer med fysiska och psykiska funktionshinder har möjlighet att delta i studiecirklar och folkhögskolekurser. Vidare anges att de statliga bidragen till lokalanpassning och tekniska hjälpmedel för funktionshindrade av olika slag bör öka både inom ramen för folkbildningsanslaget och inom ramen för Socialstyrelsens institut för särskilt utbildningsstöd (Sisus).

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att regeringens förslag och överväganden i fråga om förutsättningarna för personer med funktionshinder att delta i studier och att påverka utformningen av verksamheten är väl avvägda och att övervägandena ligger i linje med motionärernas önskemål. Motion Kr38 (m, fp, kd, c) yrkande 4 bör därför inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida utan avstyrks.

Utskottet tillstyrker därmed regeringens förslag om att statens stöd till folkbildningen ska bidra till att dess organisationer är öppna för personer med funktionshinder och att alla deltagare erbjuds lika möjligheter till studier och att påverka utformningen av verksamheten.

Ökad samverkan och enhetliga regler för funktionshindrade

Utskottets förslag i korthet

Ett motionsyrkande om ökad samverkan och enhetliga regler för funktionshindrade inom folkbildningsområdet avstyrks med hänvisning till att det i allt väsentligt tillgodosetts.

Jämför reservation 13 (c).

Propositionen

I propositionen slås fast att det vilar ytterst på kommunerna att se till att verksamheter för funktionshindrade, som de har ansvar för, inte förs över till folkhögskolor eller studieförbund för att på så sätt flytta kostnader och utnyttja folkbildningsanslaget.

Regeringen framhåller att utbildning kan vara ett led i en rehabilitering och att samverkan mellan ansvariga för rehabiliteringsinsatser och företrädare för folkbildningen därför är viktig. Enligt regeringens uppfattning i propositionen bör finansieringsfrågan vara löst innan utbildningen startar. Ansvar för samordning av rehabiliteringsinsatser bör, enligt regeringen, inte ligga hos folkbildningen.

Motionen

Centerpartiet har i *motion Kr41* pekat på behovet av ökad samverkan samt enhetliga regler för funktionshindrade när det gäller folkhögskolor (yrkande 2). I motionen anförs att det inte finns något enhetligt regelverk och inte heller någon bra samverkan mellan olika myndigheter för att lösa boendebehov, assistentbehov och olika hjälpmedel när det gäller funktionshindrades möjligheter att påbörja studier på en folkhögskola. I samma motion föreslås även att läkare ska kunna ordinera en kurs på folkhögskola eller en studiecirkel (yrkande 3).

Utskottets överväganden

Utskottet anser att regeringens förslag och överväganden i fråga ökad samverkan och enhetliga regler i allt väsentligt tillgodoser motionärernas krav och därför inte kräver någon åtgärd från riksdagens sida. Motion Kr41 (c) yrkandena 2 och 3 avstyrks därför.

Särskild uppmärksamhet på personer med funktionshinder vid bidragsgivning

Utskottets förslag i korthet

Ett motionsyrkande om vikten av att särskilt uppmärksamma personer med funktionshinder vid bidragsgivningen avstyrks med hänvisning till att det i allt väsentligt tillgodosetts.

Jämför reservation 14 (c).

Motionen

I *motion 2004/05:Kr287* av Håkan Larsson och Sven Bergström (c) framhålls folkbildningens betydelse för människor med funktionshinder och deras intresseorganisationer (yrkande 2). Motionärerna anser att det är viktigt att även i framtiden särskilt uppmärksamma personer med funktionshinder vid bidragsgivningen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att regeringens förslag om att statens stöd till folkbildningen ska bidra till att dess organisationer är öppna för personer med funktionshinder och att alla deltagare erbjuds lika möjligheter till studier och att påverka utformningen av verksamheten i allt väsentligt tillgodoser förslaget i *motion 2004/05:Kr287* (c) yrkande 2. Yrkandet avstyrks därför.

Folkhälsa, hållbar utveckling och global rättvisa

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om att folkhälsa, hållbar utveckling och global rättvisa ska vara ett av folkbildningens verksamhetsområden.

Propositionen

Regeringen föreslår att statens stöd till folkbildningen ska bidra till att dess organisationer medverkar till bättre folkhälsa, till hållbar utveckling och till global rättvisa genom att öka människors insikt om vikten av förändrade värderingar och levnadsvanor.

Utskottets ställningstagande

Värdet i folkbildningens verksamhet för att främja och på olika sätt underlätta arbetet på väsentliga och helt grundläggande områden kan inte nog framhållas. Utskottet tillstyrker därför regeringens förslag om att folkhälsa, hållbar utveckling och global rättvisa ska vara ett av folkbildningens verksamhetsområden.

Kvalitetsarbete

Utskottets förslag i korthet

Utskottet delar regeringens uppfattning att kvalitativa element måste tillföras Folkbildningsrådets modeller för uppföljning och utvärdering av verksamheten samt att rådet bör utarbeta metoder som möjliggör jämförelser i kvalitet mellan olika verksamheter.

Utskottet avstyrker motionsyrkanden om vikten av ett ökat kvalitetsarbete med hänvisning till att yrkandena får anses tillgodosedda genom bedömningarna i propositionen.

Jämför reservation 15 (m, fp, kd, c).

Propositionen

Regeringens bedömning är att ett systematiskt kvalitetsarbete med inriktning på såväl administration som verksamhetsformer och innehåll behöver utvecklas på alla nivåer inom folkbildningen. Regeringen framhåller att kvalitativa kriterier behöver tillföras de modeller för fördelning av statsbidrag som tillämpas på olika nivåer inom folkbildningen och att former för fristående granskning av verksamheterna bör introduceras.

Regeringen utvecklar i propositionen bedömningen på följande sätt.

Inom folkbildningen, liksom i varje annan verksamhet, utgör det dagliga arbetet med och medvetenheten om kvalitetsfrågorna på lokal nivå grunden för kvalitetsssäkring av verksamheten. Det är önskvärt att ett mer systematiskt kvalitetsarbete med inriktning på såväl administration som verksamhetsformer och innehåll utvecklas på alla nivåer inom folkbildningen. Detta arbete bör givetvis utgå från folkbildningens egna mål och de kvalitetskriterier som man själv utvecklar, men samtidigt inbegripa en bred syn på kvalitetsbegreppet. Kvalitetsarbetet bör inte utföras av Folkbild-

ningsrådet, utan av studieförbunden och folkhögskolorna själva. Det måste dock vara en prioriterad uppgift för rådet att medverka till att arbetet kommer till stånd.

Förutom att fördela statsbidraget till folkhögskolor och studieförbund har rådet till uppgift att följa upp och utvärdera verksamheten. I detta ligger att i kvalitativa och kvantitativa termer följa, beskriva och analysera den statsbidragsfinansierade verksamheten. Detta material utgör grunden för rådets återrapportering till regering och riksdag. Det utgör också underlag för rådets egen fördelning av statsbidrag och annan myndighetsutövning. Det är angeläget att rådet drar operativa slutsatser av den information som samlats in. Det handlar då om att väga samman kvalitativa bedömningar och kvantitativa data. Det är rimligt att rådets modeller för fördelning av statsbidraget inte uteslutande baseras på kvantitativa data, utan att värderande, kvalitativa element tillförs modellerna.

Regeringen framhåller vidare att ett utvecklat kvalitetsarbete skulle kunna förebygga t.ex. den typ av felaktigt utnyttjande av statsbidraget som av och till uppdragas i studiecirkelverksamheten. Utöver ett lokalt förankrat kvalitetsarbete finns anledning att pröva om olika former av fristående granskning av verksamheterna skulle kunna introduceras inom folkbildningen.

Motionerna

I *fyrpartimotion Kr38* (m, fp, kd, c) betonas vikten av att ett kvalitetsarbete införs för att säkerställa ett tillbörligt nyttjande av statsanslaget (yrkande 5). Motionärerna anser att man i det sammanhanget också bör uppmärksamma utformningen av kvalitativa kriterier i statsanslaget (yrkande 6). Motionärerna lyfter fram vikten av en god uppföljning av användningen av de statliga medlen. De anser samtidigt att utformningen av de kvalitativa kriterierna för studieförbund att få bidrag måste uppmärksammas. Enligt deras mening är det inte är rimligt om kvalitetsaspekterna knyts till kvantitetsaspekterna och det får konserverande effekter på folkbildningens struktur och innehåll.

I *motion Kr385* av Louise Malmström och Jan Björkman (s) vill motionärerna gynna och lyfta fram det specifikt folkbildningsmässiga och unika, och tona ned det resultatinkriktade och kvantitativt mätbara.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att regeringen tagit till sig den kritik mot Folkbildningsrådets bidragsmodeller som framförts bl.a. i betänkandet *Folkbildning i brytningstid* (SOU 2004:30) och att det på ett välavvägt sätt poängteras i propositionen att kvalitativa element måste tillföras rådets modeller för uppföljning och utvärdering av verksamheten. Regeringen framhåller också att Folkbildningsrådet bör utarbeta metoder som möjliggör jämförelser i kvalitet mellan olika verksamheter. Utskottet ser vidare positivt på det som

sågs i propositionen om att ett utvecklat kvalitetsarbete även skulle kunna förebygga den typ av felaktigt utnyttjande av statsbidraget som emellanåt upptäcks i studiecirkelverksamheten.

Utskottet anser att motionärernas förslag om vikten av ett ökat kvalitetsarbete får anses tillgodosedda och avstyrker därför motionerna Kr38 (m, fp, kd, c) yrkandena 5 och 6 samt Kr385 (s).

Fusk med bidrag

Utskottets förslag i korthet

Utskottet delar regeringens bedömning att ett utvecklat kvalitetsarbete kan förebygga ett felaktigt utnyttjande av statsbidraget. Utskottet ser inte något behov av ytterligare behandling av frågan. Ett motionsyrkande av innebörd att frågan borde ha behandlats på ett tydligare sätt i propositionen avstyrks därför.

Jämför reservation 16 (m).

Motionen

Moderata samlingspartiet föreslår i *motion Kr37* att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om fusk med bidrag till studiecirkel (yrkande 5). Motionärerna är kritiska till att regeringen inte behandlat frågan på ett tillräckligt tydligt sätt.

Utskottets ställningstagande

Som nämns ovan sägs i propositionen att ett utvecklat kvalitetsarbete även skulle kunna förebygga den typ av felaktigt utnyttjande av statsbidraget som emellanåt upptäcks i studiecirkelverksamheten. Utskottet ser inte något behov av ytterligare behandling av frågan om fusk med bidrag än den som regeringen gör i propositionen. Utskottet avstyrker därför motion Kr37 (m) yrkande 5.

Etiska råd

Utskottets förslag i korthet

Utskottet bedömer att det inte finns något behov av ytterligare åtgärder för att öka nivån på kvalitetsarbetet än de som regeringen för fram i propositionen. Ett motionsyrkande om att tillätta etiska råd avstyrks därmed.

Jämför reservation 17 (c).

Propositionen

Regeringen gör i propositionen bedömningen att systematiskt kvalitetsarbete med inriktning på såväl administration som verksamhetsformer och innehåll behöver utvecklas på alla nivåer inom folkbildningen. Därutöver uttalar regeringen bl.a. att utöver ett lokalt förankrat kvalitetsarbete finns anledning att pröva om olika former för fristående granskning av verksamheterna skulle kunna introduceras inom folkbildningen.

Motionen

Centerpartiet föreslår i *motion Kr41* att etiska råd ska tillsättas och att man i samarbete med Folkbildningsrådet tar fram riktlinjer för detta (yrkande 5). Förslaget motiveras med att studieförbunden har ett gemensamt ansvar för kvalitet och etik i verksamheten.

Utskottets ställningstagande

Utskottet bedömer att det inte finns något behov av ytterligare åtgärder för att öka nivån på kvalitetsarbetet än de som regeringen för fram i propositionen. Utskottet avstyrker därför motion Kr41 (c) yrkande 5.

Folkbildningsrådet – dess roller, uppdrag och befogenheter

Utskottets förslag i korthet

Utskottet ser inte skäl att förändra den organisatoriska strukturen på folkbildningsområdet utöver de bedömningar som regeringen gör om att stärka rådets myndighetsroll. Motionsyrkanden med denna innebörd avstyrks därför. Utskottet avstyrker även ett yrkande om ytterligare lagreglering på området.

Jämför reservation 18 (m, fp, kd, c).

Propositionen

Regeringen bedömer att den nuvarande ordningen där Folkbildningsrådet utgör en ideell organisation som har både myndighets- och medlemsuppdrag bör bestå. Folkbildningsrådets myndighetsroll bör stärkas genom att det ges rätt att återkalla statsbidrag till verksamhet som inte uppfyller statens villkor. Rådet bör vidare ges rätt att omfördela medel som återkallats. Regeringen avser att ändra förordningen (1991:977) om statsbidrag till folkbildningen i enlighet härmed.

I propositionen hänvisar regeringen till utvärderingen av SUFO 2 i betänkandet *Folkbildning i brytningstid* (SOU 2004:30) som visar att Folkbildningsrådet i allt väsentligt klarat att hantera sin dubbla roll som ideell

organisation med både myndighets- och medlemsuppdrag. Regeringen påpekar dock att rådets uppgifter alltmer integrerats i varandra och att det är avgörande hur rådet klarar att hantera balansgången framöver.

Regeringen anger i avsnittet om kvalitetsarbete att ett utvecklat kvalitetsarbete bör kunna förebygga t.ex. den typ av felaktigt utnyttjande av statsbidraget som av och till uppdagas i studiecirkelverksamheten. Därutöver anser regeringen att Folkbildningsrådet bör ges befogenhet att återkalla och därefter omfördela statsbidrag som betalats ut till ett studieförbund eller en folkhögskola i det fall verksamheten inte är förenlig med statens syften med statsbidraget.

Motionerna

I *fyrpartimotion Kr38* (m, fp, kd, c) föreslås att Folkbildningsrådets myndighetsroll måste förstärkas (yrkande 7). Motionärerna anser att folkbildningen borde ha en tydlig myndighet som företrädare. Denna myndighet skulle kunna hävda folkbildningens roll inom området vuxnas lärande och ha ett stort ansvar för uppföljning. De vill dessutom att förstärkningen av Folkbildningsrådets uppgifter i större utsträckning läggs på Folkbildningsförbundet och Rorelsfolkhögskolornas intresseorganisation (RIO). Enligt motionärerna borde uppgifter såsom kvalitetsarbete, pedagogisk verksamhet, flexibelt lärande (IT och distansverksamhet) samt internationell verksamhet i större utsträckning kunna lämnas till folkbildningens egna intresseorganisationer (yrkande 8).

I *motion 2004/05:Kr246* av Helene Petersson och Göte Wahlström (s) föreslås att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om uppföljning av statsbidraget till folkbildningen. Motionärerna anger att de krav som finns på återrapportering inte på ett tydligt sätt är kopplade till syftet med statsbidraget. Vidare anser motionärerna att det bör övervägas om inte de ideella organisationer som utför förvaltningsuppgifter också ska omfattas av tillämpliga delar av förvaltningslagen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser, i likhet med regeringen, att den nuvarande ordningen där Folkbildningsrådet har förtroendet att såväl vara en ideell organisation med ett medlemsuppdrag som att ha myndighetsliknande uppgifter bör bestå. I motion Kr38 (m, fp, kd, c) yrkande 7 föreslår motionärerna att Folkbildningsrådets roll ska förstärkas. De anser vidare att förstärkningen av Folkbildningsrådets uppgifter i större utsträckning ska läggas på Folkbildningsförbundet och RIO. Utskottet – som givetvis är medvetet om att Folkbildningsrådet har ett självständigt ansvar för hur arbetet i rådet bedrivs – ser det som självklart att Folkbildningsrådets samverkan med folkbildningens intresseorganisationer och fördelningen av ansvar mellan dem sker på ett konstruktivt sätt för att bästa resultat ska uppnås. Sammantaget ser utskottet inte skäl att förändra den organisatoriska strukturen på

folkbildningsområdet utöver de bedömningar som regeringen gör om att stärka rådets myndighetsroll. Motion Kr38 (m, fp, kd, c) yrkandena 7 och 8 avstyrks därför.

Eftersom Folkbildningsrådet inte är en förvaltningsmyndighet är inte förvaltningslagen (1986:223) direkt tillämplig, inte heller har det särskilt föreskrivits att förvaltningslagen ska gälla i rådets verksamhet. Folkbildningsrådet har dock lagstöd för att fördela bidrag genom lagen (1976:1046) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom utbildningsdepartementets område. Handläggningen av förvaltningsuppgifterna regleras genom förordningen (1991:977) om statsbidrag till folkbildningen. Även Folkbildningsförbundet och länsbildningsförbunden har fått vissa förvaltningsuppgifter överlämnade till sig.

Viss verksamhet i Folkbildningsrådet respektive Folkbildningsförbundet omfattas även av reglerna om handlingsoffentlighet. Båda organen är införda i bilagan till sekretesslagen (1980:100). Det innebär att Folkbildningsrådet och Folkbildningsförbundet omfattas av bl.a. reglerna om handlingsoffentlighet och sekretess i tryckfrihetsförordningen och sekretesslagen.

Utskottet anser att det inte finns behov av ytterligare lagreglering på området. Motion 2004/05:246 (s) avstyrks därför.

Uppföljning, utvärdering och forskning

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om statens utvärdering av folkbildningen. Utskottet anser att regeringens förslag innebär att ett tidigare tillkännagivande av riksdagen om en förbättrad återrapportering i den del det gäller folkbildningen besvarats av regeringen.

Ett motionsyrkande om formerna för utvärdering av folkbildningsområdet avstyrks eftersom det får anses tillgodosett genom förslaget i propositionen.

Jämför reservation 19 (m).

Propositionen

Regeringen föreslår att formerna för statens utvärdering av folkbildningen ska modifieras. Utvärderingen ska i fortsättningen utformas som tätare återkommande studier av mer begränsad omfattning, som vid behov kan kompletteras av mer sammanfattande analyser. På så sätt kan regeringen regelbundet återkomma till riksdagen i budgetpropositionen med redovisning av hur olika delar av statens syften uppnåtts. Mer heltäckande analyser kan redovisas när förutsättningar för och behov av detta finns. Den

förändrade utformning av statens syften med statsbidraget som föreslås i propositionen bör enligt regeringens uppfattning förbättra förutsättningarna för en sådan struktur på utvärderingsarbetet.

Regeringen bedömer att Folkbildningsrådet alltjämt bör svara för uppföljning av folkbildningens verksamhet och säkerställa att folkbildningen själv genomför utvärderingar såväl nationellt som lokalt. Regeringen gör vidare bedömningen att inom folkbildningsanslaget bör medel avdelas för forskning med inriktning på folkbildning. Medlen bör disponeras av Vetenskapsrådet.

Regeringen anser vidare att folkbildningens egna utvärderingar i större utsträckning än hittills bör utnyttjas för bedömningen av om statens syften med statsbidraget uppnåts.

Motionen

Moderata samlingspartiet föreslår i *motion Kr37* att riksdagen ska tillkännage för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utvärdering av folkbildningen (yrkande 2). Motionärerna betonar att det är angeläget att det görs regelbundna och oberoende utvärderingar av folkbildningens verksamhet. De anger vidare att även de medel som kommer från kommuner och landsting måste utvärderas i högre grad.

Utskottets ställningstagande

Den nuvarande modellen för utvärdering uppmärksammades av Riksrevisionen i dess granskning *Offentlig förvaltning i privat regi* (RiR 2004:15). Granskningen föranledde riksdagen att som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts om behovet av en förbättrad återrapportering till riksdagen av statsbidragen till bl.a. folkbildningen.²

Utskottet anser att regeringens förslag om förändrade former för statens utvärdering av folkbildningen innebär att tillkännagivandet om en förbättrad återrapportering i den del det gäller folkbildningen besvarats av regeringen. Motion Kr37 (m) yrkande 2 får anses tillgodosett genom regeringens förslag, varför yrkandet avstyrks.

Utskottet tillstyrker därmed regeringens förslag om statens utvärdering av folkbildningen.

² Bet. 2004/05:KrU6, rskr. 2004/05:197.

Bildningsarbete och inte verksamhetsstöd

Utskottets bedömning i korthet

Utskottet delar regeringens bedömning att statsbidraget bör finansiera studie-, bildnings- och kulturarbete inom studieförbund och folkhögskolor i enlighet med statens syften och huvudmannens mål och att statsbidraget inte får användas som ett allmänt verksamhets- och organisationsstöd.

Propositionen

Regeringen bedömer att statsbidraget bör finansiera studie-, bildnings- och kulturarbete inom studieförbund och folkhögskolor i enlighet med statens syften och huvudmannens mål. Statsbidrag får inte användas som ett allmänt verksamhets- och organisationsstöd. Regeringens bedömning är vidare att den öppna verksamheten riktad mot allmänheten bör ges större utrymme.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning.

Stöd till idrottens utbildningsverksamhet

Utskottets förslag i korthet

Utskottet delar regeringens bedömning att det bör prövas om statens stöd till idrottens studie-, bildnings- och utbildningsverksamhet kan kanaliseras direkt till idrotten.

Eftersom regeringen avser att bjuda in de berörda parterna till överläggningar anser utskottet att det inte finns skäl att föregripa utgången av dessa diskussioner. Ett motionsyrkande om att Folkbildningsrådet låst fast anslaget på ett sätt som missgynnar bl.a. SISU Idrottsutbildarna avstyrks därför.

Jämför särskilt yttrande 2 (c).

Propositionen

Regeringen bedömer att det bör prövas om statens stöd till idrottens studie-, bildnings- och utbildningsverksamhet kan kanaliseras direkt till idrotten. Av propositionen framgår att regeringen avser att bjuda in Folkbildningsrådet, SISU Idrottsutbildarna och Riksidrottsförbundet till överläggningar för att diskutera frågan om statens stöd till idrottens studie- och bildningsverksamhet bör riktas direkt till idrotten.

Motionen

Folkpartiet liberalerna hävdar i *motion Kr375* (yrkande 13) behovet av ökade bidrag till studieförbundet SISU Idrottsutbildarna. Motionärerna anger att Folkbildningsrådet låst fast anslaget på ett sätt som missgynnar studieförbund i tillväxt och att det drabbar SISU Idrottsutbildarna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning att det bör prövas om statens stöd till idrottens studie-, bildnings- och utbildningsverksamhet kan kanaliseras direkt till idrotten.

Eftersom regeringen avser att bjuda in de berörda parterna till överläggningar anser utskottet att det inte finns skäl att föregripa utgången av dessa diskussioner. Motion Kr375 (fp) yrkande 13 avstyrks därför.

Pedagogik och flexibelt lärande

Utskottets förslag i korthet

Utskottet delar den uppfattning om den tekniska utvecklingens förtjänster som verktyg även inom folkbildningsverksamheten som förs fram både av regeringen och av motionärerna i de motioner som berör denna fråga. Utskottet instämmer särskilt i regeringens uppfattning att folkbildningen bör bevara sin särart också i en IT-baserad verksamhet.

Utskottet anser att motionsyrkandena i frågan tillgodosetts genom propositionen, varför yrkandena avstyrks.

Propositionen

Regeringens bedömning är att arbetet med pedagogisk och metodisk förnyelse bör ges hög prioritet. Folkbildningens kännetecken, ideologiska drag och verksamhetens huvudmän bör komma till uttryck i lärprocessen och vara synliga för deltagaren.

Regeringen bedömer i propositionen att arbetet med att använda olika former av IT-lösningar i syfte att bl.a. utveckla verksamheten och göra den tillgänglig för fler bör fortsätta. I sammanhanget anger regeringen att IT i dag är ett viktigt och etablerat verktyg i många utbildningssituationer, dels för informationssökning, dels för själva lärandet. Regeringen anger vidare att folkbildningen generellt sett ligger långt framme och att IT har öppnat många nya möjligheter, men att det samtidigt ställer krav på den anordnare som vill anamma den nya tekniken. Regeringen anser att det är angeläget att folkbildningen, i sin IT-baserade verksamhet, bevarar särdrag inom pedagogik, metodik och värderingar.

I avsnittet i propositionen om det statliga stödet framhåller regeringen att folkbildningen bör genomföra en särskild satsning bl.a. när det gäller att motverka den s.k. digitala klyftan.

Motionerna

I *motion Kr366* av Helene Petersson (s) föreslås en bred folkbildningssatsning för IT-samhället. Motionären betonar behovet av att ge förutsättningar för studieförbund, folkhögskolor och databranschens organisationer att i samverkan genomföra folkbildande insatser för att öka möjligheten till ett demokratiskt IT-samhälle.

Även i *motion Kr394* av Kerstin Kristiansson Karlstedt och Göran Nordlander (s) föreslås att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utbildningsinsatser inom IT-området. Motionärerna hänvisar till att folkbildningsförbunden bör stödjas i inriktningen att öka kunskaperna och tillgängligheten till IT.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar den uppfattning om den tekniska utvecklingens förtjänster som verktyg även inom folkbildningsverksamheten som förs fram både av regeringen och av motionärerna. Utskottet, som särskilt vill instämma i regeringens uppfattning att folkbildningen bör bevara sin särart också i en IT-baserad verksamhet, anser att motionärernas önskemål blivit tillgodosedda genom uttalandena i propositionen. Motionerna Kr366 (s) och Kr394 (s) avstyrks därför.

Deltagarnas ställning och rättssäkerhet

Utskottets förslag i korthet

Utskottet delar regeringens bedömning att folkhögskoledeltagarnas rättsliga ställning behöver stärkas.

Utskottet noterar att regeringen aviserar ett uppdrag till Folkbildningsrådet som innefattar att rådet ska ta initiativ till en överenskommelse mellan anordnarna inom folkbildningen. Vidare kommer regeringen att utreda hur en diskrimineringsreglering kan utformas som omfattar även bl.a. folkbildningen. Utskottet anser att de angivna åtgärderna uppfyller de krav som framförs i några motioner. Motionsyrkandena om folkhögskoledeltagarnas rättsliga ställning avstyrks därför.

Propositionen

Regeringen bedömer att folkhögskoledeltagarnas rättsliga ställning behöver stärkas.

I propositionen anför regeringen att det är otillfredsställande att en deltagare i stor utsträckning är utlämnad till skolledningens och skolstyrelsens bedömning i situationer som kan ha betydande personliga och ekonomiska konsekvenser för den enskilda deltagaren. En lösning av frågan måste enligt regeringens bedömning åstadkommas inom folkbildningen. Regeringen avser därför att i de riktlinjer som beslutas i anslutning till regleringsbrevet för folkbildningsanslaget uppdra åt Folkbildningsrådet att ta initiativ till en överenskommelse mellan anordnarna inom folkbildningen. Regeringen anser att en rimlig utgångspunkt för en sådan reglering kan vara att tvister hänskjuts till en nämnd och att utbildningsanordnarna åtar sig att följa nämndens utslag.

Regeringen konstaterar att delar av vuxenutbildningen inte omfattas av lagregleringen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever. Regeringen avser därför enligt propositionen att inom kort ta ställning till hur en reglering kan utformas som omfattar bl.a. folkbildningen, den kvalificerade yrkesutbildningen och de kompletterande utbildningarna.

Motionen

I *motion Kr331* av Britt-Marie Danestig och Lennart Gustavsson (v) framhålls kommunernas skyldighet att betala interkommunal ersättning för kommuninnevånare som läser på folkhögskola utanför det egna länet (yrkande 4). Det poängteras att för den enskildes rättssäkerhet bör reglerna vara enhetliga för de interkommunala bidragen.

I samma motion pekas på behovet av att utreda på vilket sätt den lagstiftning som gäller studerande inom andra utbildningsformer även kan omfatta elever på folkhögskola (yrkande 8). Motionärerna nämner diskrimineringslagstiftningen som ett exempel.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning att folkhögskoledeltagarnas rättsliga ställning behöver stärkas. Utskottet noterar att regeringen aviserar ett uppdrag till Folkbildningsrådet som innefattar att rådet ska ta initiativ till en överenskommelse mellan anordnarna inom folkbildningen. Vidare kommer regeringen att utreda hur en diskrimineringsreglering kan utformas som omfattar även bl.a. folkbildningen. Utskottet anser att dessa åtgärder uppfyller de krav som motionärerna ställer. Motion Kr331 (v) yrkandena 4 och 8 avstyrks därför.

Gemensamt ansvar

Utskottets förslag i korthet

Utskottet ser positivt på regeringens bedömning att folkbildningen är en gemensam angelägenhet för staten, kommunerna, landstingen och huvudmännen samt att det ekonomiska ansvaret bör bäras gemensamt. Utskottet stöder därför regeringens avsikt att ta initiativ till överläggningar med Sveriges Kommuner och Landsting om kommunernas och landstingens bidrag till folkbildningen.

Kravet på ett gemensamt ansvar som framförs i ett flertal motionsyrkanden är därmed enligt utskottets uppfattning tillgodosett. Motionsyrkandena avstyrks.

Propositionen

Regeringens bedömning är att folkbildningen är en gemensam angelägenhet för staten, kommunerna, landstingen och huvudmännen. Det ekonomiska stödet bör bäras gemensamt.

Regeringen aviserar att initiativ kommer att tas till överläggningar med Sveriges Kommuner och Landsting om kommunernas och landstingens bidrag till folkbildningen.

Motionerna

Under allmänna motionstiden 2004 och 2005 väcktes elva motioner med förslag som rör frågor med anknytning till ett delat ansvar för folkbildningen mellan stat, kommuner och landsting. De aktuella motionerna är följande.

- Birgitta Sellén och Rigmor Stenmark (c) framhåller i *motion 2004/05:Kr252* att en nationell politik på folkbildningsområdet förutsätter att såväl stat, landsting som kommuner medverkar till att ge bra villkor för studieförbund och folkhögskolor (yrkande 2).
- I *motion 2004/05:Kr287* av Håkan Larsson och Sven Bergström (c) framhålls kommuners och landstings ansvar för att ge folkbildningen rimliga förutsättningar (yrkande 4).
- I *motion 2004/05:Kr275* efterlyser Ulf Sjösten (m) en översyn av systemet med tre nivåer för bidragsgivning till studieförbunden för att skapa långsiktiga och stabila förutsättningar för studieförbunden i Sverige (yrkande 1). Ulf Sjösten framställer samma yrkande i *motion Kr206* (yrkande 2).
- Vänsterpartiet kräver i *motion Kr336* att det bör tillsättas en arbetsgrupp bestående av representanter för stat, landsting och kommuner samt för Folkbildningsrådet för att utreda hur ansvaret för folkbildningen ska tas och fördelas (yrkande 17).

- I *motion 2004/05:Kr283* av Rossana Dinamarca m.fl. (v) understryks att det bör tillsättas en arbetsgrupp bestående av representanter för alla inblandade parter, vilken får till stånd en dialog med kommuner och landsting om hur det nationella ansvaret för folkbildningen ska tas och fördelas (yrkande 1).
- I *motion 2004/05:Kr228* av Helene Petersson och Göte Wahlström (s) lyfts det långsiktiga stödet till folkbildningen fram. Motionärerna anser att regeringen bör initiera en dialog mellan stat, kommun och landsting i syfte att klargöra en ansvarsfördelning som garanterar ett fortsatt långsiktigt stöd.
- I *motion 2004/05:Kr345* av Sonja Fransson m.fl. (s) betonas att staten bör vara mer aktiv i sin kommunikation med Landstingsförbundet och Kommunförbundet när det gäller syftet med stödet till folkbildningen (yrkande 5).
- I *motion 2004/05:Kr405* av Anneli Särnblad och Per Erik Granström (s) pekar motionärerna på det minskade kommunala stödet till folkbildningen och menar att nedskärningarna måste upphöra.
- I *motion Kr283* poängterar Thomas Strand (s) kommuners och landstings ansvar för stöd till folkbildningen.
- Monica Green m.fl. (s) föreslår i *motion Kr406* att staten bör vara mer aktiv i sin kommunikation med Landstingsförbundet och Kommunförbundet när det gäller syftet med stödet till folkbildningen (yrkande 5).

Utskottets ställningstagande

Likartade yrkanden som de nu angivna har tagits upp till behandling i betänkande 2003/04:KrU5 Folkbildning. I betänkandet avstyrkte kulturutskottet de då behandlade motionsyrkandena med hänvisning till pågående utredningar och utvärderingar på folkbildningsområdet.

Utskottet, som anser att det är avgörande för folkbildningens framtid att det tas ett gemensamt ansvar för verksamheterna på området, konstaterar att den bedömning som regeringen gör i propositionen i hög grad bygger på de utredningar och utvärderingar som genomförts.

Utskottet ser således positivt på regeringens bedömning att folkbildningen är en gemensam angelägenhet för staten, kommunerna, landstingen och huvudmännen samt att det ekonomiska ansvaret bör bäras gemensamt. Utskottet stöder därför regeringens avsikt att ta initiativ till överläggningar med Sveriges Kommuner och Landsting om kommunernas och landstingens bidrag till folkbildningen. Kravet på ett gemensamt ansvar som framförs i de ovan angivna motionerna är därmed enligt utskottets uppfattning tillgodosett.

Utskottet avstyrker därför samtliga här aktuella motioner, dvs. 2004/05:Kr228 (s), 2004/05:Kr252 (c) yrkande 2, 2004/05:Kr275 (m) yrkande 1, 2004/05:Kr283 (v) yrkande 1, 2004/05:Kr287 (c) yrkande 4, 2004/05:Kr345 (s) yrkande 5, 2004/05:Kr405 (s), Kr206 (m) yrkande 2, Kr283 (s), Kr336 (v) yrkande 17 och Kr406 (s) yrkande 5.

Uppdragsverksamhet

Utskottets förslag i korthet

Utskottet anser att regeringen på ett välavvägt sätt balanserat intäktsmöjligheten för folkhögskolor och studieförbund mot vikten av att folkbildningens idé och metodik genomsyrar även uppdragsverksamheten.

Ett motionsyrkande om att uppdragsutbildningen ska särskiljas från den folkbildande statsbidragsfinansierade verksamheten avstyrks därför.

Jämför reservation 20 (m, fp, kd, c).

Propositionen

Regeringen framhåller i propositionen som sin bedömning att folkbildningens idé och dess metodiska kännetecken samt huvudmannens ideologiska profil bör präglade även uppdragsverksamheten.

Regeringen anger att för flera folkhögskolor och studieförbund utgör uppdragsutbildning en förutsättning för att överleva ekonomiskt. Enligt SUFO 2 motsvarade intäkterna under början av 2000-talet för folkhögskolornas del ca 3 % av de samlade intäkterna och för studieförbunden mindre än 10 %. Regeringen anser med hänvisning till dessa uppgifter att av den totala omsättningen svarar uppdragsverksamheten för en liten del. Regeringen framhåller dock att inom en enskild skola eller avdelning kan uppdragsverksamhet utgöra ett mycket påtagligt inslag. Om den tillåts ta överhand äventyras, enligt regeringen, möjligheterna att fullgöra folkbildningsuppdraget eftersom skolans eller avdelningens oberoende och självständighet då kan komma att hotas. Regeringen understryker därför att folkbildningens engagerar sig i uppdragsverksamhet är det viktigt att folkbildningens idé och dess metodiska kännetecken samt, när det är möjligt, huvudmannens ideologiska profil präglar verksamheten.

Motionen

I *fyrpartimotion Kr38* (m, fp, kd, c) föreslås att uppdragsutbildningen ska särskiljas från den folkbildande statsbidragsfinansierade verksamheten (yrkande 9).

Utskottets ställningstagande

Folkhögskolorna fick 1986 rätt att åta sig uppdragsutbildning. Uppdragsgivare var vanligen länsarbetsnämnder, arbetsförmedlingar, kommuner och Statens invandrarverks (nuvarande Migrationsverket) regionkontor. Uppdraget avsåg ofta kurser som gav behörighet på grundskole- eller gymnasienivå. Uppdragsutbildning ingår i dag i större eller mindre utsträckning också i studieförbudens verksamhet.

Utskottet anser att regeringen på ett välavvägt sätt balanserat intäktsmöjligheten för folkhögskolor och studieförbund mot vikten av att folkbildningens idé och metodik genomsyrar även uppdragsverksamheten. Motion Kr38 (m, fp, kd, c) yrkande 9 avstyrks därför.

Det statliga stödet

Utskottets förslag i korthet

Utskottet delar regeringens uppfattning i fråga om ett ökat stöd till amatörkulturen. Utskottet ser vidare positivt på regeringens åtagande om att förstärka folkbildningsanslaget med 400 miljoner kronor per år fr.o.m. 2007.

Ett flertal motionsyrkanden som avser frågan om ett ökat statligt stöd avstyrks med hänvisning till att förslagen tillgodosetts. Utskottet avstyrker även ett motionsyrkande som rör stöd till de centrala amatörkulturorganisationerna.

Jämför reservationerna 21 (fp) och 22 (c).

Propositionen

Regeringen aviserar att den avser att återkomma med förslag om höjning av folkbildningsanslaget. Regeringen bedömer att inom ramen för denna höjning bör särskilda medel avdelas till en kontinuerlig statlig utvärdering av folkbildningen samt bl.a. till ett ökat stöd till amatörkulturens centrala organisationer.

I folkbildningspropositionen utvecklar regeringen resonemanget kring det statliga stödet på följande sätt.

Inom ramen för ett förstärkt statligt stöd bör det vara möjligt för folkbildningen att genomföra såväl en allmän förstärkning som att göra särskilda riktade insatser. Under de närmaste åren bör folkbildningen genomföra en särskild satsning dels för att motverka den s.k. digitala klyftan, dels för att utveckla folkbildningens engagemang på det internationella området mot bakgrund av globaliseringen.

Beträffande stöd till kulturområdet framgår följande av propositionen. Statens kulturråd disponerar årligen en anslagspost för bidrag till centrala amatörkulturorganisationer för riksorganisationernas verksamhet. Enligt de riktlinjer som är fastställda av Kulturrådet kan bidrag ges till centrala amatörorganisationer som verkar inom ord-, ton-, bild-, teater- och dansområdena, kulturminnesvård och annan verksamhet inom rådets ansvarsområde. Bidraget avser verksamhetsstöd i första hand inriktat på kurs- och utbildningsverksamhet, utvecklingsarbete samt administration. Bidraget kan också avse projektstöd till utvecklings- och experimentprojekt vid sidan av den reguljära verksamheten, men denna verksamhet har inte kunnat priori-

teras under senare år. Bidrag fördelades till sammanlagt 20 amatörorganisationer under 2004. Kulturrådet disponerar även anslagspost för Bidrag till länsbildningsförbund m.fl.

Regeringen framhåller att amatörculturens föreningsliv är mycket omfattande samt att amatörculturen och den professionella kulturen berikar varandra ömsesidigt. Folkbildningens organisationer stöder i stor utsträckning detta föreningsliv genom olika former av samverkan. För sin fortsatta utveckling bedömer regeringen att amatörculturens centrala organisationer behöver ett starkare statligt stöd och att Kulturrådet bör tillföras ytterligare medel för detta ändamål. Regeringen aviserar att ett sådant förslag kommer att läggas fram i budgetpropositionen för 2007. Regeringen anser att på lokal nivå bör kommunerna ha det ekonomiska ansvaret för stöd till föreningslivet.

Motionerna

I Folkpartiet liberalernas *motion Kr40* föreslås att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om bidrag till de centrala amatörculturorganisationerna (yrkande 1). Motionärerna motsätter sig att de centrala amatörculturorganisationerna ska få ökade statliga bidrag. Motförslaget är att bidragen till regionerna förstärks så att de får möjlighet att tillsammans med kommunerna och folkbildningen utveckla amatörculturen.

I flera motioner framförs att folkbildningen bör värnas och att det offentliga stödet bör öka. I *motion Ub259* yrkande 7 av Tobias Krantz m.fl. (fp, m, kd, c) anser motionärerna att folkbildningen och det ideella engagemanget måste värnas och inte tryckas tillbaka. Ett likartat resonemang förs fram i *motion Kr222* av Tobias Krantz (fp). Anita Brodén och Gunnar Nordmark (fp) framhåller i *motion 2004/05:Kr370* (yrkande 2) och i *motion Kr214* (yrkande 2) den insats som folkbildningen står för och efterlyser att dess villkor uppmärksammas och förbättras. Håkan Larsson och Sven Bergström (c) poängterar i *motion 2004/05:Kr287* vikten av studiecirklar och kulturarrangemang bland ungdomar samt bland grupper med särskilda behov, främst personer med funktionshinder (yrkande 5). I *motion 2004/05:Kr345* yrkande 4 av Sonja Fransson m.fl. (s), i *motion Kr357* av Anneli Särnblad och Marita Ulvskog (s) och i *motion Kr406* yrkande 4 av Monica Green m.fl. (s) föreslås bl.a. att folkbildningsområdet ska värnas genom ökade resurser.

I Folkpartiet liberalernas *motion 2004/05:Kr369* föreslås att riksdagen ska tillkänna för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om folkbildningen och kulturen (yrkande 9). I motiven till yrkandet hänvisar motionärerna till att både bildningsförbunden och folkhögskolorna har tvingats till betydande nedskärningar och organisationsförändringar på grund av stora ekonomiska neddragningar.

I *motion Kr331* av Britt-Marie Danestig och Lennart Gustavsson (v) begär motionärerna att regeringen ska återkomma med förslag om att förstärka anslagen till Folkbildningsrådet, som kompensation för löne- och kostnadsökningar, enligt vad i motionen anförs (yrkande 1).

Utskottets ställningstagande

Det samlade folkbildningsanslaget uppgick under 2005 till drygt 2,6 miljarder kronor, varav drygt 1,3 miljarder kronor gick till studieförbund och nästan 1,3 miljarder kronor till folkhögskolorna. Landstingsbidraget uppgick under 2004 till 290 miljoner kronor till studieförbund och länsbildningsförbund samt till ca 440 miljoner kronor till folkhögskolor. Kommunbidraget uppgick under 2004 till ca 413 miljoner kronor till studieförbund och till 441 miljoner kronor till folkhögskolor.

Regeringen framhåller i folkbildningspropositionen den viktiga roll som staten har för att utveckla och stärka det demokratiska kunskapssamhället. Enligt regeringen utgör det skäl att öka statens stöd till folkbildningen. Regeringen hänvisar även till folkhögskolans ekonomiska situation. I den ekonomiska vårpropositionen aviserar regeringen att det statliga stödet till folkbildningen ska förstärkas med 400 miljoner kronor per år fr.o.m. 2007. Regeringen framhåller i vårpropositionen att folkbildningen är en kraft för demokrati, livslångt lärande och personlig utveckling. Regeringen hänvisar vidare till att folkhögskolornas kurser och studieförbundens studiecirkelar erbjuder ett alternativ till det offentliga utbildningsväsendet samt att den unika pedagogiken och den idémässiga grunden för verksamheten gör folkbildningen särskilt lämpad att ta sig an dem med kort utbildning. Folkbildningen har därför enligt regeringen en kompensatorisk uppgift, nämligen att utjämna genom bildning (prop. 2005/06:100 s. 37 och 143 samt tabell på s. 148).

Utskottet ser positivt på regeringens åtagande om att förstärka folkbildningsanslaget med 400 miljoner kronor per år fr.o.m. 2007. Åtagandet visar att folkbildningen är ett prioriterat område. Totalt kommer det statliga stödet till folkbildningsområdet att fr.o.m. 2007 uppgå till ca 3 miljarder kronor. Utskottet anser därmed att motionärerna bakom ovan angivna motioner om ökat statligt stöd till folkbildningsområdet fått sina förslag tillgodosedda. Utskottet avstyrker därför motionerna 2004/05:Kr287 (c) yrkande 5, 2004/05:Kr345 (s) yrkande 4, 2004/05:Kr369 (fp) yrkande 9, 2004/05:Kr370 (fp) yrkande 2, Kr214 (fp) yrkande 2, Kr222 (fp), Kr331 (v) yrkande 1, Kr357 (s), Kr406 (s) yrkande 4 och Ub259 yrkande 7 (fp, m, kd, c).

Utskottet delar regeringens uppfattning i fråga om ett ökat stöd till amatörculturen. Förslaget om en annan hantering av frågan i motion Kr40 (fp) yrkande 1 avstyrks därför.

Stöd till forskning

Utskottets förslag i korthet

Utskottet delar regeringens uppfattning i fråga om att avsätta vissa medel inom folkbildningsanslaget till forskning.

Utskottet avstyrker ett motionsyrkande som rör stöd till forskningsändamål.

Jämför reservation 23 (fp, c).

Propositionen

Regeringen bedömer att det finns behov av ökad forskning om folkbildningen. Regeringen menar att ökad forskning inom området skulle vara till gagn för hela folkbildningen och att medel bör avsättas inom folkbildningsanslaget för att möjliggöra ökade insatser i detta avseende. Regeringen avser att i budgetpropositionen för 2007 återkomma till denna fråga. Medlen bör disponeras av Vetenskapsrådet och fördelas av Vetenskapsrådets utbildningsvetenskapliga kommitté.

Motionen

I Folkpartiet liberalernas *motion Kr40* föreslås att folkbildningsanslaget inte ska användas till att finansiera forskning om folkbildningen (yrkande 2). Motivet anges vara att motionärerna vill värna forskningens frihet och kvalitet varför en statlig myndighet som Folkbildningsrådet inte ska ha inflytande över vilken forskning som ska bedrivas.

Utskottets ställningstagande

Enligt uppgift i propositionen avser regeringen att avsätta medel inom folkbildningsanslaget till forskningsändamål. Avsikten är att medlen ska disponeras av Vetenskapsrådet och fördelas av Vetenskapsrådets utbildningsvetenskapliga kommitté. Regeringen avser att återkomma till frågan i budgetpropositionen för 2007. Ministern för vuxnas lärande Lena Hallengren uppgav vid en diskussion i samband med Folkbildningsrådets representantskap den 20 april 2006 att en mindre del av de 400 miljoner kronor som kommer att tillföras folkbildningsområdet från 2007 ska användas till forskningsändamål.

Utskottet delar regeringens uppfattning i fråga om att avsätta vissa medel inom folkbildningsanslaget till forskning. Förslaget om en annan hantering av frågan i motion Kr40 (fp) yrkande 2 avstyrks därför.

Digital teknik

Utskottets förslag i korthet

Ett motionsyrkande om att folkbildningsanslaget inte får användas för att finansiera utbyggnaden av bredband avstyrks med hänvisning till att det inte finns någon uppgift i propositionen om att regeringen avser att anslå pengar för att särskilt stödja den tekniska utvecklingen.

Ett motionsyrkande om folkbildningsinsatser för att förbättra förutsättningarna för användande av modern teknik får anses tillgodosett genom vad regeringen anför bl.a. om ett uppdrag till Folkbildningsrådet om att förbättra förutsättningarna för äldre och andra berörda grupper att använda digital teknik. Utskottet avstyrker därför även det motionsyrkandet.

Jämför reservation 24 (c).

Propositionen

Regeringen aviserar i propositionen sin avsikt att uppdra åt Folkbildningsrådet att under 2007 och 2008 genomföra särskilda insatser för att förbättra förutsättningarna för äldre, och andra berörda grupper, att använda den moderna tekniken.

Motionerna

Centerpartiet anser i *motion Kr41* att allas rätt till bredband måste lösas med andra resurser än dem som är avsedda för folkbildningen (yrkande 6). Motionärerna, som är positiva till att Folkbildningsrådet får i uppdrag att genomföra särskilda insatser för att förbättra möjligheterna att använda modern teknik, anser att utbyggnaden av bredband inte får belasta folkbildningens anslag.

I *motion Kr42* av Monica Green och Helene Petersson (s) förespråkar motionärerna en folkbildningsattsning kring e-samhällets mål och innehåll. I motionen föreslås att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om folkbildningsinsatser för att förbättra förutsättningarna för användande av modern teknik för medborgarna.

Utskottets ställningstagande

När det gäller frågan om folkbildningens ansvar för att förbättra förutsättningarna för äldre och andra berörda grupper att använda digital teknik aviserar regeringen i propositionen ett uppdrag till Folkbildningsrådet att under 2007 och 2008 genomföra särskilda insatser på området. Det finns inte någon uppgift i propositionen om att regeringen avser att anslå pengar

för att särskilt stödja den tekniska utvecklingen. Det bekräftades även av ministern för vuxnas lärande Lena Hallengren vid en diskussion i samband med Folkbildningsrådets representantskap den 20 april 2006.

Motion Kr41 (c) om att utbyggnaden av bredband inte får belasta folkbildningens anslag avstyrks därför (yrkande 6). Förslaget om folkbildningsinsatser för att förbättra förutsättningarna för användande av modern teknik i motion Kr42 (s) får anses tillgodosett genom vad regeringen anför i propositionen, varför motionen avstyrks.

Övriga motionsyrkanden

Samordnat anslag

Utskottets förslag i korthet

Med hänvisning till tidigare bedömningar avstyrker utskottet ett motionsyrkande om att folkhögskolornas anslag bör samordnas med övrig utbildningsverksamhet.

Motionen

I Moderata samlingspartiets *motion 2004/05:Kr233* yrkas att riksdagen ska tillkännage för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om amatörkulturen (yrkande 7). I motiveringen till förslaget hävdas att det blir alltmer irrelevant att ha ett gemensamt anslag för bidrag till folkhögskolorna och studieförbunden. Det föreslås därför att folkhögskolornas anslag bör samordnas med övrig utbildningsverksamhet och föras till utbildningsutskottet för att folkhögskolorna därmed på ett mer naturligt sätt skulle ingå i utbildningssystemet.

Utskottets ställningstagande

Yrkande 6 i motionen – med samma motivering som till yrkande 7 – behandlades i betänkande 2004/05:KrU1. Yrkandet avslogs då med hänvisning till att medelsanvisningen till folkbildningen inte bör delas upp. Utskottet ser inte något skäl att nu göra en annan bedömning, utan avstyrker motion 2004/05:Kr233 (m) yrkande 7.

Auktoriserade tolkar

Utskottets förslag i korthet

Två motionsyrkanden om stärkta villkor för auktoriserade tolkar avstyrks med hänvisning till tidigare beslut om ytterligare resurser till området.

Motionerna

I *motion Kr359* av Nikos Papadopoulos och Kaj Nordquist (s) föreslås att riksdagen ska tillkänna för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tolkutbildning. I motiven till motionen poängteras – mot bakgrund av den nya instans- och processordningen i utlänningsärenden – bl.a. vikten av var tolkutbildningarna placeras och behovet av lagstiftning för att öka antalet auktoriserade tolkar i offentlig verksamhet.

I Miljöpartiets *motion A258* lämnas förslag om behovet av tillgång till god tolkkompetens (yrkande 14). Med hänvisning till införandet av de nya migrationsdomstolarna motiveras yrkandet med att det är nödvändigt med specialiserade utbildningar såväl för tolkar som för dem som anlitar tolkar. Kraftfulla åtgärder krävs dessutom för att alla personer ska kunna kommunicera med myndigheter och domstolar trots att de har otillräckliga kunskaper i det svenska språket.

Utskottets ställningstagande

I 2005 års ekonomiska vårproposition föreslog regeringen att anslaget för bidrag till kontakttolkutbildning skulle ökas med 4,1 miljoner kronor. Skälet för regeringens förslag var att ytterligare resurser för utbildning av auktoriserade kontakttolkar och auktoriserade tolkar med specialutbildning krävs för att tillgodose ett ökat behov av tolkar när den nya instans- och processordningen införs 2006 (prop. 2004/05:100 s. 60). Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag.³ Med hänsyn härtill avstyrker utskottet *motion Kr359* (s) och *motion A258* (mp) yrkande 14.

Punktskrift

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker ett motionsyrkande om behovet av en permanent punktskriftsutbildning med hänvisning till tidigare bedömning av ett förslag med samma innebörd.

Jämför reservation 25 (m).

³ Bet. 2004/05:FiU20, rskr 2004/05:310.

Motionen

I *motion Kr282* av Marietta de Pourbaix-Lundin (m) framhålls behovet av en permanent punktskriftsutbildning (yrkande 1). Motionären föreslår att statliga medel bör anvisas för en permanentning av verksamheten Punktintensiven som bedrivits av Dalarö folkhögskola.

Utskottets ställningstagande

Ett likadant yrkande behandlades i betänkande 2003/04:KrU5 Folkbildning och avstyrktes då med hänvisning till dels att riksdagen inte bör frångå gällande ordning beträffande det statliga bidraget till folkbildningen där Folkbildningsrådet har ansvaret för fördelning av medlen med utgångspunkt i det syfte som riksdagen har slagit fast, dels att utvärdering av folkbildningen pågick. Utskottet gör samma bedömning beträffande motion Kr282 (m) yrkande 1, varför yrkandet avstyrks.

Tydligare uppdrag och minskat stöd till folkbildningsområdet

Utskottets förslag i korthet

Ett motionsyrkande om att de offentliga bidragen till studieförbunden kan minska utan att uppdraget försämras om folkbildningsuppdraget görs tydligare avstyrks med hänvisning dels till att tidigare yrkanden med samma innebörd avslagits, dels till att utgångspunkten är att en ökning av det statliga stödet till folkbildningen behövs för att folkbildningen även fortsättningsvis ska kunna uppfylla sitt uppdrag.

Jämför reservation 26 (m).

Motionen

I *motion Kr391* av Lena Adelsohn Liljeroth m.fl. (m) föreslås att riksdagen ska tillkänna för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om studieförbunden. I motiveringen till förslaget hävdar motionärerna att de offentliga bidragen till studieförbunden kan minska utan att uppdraget försämras om folkbildningsuppdraget görs tydligare. Moderata samlingspartiet har i motion Kr37, som väckts med anledning av propositionen, hänvisat till motion Kr391.

Utskottets ställningstagande

Motioner med förslag om sänkt folkbildningsanslag har tidigare behandlats av utskottet i betänkande 2003/04:KrU1 s. 105 f., 2004/05:KrU1 s. 82 f. och i betänkande 2005/06:KrU1 s. 90. Samtliga tidigare yrkanden har avstyrkts.

Utgångspunkten för regeringens överväganden kring det statliga stödet till folkbildningen är att en ökning behövs för att folkbildningen även fortsättningsvis ska kunna uppfylla sitt uppdrag. Utskottet delar den uppfattningen. Motion Kr391 (m) avstyrks därför.

Definition av folkbildningsbegreppet

Utskottets förslag i korthet

Ett motionsyrkande med förslag om en definition av vad som är folkbildning avstyrks.

Jämför reservation 27 (m).

Propositionen

Regeringen uttalar i avsnitt 4 i propositionen att mängden och värdet av de samlade folkbildande insatser som görs i Sverige överstiger folkbildningens verksamhet inom folkhögskolor och studieförbund. Regeringen hänvisar till att det är bl.a. teatrar som Riksteatern, folkbiblioteken, de statliga och länsvisa museerna och Utbildningsradion som bidrar till detta. Vidare framhålls i propositionen att programverksamheten inom radio och TV i allmänhetens tjänst i sin helhet ska präglas av folkbildningsambitioner samt att det även finns föreningar och organisationer som i övrigt bidrar till den samlade bildningsverksamheten. Regeringen preciserar att övervägandena och förslagen i propositionen avser folkbildningen i den del som finansieras över statsbidraget till folkbildningen.

Motionen

I *motion Kr37* efterlyser Moderata samlingspartiet en definition av vad som är folkbildning (yrkande 1). Motionärerna – som hänvisar till propositionens formuleringar om att folkbildning också avser verksamheter som folkbibliotek, Riksteatern, läns museerna och Utbildningsradion – anser bl.a. att det är en brist att det inte finns ett vidare resonemang om definitionen av folkbildning. Vidare understryks bl.a. att en särskild satsning på kultur för grundskoleelever också kan ses som en del av folkbildningen. Det framhålls även att en högre grad av självfinansiering vid s.k. hobbybetonade studiecirkelar måste vara möjlig samt att studieförbunden borde kunna göra mer för att öka deltagandet bland korttidsutbildade, invandrare och arbetslösa.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att regeringen i propositionen anger grunden för folkbildningen, samtidigt som det tydliggörs att övervägandena och förslagen i propositionen avser endast de delar av folkbildningen som finansieras över folkbildningsanslaget. Utskottet anser att det inte finns skäl att gå längre än regeringen gjort i resonemanget om vad folkbildningen omfattar.

Utgångspunkten för förslagen i propositionen är dessutom, som framgår av avsnitt 5 i propositionen, att riksdagen endast ska ange vilka syften som ska gälla för statens bidragsgivning medan folkbildningens anordnare själva ska lägga fast målen för verksamheten. Utskottet anser i likhet med regeringen att den närmare bedömningen av självfinansiering och hur nya grupper ska lockas till folkbildningens verksamhet ska lämnas till anordnarna. Vid den bedömningen beaktas givetvis även att regeringen föreslår relevanta verksamhetsområden som motiv för statens stöd. Utskottet avstyrker därmed motion Kr37 (m) yrkande 1.

Samarbete med de baltiska länderna och Polen

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker ett motionsyrkande om att lägga större vikt vid folkhögskolornas roll och om finansiering av samarbetet med de baltiska länderna och Polen.

Jämför reservation 28 (fp, kd).

Motionen

Folkpartiet liberalerna föreslår i *motion Kr381* en uppvärdering av folkhögskolornas roll. Vidare framhålls behovet av en utredning om finansiering av samarbetet mellan svenska folkhögskolor och motsvarande utbildningar i de baltiska länderna och Polen (yrkande 37). Folkpartiet understryker att folkhögskolorna ofta fyller upp nischer som det offentliga utbildningsväsendet inte kan eller ska fylla och att denna roll kräver stärkta resurser. Vidare betonas behovet av finansiering av ett fortsatt samarbete mellan svenska folkhögskolor och deras motsvarigheter i de baltiska länderna och Polen efter dessa länders medlemskap i EU. Motionärerna pekar särskilt på att vissa finansieringsmöjligheter genom t.ex. Svenska institutet, Sida och Nordiska rådet upphört efter de aktuella ländernas medlemskap i EU.

Utskottets ställningstagande

När det gäller frågan om vikten av folkhögskolornas roll och behovet av stärkta resurser hänvisar utskottet till sitt ställningstagande under rubriken *Det statliga stödet*.

När det gäller den del av yrkandet som avser vissa folkhögskolors samarbete med de baltiska länderna och Polen vill utskottet framhålla följande. Som framgår av avsnitt 5 i propositionen ska riksdagen endast ange vilka syften som ska gälla för statens bidragsgivning, medan folkbildningens anordnare själva ska lägga fast målen för verksamheten. Den angivna utgångspunkten innebär att det är upp till de enskilda folkhögskolorna att avgöra vilka internationella kontakter som eventuellt tas och även hur dessa kontakter ser ut och finansieras. Att förutsättningarna för finansiering från andra källor än folkbildningen förändras utgör enligt utskottets mening inte i sig tillräckliga skäl för att göra en särskild översyn.

Utskottet avstyrker således motion Kr381 (fp) yrkande 37.

Ökat antal utbildningsplatser inom folkhögskolorna

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker ett motionsyrkande om att folkhögskolan ska tillföras nya, permanenta utbildningsplatser.

Motionen

I *motion Kr331* av Britt-Marie Danestig och Lennart Gustavsson (v) föreslås att folkhögskolan ska tillföras nya, permanenta utbildningsplatser (yrkande 2).

Utskottets ställningstagande

Eftersom riksdagen endast ska ange vilka syften som ska gälla för statens bidragsgivning medan folkbildningens anordnare själva ska lägga fast målen för verksamheten är det folkbildningens organisationer som svarar för hur medlen ska fördelas och därmed också för antalet utbildningsplatser vid folkhögskolorna. Utskottet anser därför att det inte är riksdagens sak att uttala sig om permanenta utbildningsplatser. Motion Kr331 (v) yrkande 2 avstyrks därför.

Det kan dock nämnas att i 2005 års ekonomiska vårproposition föreslog regeringen att 500 nya utbildningsplatser vid folkhögskolorna skulle inrättas temporärt under 2005 för långtidsarbetslösa ungdomar. Regeringen hänvisade till att folkhögskolornas särskilda pedagogik kan bidra till att dessa ungdomar kommer tillbaka till studier eller arbete. Förslaget biträdades av riksdagen.⁴ I årets vårproposition lyfter regeringen fram frågor om framtida insatser för arbetslösa ungdomar. Regeringen föreslår i propositionen att de 500 nya utbildningsplatser som infördes 2005 för långtidsarbetslösa ungdomar förlängs till 2007 (prop. 2005/06:100 s. 30).

⁴ Prop. 2004/05:100 s. 22, bet. 2004/05:FiU20.

Kompetens och breddning

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker en motion om att folkhögskolorna ska engageras i kompetensbreddningen av vårdens, skolans och omsorgens personal.

Motionen

I *motion Kr339* av Ulla Wester m.fl. (s) föreslås att folkhögskolorna ska engageras i kompetensbreddningen av vårdens, skolans och omsorgens personal. Att engagera folkhögskolorna skulle enligt motionärerna vara ett sätt att garantera en förbättrad vård och omsorg som skulle vara rättvis mellan olika delar av landet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar motionärernas uppfattning att förbättrad och rättvist fördelad vård och omsorg är en angelägen fråga. Utskottet anser dock inte att ansvaret för att lösa detta i första hand ligger på folkbildningen. Till det kommer att riksdagen endast ska ange vilka syften som ska gälla för statens bidragsgivning medan folkbildningens anordnare själva ska lägga fast målen för verksamheten. Motion Kr339 (s) avstyrks därför.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Demokrati, lärande och personlig utveckling – syftet med statsbidraget, punkt 1 (kd)

av Gunilla Tjernberg (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om demokrati, lärande och personlig utveckling – syftet med statsbidraget. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2005/06:Kr39 yrkandena 1–3 och 2005/06:Kr411 yrkande 1, bifaller delvis proposition 2005/06:192 punkt 1 i denna del och avslår motionerna 2004/05:Kr262, 2004/05:Kr275 yrkande 2, 2004/05:Kr277, 2004/05:Kr283 yrkande 2, 2004/05:Kr345 yrkande 6, 2004/05:Kr368 yrkande 29, 2004/05:Kr370 yrkande 1, 2004/05:Kr379, 2004/05:Kr392, 2005/06:So470 yrkande 15, 2005/06:Kr206 yrkande 1, 2005/06:Kr214 yrkande 1, 2005/06:Kr336 yrkande 18, 2005/06:Kr381 yrkande 36 och 2005/06:Kr406 yrkande 6.

Ställningstagande

Folkbildningens oberoende och särart måste säkerställas. Jag anser därför att staten ska stödja folkbildningen genom att ange övergripande syften och ramar för verksamheten medan det ska vara folkbildningens ansvar att finna vägar för att uppnå dessa mål. Jag tillbakavisar utvecklingen mot en informell styrning från regeringens sida. Jag anser vidare att fördelningen av stöden till studieförbunden måste ändras. Som ett första steg anser jag att statsanslaget ska baseras på verksamhetens volym de senaste tre åren och inte de senaste fyra åren som är fallet i dag.

Jag anser också att det nuvarande resursfördelningssystemet har brister och att det därför är nödvändigt att förändringar genomförs som leder till minskad tröghet i systemet och till att nya studieförbund kan få del av resurserna.

Med hänvisning till det anförda anser jag att riksdagen bör bifalla proposition 2005/06:192 punkt 1 i denna del med tillägg för vad som sägs i motionerna Kr39 (kd) yrkandena 1–3 och Kr411 (kd) yrkande 1 samt avslå motionerna 2004/05:Kr262 (fp), 2004/05:Kr275 (m) yrkande 2, 2004/05:Kr277 (s), 2004/05:Kr283 (v) yrkande 2, 2004/05:Kr345 (s)

yrkande 6, 2004/05:Kr368 (fp) yrkande 29, 2004/05:Kr370 (fp) yrkande 1, 2004/05:Kr379 (s), 2004/05:Kr392 (s), So470 (fp) yrkande 15, Kr206 (m) yrkande 1, Kr214 (fp) yrkande 1, Kr336 (v) yrkande 18, Kr381 (fp) yrkande 36 och Kr406 (s) yrkande 6.

2. Ordningsföljden på statens syften med stödet till folkbildningen, punkt 2 (m, fp, kd, c)

av Lennart Kollmats (fp), Gunilla Tjernberg (kd), Lena Adelson Liljeroth (m), Birgitta Sellén (c), Anna Lindgren (m), Anita Sidén (m) och Hans Backman (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om ordningsföljden på statens syften med stödet till folkbildningen. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Kr38 yrkande 1 och avslår proposition 2005/06:192 punkt 1 i denna del.

Ställningstagande

Allians för Sverige konstaterar att det inte finns någon förklaring i propositionen till varför regeringen föreslår en förändrad ordning på syftena med stödet till folkbildningen. I avsaknad av förklaring anser vi att den nuvarande inbördes ordningen ska behållas tills vidare.

Med hänvisning till det anförda anser vi att riksdagen bör bifalla motion Kr38 (m, fp, kd, c) yrkande 1 och avslå proposition 2005/06:192 punkt 1 i denna del.

3. Den gemensamma värdegrunden, punkt 3 (c)

av Birgitta Sellén (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 3 om den gemensamma värdegrunden. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Kr41 yrkande 1, bifaller delvis proposition 2005/06:192 punkt 1 i denna del och avslår motionerna 2004/05:Kr345 yrkande 1, 2005/06:Kr403, 2005/06:Kr406 yrkande 1, 2005/06:A3 yrkande 11 och 2005/06:A5 yrkande 3.

Ställningstagande

Jag anser att de mötesplatser som erbjuds människor genom folkbildningen är oerhört värdefulla för den svenska demokratin. Utöver det egenvärde som folkbildningen har genom att människor tar till sig nya kunskaper har folkbildningen även ett mervärde genom att när människor samlas kan kreativiteten växa och nya idéer komma fram. Det är därför av stor vikt att det finns folkbildningsverksamhet i hela landet och att den håller en hög kvalitet. Jag vill understryka folkbildningens betydelse för ett Sverige där människor kan växa och tillsammans bygga samhället underifrån.

Med hänvisning till det anförda anser jag att riksdagen bör bifalla proposition 2005/06:192 punkt 1 i denna del med tillägg för vad som sägs i motion Kr41 (c) yrkande 1.

4. Den gemensamma värdegrunden, punkt 3 (kd)

av Gunilla Tjernberg (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 4 om den gemensamma värdegrunden. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:A3 yrkande 11, bifaller delvis proposition 2005/06:192 punkt 1 i denna del och avslår motionerna 2004/05:Kr345 yrkande 1, 2005/06:Kr41 yrkande 1, 2005/06:Kr403, 2005/06:Kr406 yrkande 1 och 2005/06:A5 yrkande 3.

Ställningstagande

Jag anser att det inte är staten som ska styra det civila samhället, utan att varje organisation ska råda över sin verksamhet och organisering. Jag har därför uppfattningen att jämställdhetskrav vid statlig bidragsgivning till ideella organisationer alltid måste respektera organisationernas ideella syften.

Med hänvisning till det anförda anser jag att riksdagen bör bifalla proposition 2005/06:192 punkt 1 i denna del med tillägg för vad som sägs i motion A3 (kd) yrkande 11 samt avslå motionerna 2004/05:Kr345 (s) yrkande 1, Kr41 (c) yrkande 1, Kr403 (-), Kr406 (s) yrkande 1 och A5 (-) yrkande 3.

5. Det mångkulturella samhällets utmaningar, punkt 4 (m)

av Lena Adelsohn Liljeroth (m), Anna Lindgren (m) och Anita Sidén (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 5 om det mångkulturella samhällets utmaningar. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Kr37 yrkande 3, bifaller delvis proposition 2005/06:192 punkt 1 i denna del och avslår motionerna 2005/06:Kr39 yrkande 4 och 2005/06:Kr322.

Ställningstagande

Vi anser att det är en brist att det inte finns någon strategi eller några förslag i propositionen om hur personer med utländsk bakgrund och personer med funktionshinder ska engageras mer i folkbildningens verksamhet. Regeringen borde därför återkomma till riksdagen med konkreta förslag om hur det kan ske.

Med hänvisning till det anförda anser vi att riksdagen bör bifalla proposition 2005/06:192 punkt 1 i denna del med tillägg för vad som sägs i motion Kr37 (m) yrkande 3 samt avslå motionerna Kr39 (kd) yrkande 4 och Kr322 (s).

6. Det mångkulturella samhällets utmaningar, punkt 4 (kd)

av Gunilla Tjernberg (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 6 om det mångkulturella samhällets utmaningar. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Kr39 yrkande 4, bifaller delvis proposition 2005/06:192 punkt 1 i denna del och avslår motionerna 2005/06:Kr37 yrkande 3 och 2005/06:Kr322.

Ställningstagande

Regeringens förslag om det mångkulturella samhällets utmaningar innebär att statens stöd till folkbildningen ska bidra till att dess organisationer medverkar till att människor med olika bakgrund möts, får ökad förståelse för varandra och utbyter erfarenheter sinsemellan så att utanförskap, segregation, konflikter och diskriminering motverkas. Jag anser att förslaget riskerar att utarma folkbildningen.

Det avgörande är enligt min mening att människor med olika bakgrund får ökad förståelse för varandra så att invandrargemensamma frågor som att vara en person som har två identiteter och därmed två normsystem och två kulturer att förhålla sig till kan behandlas i folkbildningssammanhanget. Förslaget borde därför vara att statens stöd till folkbildningen ska bidra till att dess organisationer medverkar till att människor med olika bakgrund får ökad förståelse för varandra så att utanförskap, segregering, konflikter och diskriminering motverkas.

Med hänvisning till det anförda anser jag att riksdagen bör bifalla proposition 2005/06:192 punkt 1 i denna del med tillägg för vad som sägs i motion Kr39 (kd) yrkande 4 samt avslå motionerna Kr37 (m) yrkande 3 och Kr322 (s).

7. Den demografiska utmaningen, punkt 5 (m, fp, kd, c)

av Lennart Kollmats (fp), Gunilla Tjernberg (kd), Lena Adelsohn Liljeroth (m), Birgitta Sellén (c), Anna Lindgren (m), Anita Sیدن (m) och Hans Backman (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om den demografiska utmaningen. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Kr37 yrkande 4 och bifaller delvis proposition 2005/06:192 punkt 1 i denna del.

Ställningstagande

Allians för Sverige instämmer i regeringens bedömning av behovet av flexibla utbildningsformer. Det är emellertid olyckligt att behovet ständigt ökar och att verksamheter som komvux och folkhögskolorna är de enda möjligheterna som står till buds för många unga människor. Orsaken är enligt vår mening den svenska skolans fundamentala misslyckande under det senaste decenniet. Utöver folkhögskolornas roll som nyskapande inom utbildningsväsendet vill vi understryka att friskolorna, både på grundskole- och högskolenivå, har betytt oerhört mycket för att nya utbildningsformer och pedagogiskt nytänkande kunnat utvecklas.

Grundskolan utgör basen i det svenska utbildningsväsendet. En grundskola av hög kvalitet för alla elever, oberoende av bakgrund, är en central välfärdsfråga för Sverige. De grundläggande kunskaper som eleverna utvecklar genom skolarbetet lägger grunden för varje ung människas framtida möjligheter. Därför har vi ett gemensamt ansvar för att alla elever når kunskapsmålen.

Det har skett flera positiva förändringar i svensk skola. Det gäller t.ex. framväxten av fristående skolor, som har skapat en mångfald av alternativ för eleverna och en drivkraft för förändring i de kommunala skolorna. På många skolor arbetar man engagerat med att få till stånd en bra lärandemiljö med utvärdering, uppföljning och stöd. Det finns många bra skolor – kommunala såväl som fristående – som lyckas väl, där elever och personal trivs, där eleverna bygger upp självförtroendet, där man når goda resultat. Men det kan inte kallas annat än en tragedi att det varje år är omkring 20 000 ungdomar som lämnar grundskolan utan att ha uppnått de grundläggande kunskaperna i varje ämne – en av fyra i varje årskull. En av tio uppnår inte gymnasiebehörighet, trots att kraven för detta enbart är godkänt i svenska, matematik och engelska. Det är grunden för att det individuella programmet – som syftar till att låta eleverna hämta in grundskolans kunskaper, fast på gymnasiet – har växt till gymnasiets största utbildningsprogram för pojkar.

Ett tungt ansvar vilar på den socialdemokratiska regeringen för att så många barn och ungdomar lämnas på efterkälken och får ta hand om sitt eget lärande. Staten har det yttersta ansvaret för skolans kvalitet och för att ge skolan förutsättningar att klara sitt viktiga uppdrag. Skolpolitiken sätter målen, kraven och ramarna i övrigt som skolan har att följa. Är målen otydliga, kvalitetskraven låga och uppföljningen av elevers och skolors resultat bristande får det konsekvenser.

Allians för Sverige vill lägga mer kraft på att förebygga att elever inte får problem senare under skolgången. Eleverna kommer till skolan med skilda bakgrunder och förutsättningar. Regeringen verkar tro att det går att skapa en likvärdig utbildning om alla elever får samma utbildning. Sanningen är ju att elever har olika behov och därför måste skolor tillåtas anpassa utbildningen efter de lokala förutsättningarna. Då ges också alla elever lika chanser.

Vi fokuserar på det faktum att skillnaderna i elevernas kunskapsresultat har ökat och att Sverige utmärks av att ha betydande skillnader i resultat inom skolor. Närmare 90 % av all variation i kunskapsresultat förklaras av skillnader mellan elever inom skolor, medan 10 % förklaras av skillnader mellan skolor. Den slutsats vi drar av detta är att skolpolitiken i första hand ska fokusera på insatser som påverkar resursfördelningen och arbetet med att kompensera för elevernas skilda förutsättningar inom skolor, eftersom det ger störst möjligheter att minska skillnaderna i elevers resultat och därmed få till stånd ökad likvärdighet i utbildningen. Vad det handlar om är att ge skolorna bättre möjligheter att lägga upp undervisningen på det sätt man anser bäst lämpat för varje enskild elev, så att betydelsen av t.ex. elevens föräldrars utbildningsbakgrund minskar. Det handlar också om att styra skolorna mot att fördela resurser, uppföljnings- och stödinsatser till eleverna betydligt tidigare i skolan, så att risken minskar att elever i slutet av grundskoletiden har stora kunskapsluckor som är svåra att ta igen.

Med hänvisning till det anförda anser vi att riksdagen bör bifalla proposition 2005/06:192 punkt 1 i denna del med tillägg för vad som sägs i motion Kr37 (m) yrkande 4.

8. Det livslånga lärandet, punkt 6 (m, fp, kd, c)

av Lennart Kollmats (fp), Gunilla Tjernberg (kd), Lena Adelsohn Liljeroth (m), Birgitta Sellén (c), Anna Lindgren (m), Anita Sidén (m) och Hans Backman (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om det livslånga lärandet. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Kr38 yrkandena 2 och 3, bifaller delvis proposition 2005/06:192 punkt 1 i denna del och avslår motionerna 2003/04:Kr381, 2004/05:Kr345 yrkandena 2 och 3, 2005/06:Kr333 yrkande 1 och 2005/06:Kr406 yrkandena 2 och 3.

Ställningstagande

Regeringen framhåller i propositionen att folkhögskolan i flera kommuner har använts för att genomföra gymnasieskolans individuella program och att erfarenheterna är goda. Allians för Sverige anser dock att det förhållandet att det individuella programmet har blivit så omfattande och att andra skolformer än de ordinarie måste användas är ett bevis på regeringens misslyckade politik för ungdomsskolan. Vi menar att det individanpassade stödet måste utvecklas och sättas in tidigt i grundskolan för att eleverna på så sätt ska ha bättre förutsättningar att få behörighet för nationella program i gymnasieskolan. På så sätt skulle användningen av det individuella programmet kunna minskas och så småningom helt avskaffas.

Allians för Sverige anser vidare att möjligheterna för folkbildningen att vara en aktiv del av det livslånga lärandet bör stärkas. Folkbildningen borde kunna vara en aktiv partner i t.ex. lokala lärcentrum, genom uppsökande verksamhet och genom att staten uppmuntrar kommuner att involvera det informella lärandet genom studieförbund och folkhögskolor.

Med hänvisning till det anförda anser vi att riksdagen bör bifalla proposition 2005/06:192 punkt 1 i denna del med tillägg för vad som sägs i motion Kr38 (m, fp, kd, c) yrkandena 2 och 3 samt avslå motionerna 2003/04:Kr381 (fp), 2004/05:Kr345 (s) yrkandena 2 och 3, Kr333 (kd) yrkande 1 och Kr406 (s) yrkandena 2 och 3.

9. Korttidsstudiestöd, punkt 7 (c)

av Birgitta Sellén (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om korttidsstudiestöd. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Kr41 yrkande 4.

Ställningstagande

Stödet för korttidsstudier gäller i dag endast för personer upp till 64 års ålder. Det finns dock många äldre som drabbas av sjukdom som kan rehabiliteras med hjälp av folkbildningens verksamhet. Jag anser därför att regeringen bör se över reglerna för det korttidsstudiestöd som är kopplat till rehabilitering.

Med hänvisning till det anförda anser jag att riksdagen bör bifalla motion Kr41 (c) yrkande 4.

10. Betygssättning i folkhögskolorna, punkt 8 (m, fp, kd, c)

av Lennart Kollmats (fp), Gunilla Tjernberg (kd), Lena Adelson Liljeroth (m), Birgitta Sellén (c), Anna Lindgren (m), Anita Sidén (m) och Hans Backman (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om betygssättning i folkhögskolorna. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Kr411 yrkande 2.

Ställningstagande

Folkhögskolorna är en unik utbildningsform vars roll inom det livslånga lärandet inte får underskattas. Totalt samlar folkhögskolorna runt 100 000 deltagare varje år, och deras verksamhet är värd ett starkt stöd från samhället. De skapar möjligheter för människor att studera inom i stort sett alla områden, vilket skiljer denna utbildningsform från den institutionella utbildningen. Folkhögskolorna har dessutom utarbetat goda möjligheter för funktionshindrade att få utbildning anpassad efter sina behov, folkbildningens kunnande på detta område borde tas till vara bättre.

Ett stort problem för folkhögskolorna är dock att de inte har någon examinationsrätt för sina studenter. I dag har de alternativa utbildningsanordnare som driver utbildning på grund- eller gymnasienivå, t.ex. folkhögsko-

lorna, inte rätt att sätta betyg på sina elever utan betygen ska sättas av en komvuxrektor. Allians för Sverige anser att det är orimligt att de utbildningsanordnare som planerar och genomför undervisningen inte ges rätten att sätta betyg. Regeringen har nyligen aviserat att enskilda utbildningsanordnare av vuxenutbildning ska få möjlighet att sätta betyg. Vi tar för givet att denna möjlighet även kommer att gälla folkhögskolorna.

Med hänvisning till det anförda anser vi att riksdagen bör bifalla motion Kr411 (kd) yrkande 2.

11. Kulturverksamhet, punkt 9 (kd)

av Gunilla Tjernberg (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om kulturverksamhet. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2005/06:Kr39 yrkande 5 och 2005/06:Kr411 yrkande 3, bifaller delvis proposition 2005/06:192 punkt 1 i denna del och avslår motion 2004/05:Kr287 yrkande 1.

Ställningstagande

Folkbildningen är en av de viktigaste aktörerna för amatörkulturen i Sverige. Det bör därför finnas ett långtgående samarbete mellan studieförbunden och amatörkulturorganisationerna. I det arbetet har studieförbunden ett stort ansvar. Det är glädjande att propositionen går Kristdemokraterna till mötes på den punkten.

Regeringens förslag är att statens stöd till folkbildningen ska bidra till att dess organisationer kan vara en lokal och regional drivkraft för den folkliga kulturen. Samtidigt är det regeringens bedömning att amatörkulturen spelar en central roll ur både ett delaktighetsperspektiv och ett demokratiperspektiv och att samspelet med den professionella kulturen är av stor betydelse. För sin fortsatta utveckling behöver amatörkulturens centrala organisationer ett starkare statligt stöd.

Jag noterar vidare en skillnad i de begrepp som används i propositionen. Både begreppen ”folklig kultur” och ”amatörkultur” används, begrepp som sinsemellan har helt olika innebörd. En folklig kultur kan bedrivas av professionella kulturarbetare, vilket strider mot tanken att stödja amatörkulturen. Av det skälet anser jag att statens stöd till folkbildningen i stället ska bidra till att dess organisationer kan vara en lokal och regional drivkraft för amatörkulturen, och inte för den folkliga kulturen.

Med hänvisning till det anförda anser jag att riksdagen bör bifalla proposition 2005/06:192 punkt 1 i denna del med tillägg för vad som sägs i motionerna Kr39 (kd) yrkande 5 och Kr411 (kd) yrkande 3 samt avslå motion 2004/05:Kr287 (c) yrkande 1.

12. Personer med funktionshinder, punkt 10 (m, fp, kd, c)

av Lennart Kollmats (fp), Gunilla Tjernberg (kd), Lena Adelson Liljeroth (m), Birgitta Sellén (c), Anna Lindgren (m), Anita Sidén (m) och Hans Backman (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om personer med funktionshinder. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Kr38 yrkande 4 och bifaller delvis proposition 2005/06:192 punkt 1 i denna del.

Ställningstagande

I betänkandet *Folkbildning i brytningstid* (SOU 2004:30) av SUFO 2 påpekas att personer med funktionshinder inte har ett reellt inflytande över folkbildningens verksamhet eftersom de inte är representerade i tillräckligt hög grad i styrelser eller som anställda i studieförbund och folkhögskolor. Orsaken till det kan enligt vår uppfattning vara att lokalerna inte är anpassade till dessa gruppers förutsättningar och behov samt att det inte finns tillräckliga resurser till tekniska hjälpmedel. Allians för Sverige anser att det är en rättvis- och jämlikhetsfråga att även personer med fysiska och psykiska funktionshinder har möjlighet att delta i studiecirkel och folkhögskolekurser. De statliga bidragen till lokalanpassning och tekniska hjälpmedel bör därför öka både inom ramen för folkbildningsanslaget och inom ramen för Socialstyrelsens institut för särskilt utbildningsstöd (Sisus).

Med hänvisning till det anförda anser vi att riksdagen bör bifalla proposition 2005/06:192 punkt 1 i denna del med tillägg för vad som sägs i motion Kr38 (m, fp, kd, c) yrkande 4.

13. Ökad samverkan och enhetliga regler för funktionshindrade, punkt 11 (c)

av Birgitta Sellén (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om ökad samverkan och enhetliga regler för funktionshindrade. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Kr41 yrkandena 2 och 3.

Ställningstagande

Jag anser att det finns skäl att lyfta fram funktionshindrades bristfälliga möjligheter att påbörja folkhögskolestudier. Det finns inte något enhetligt regelverk och ingen bra samverkan mellan myndigheter för att lösa boendebehov, assistentbehov och behov av olika hjälpmedel. Ökad samverkan och enhetliga regler för funktionshindrades möjligheter att följa folkhögskolestudier är därför angeläget.

Jag välkomnar att regeringen vill öka människors insikt om vikten av ändrade värderingar och levnadsvanor. Ambitionerna måste dock också omsättas i praktiken. En läkare bör t.ex. kunna ordinera en kurs vid en folkhögskola eller en studiecirkel som rehabilitering till en patient.

Med hänvisning till det anförda anser jag att riksdagen bör bifalla motion Kr41 (c) yrkandena 2 och 3.

14. Särskild uppmärksamhet på personer med funktionshinder vid bidragsgivning, punkt 12 (c)

av Birgitta Sellén (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om särskild uppmärksamhet på personer med funktionshinder vid bidragsgivning. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Kr287 yrkande 2.

Ställningstagande

Jag anser att folkbildningen spelar en strategisk roll för människors hälsa. Självförtroende, självbild och självkänedom är viktiga för människors förutsättningar att möta nya situationer. Folkbildningen bidrar i hög grad till personlig utveckling. Inte minst har några av studieförbunden och många av folkhögskolorna en mycket stor betydelse för människor med funktionshinder och för deras intresseorganisationer. Denna målgrupp måste betonas vid bidragsgivningen även i framtiden.

Med hänvisning till det anförda anser jag att riksdagen bör bifalla motion 2004/05:Kr287 (c) yrkande 2.

15. Kvalitetsarbete, punkt 14 (m, fp, kd, c)

av Lennart Kollmats (fp), Gunilla Tjernberg (kd), Lena Adelson Liljeroth (m), Birgitta Sellén (c), Anna Lindgren (m), Anita Sidén (m) och Hans Backman (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om kvalitetsarbete. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Kr38 yrkandena 5 och 6 samt avslår motion 2005/06:Kr385.

Ställningstagande

Allians för Sverige anser att en god uppföljning som säkerställer att medlen inte används på ett oansvarigt sätt är en given förutsättning när staten använder medel som skattebetalare skjuter till. Vi anser vidare att det är förvånande att regeringen knappt behandlar de problem med bidragsfusk som uppmärksammas på flera håll.

Samtidigt anser vi att det är värt att uppmärksamma den vidare utformningen av de kvalitativa kriterierna. De studieförbund som har större möjlighet att stå för en god kvalitet är de med historiskt väl fungerande verksamhet. I nuvarande statsanslag, som bygger på en historisk fyraårsperiod, är det enligt vår uppfattning de folkbildningsorganisationer som har en sjunkande volym som gynnas ekonomiskt eftersom de får ett anslag som är högre än den aktuella volymen. Folkbildningsorganisationer som expanderar måste göra det underfinansierat i dagens system, vilket gör att de riskerar att inte nå en kvalitet som står i proportion till verksamhetens omfattning. Det är inte rimligt om kvalitetsaspekter knyts till kvantitetsaspekterna, vilket dessutom har en konserverande effekt på både folkbildningens struktur och innehåll.

Med hänvisning till det anförda anser vi att riksdagen bör bifalla motion Kr38 (m, fp, kd, c) yrkandena 5 och 6.

16. Fusk med bidrag, punkt 15 (m)

av Lena Adelson Liljeroth (m), Anna Lindgren (m) och Anita Sidén (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om fusk med bidrag. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Kr37 yrkande 5.

Ställningstagande

Det har de senaste åren visat sig att vissa studieförbund ägnat sig åt bidragsfusk genom att ersättning har betalats ut bl.a. för kurser som inte ägt rum eller för kurser där ett felaktigt antal deltagare uppgetts. Sådana företeelser skadar allvarligt studieförbundens trovärdighet. Vi bedömer att regeringens förslag om att låta Folkbildningsrådet utarbeta metoder som möjliggör kvalitetsjämförelser inte kommer att förebygga fusket inom bidragsgivningen. Regeringen borde ha tagit upp problemet på ett tydligare sätt.

Med hänvisning till det anförda anser vi att riksdagen bör bifalla motion Kr37 (m) yrkande 5.

17. Etiska råd, punkt 16 (c)

av Birgitta Sellén (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om etiska råd. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Kr41 yrkande 5.

Ställningstagande

Jag anser att studieförbunden har ett gemensamt ansvar för kvalitet och etik i verksamheten. Därför föreslår jag att etiska råd ska tillsättas och att riktlinjer för det tas fram i samarbete med Folkbildningsrådet.

Med hänvisning till det anförda anser jag att riksdagen bör bifalla motion Kr41 (c) yrkande 5.

18. Folkbildningsrådet – dess roller, uppdrag och befogenheter, punkt 17 (m, fp, kd, c)

av Lennart Kollmats (fp), Gunilla Tjernberg (kd), Lena Adelsohn Liljeroth (m), Birgitta Sellén (c), Anna Lindgren (m), Anita Sidén (m) och Hans Backman (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om Folkbildningsrådet – dess roller, uppdrag och befogenheter. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Kr38 yrkandena 7 och 8 samt avslår motion 2004/05:Kr246.

Ställningstagande

Allians för Sverige anser att Folkbildningsrådets myndighetsroll bör förstärkas ytterligare. På så sätt skulle folkbildningen få en tydlig myndighet som företrädare. En myndighet skulle enligt vår uppfattning kunna hävda folkbildningens roll inom området vuxnas lärande och ta ett stort ansvar för uppföljning. Folkbildningsrådets uppgifter såsom att främja kvalitetsarbete och pedagogisk verksamhet, flexibelt lärande genom IT och distansverksamhet samt internationell verksamhet bör enligt vår mening i större utsträckning lämnas till folkbildningens egna intresseorganisationer.

Med hänvisning till det anförda anser vi att riksdagen bör bifalla motion Kr38 (m, fp, kd, c) yrkandena 7 och 8 samt avslå motion 2004/05:Kr246 (s).

19. Uppföljning, utvärdering och forskning, punkt 18 (m)

av Lena Adelsohn Liljeroth (m), Anna Lindgren (m) och Anita Sidén (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om uppföljning, utvärdering och forskning. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Kr37 yrkande 2 och bifaller delvis proposition 2005/06:192 punkt 2.

Ställningstagande

Vi vill betona vikten av att det görs regelbundna och oberoende utvärderingar av folkbildningens verksamhet. Utvärderingarna måste vara av hög kvalitet så att de ger konkret information om hur de statliga medlen till folkbildningen bäst används och kommer till nytta. Vidare måste utvärderingarna visa i vilken grad folkbildningen verkligen bidrar till att människor i utanförskap utbildar sig och får arbete. Det är även angeläget att de medel som tillskjuts från kommuner och landsting utvärderas i större omfattning än i dag.

Med hänvisning till det anförda anser vi att riksdagen bör bifalla proposition 2005/06:192 punkt 2 med tillägg för vad som sägs i motion Kr37 yrkande 2.

20. Uppdragsverksamhet, punkt 23 (m, fp, kd, c)

av Lennart Kollmats (fp), Gunilla Tjernberg (kd), Lena Adelsohn Liljeroth (m), Birgitta Sellén (c), Anna Lindgren (m), Anita Sidén (m) och Hans Backman (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om uppdragsverksamhet. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Kr38 yrkande 9.

Ställningstagande

Uppdragsutbildning är en viktig uppgift för både studieförbund och folkhögskolor. Uppdragsutbildning innebär emellertid att studieförbunden inte är så fria och oberoende som vi anser vara eftersträvänsvärt. Allians för Sverige menar därför att det är viktigt att bevaka utvecklingen framöver så att uppdragsutbildningen i realiteten utgör ett tillskott till folkbildningen. Det måste också klargöras att studieförbund och folkhögskolor tydligt måste särskilja uppdragsutbildningen från den folkbildande verksamheten som finansieras med statsbidrag, bl.a. för att undvika illojal konkurrens.

Med hänvisning till det anförda anser vi att riksdagen bör bifalla motion Kr38 (m, fp, kd, c) yrkande 9.

21. Det statliga stödet, punkt 24 (fp)

av Lennart Kollmats (fp) och Hans Backman (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 21 om det statliga stödet. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Kr40 yrkande 1 och avslår motionerna 2004/05:Kr287 yrkande 5, 2004/05:Kr345 yrkande 4, 2004/05:Kr369 yrkande 9, 2004/05:Kr370 yrkande 2, 2005/06:Kr214 yrkande 2, 2005/06:Kr222, 2005/06:Kr331 yrkande 1, 2005/06:Kr357, 2005/06:Kr406 yrkande 4 och 2005/06:Ub259 yrkande 7.

Ställningstagande

Vi delar regeringens uppfattning att amatörkulturen har en stor betydelse. Amatörkulturen bör dock enligt vår mening växa underifrån som ett komplement till den professionella kulturen. Därför behöver den lokala och regionala kulturverksamheten förstärkas. Vi motsätter oss därför att de cen-

trala amatörkulturorganisationerna ska få ökade statliga bidrag. Vi föreslår i stället att bidragen till regionerna förstärks så att de får möjlighet att tillsammans med kommunerna och folkbildningen utveckla amatörkulturen.

Med hänvisning till det anförda anser vi att riksdagen bör bifalla motion Kr40 (fp) yrkande 1 samt avslå motionerna 2004/05:Kr287 (c) yrkande 5, 2004/05:Kr345 (s) yrkande 4, 2004/05:Kr369 (fp) yrkande 9, 2004/05:Kr370 (fp) yrkande 2, Kr214 (fp) yrkande 2, Kr222 (fp), Kr331 (v) yrkande 1, Kr357 (s), Kr406 (s) yrkande 4 och Ub259 (fp, m, kd, c) yrkande 7.

22. Det statliga stödet, punkt 24 (c)

av Birgitta Sellén (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 22 om det statliga stödet. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Kr287 yrkande 5 och avslår motionerna 2004/05:Kr345 yrkande 4, 2004/05:Kr369 yrkande 9, 2004/05:Kr370 yrkande 2, 2005/06:Kr40 yrkande 1, 2005/06:Kr214 yrkande 2, 2005/06:Kr222, 2005/06:Kr331 yrkande 1, 2005/06:Kr357, 2005/06:Kr406 yrkande 4 och 2005/06:Ub259 yrkande 7.

Ställningstagande

I utvärderingen av SUFO 2 i betänkandet *Folkbildningen i en brytningstid* (SOU 2004:30) liksom i betänkandet *Vem får vara med?* (SOU 2004:51) konstateras att studieförbunden har en bra kontakt med ungdomar och att många ungdomar också vill delta i studieförbundens verksamhet.

Studieförbunden erbjuder arenor för tusentals ungdomar som vill ägna sig åt bl.a. musik, teater, dans och hantverk. Utvärderingen av SUFO 2 pekar dock på nödvändigheten av att studieförbunden på ett bättre sätt också når unga kvinnor. Det är angeläget att studieförbunden tar denna fråga på allvar.

Med ett ökat anslag till folkbildningen anser jag att det kan förväntas att studieförbunden prioriterar studiecirklar och kulturarrangemang för ungdomar liksom för grupper med särskilda behov, främst människor med funktionshinder.

Med hänvisning till det anförda anser jag att riksdagen bör bifalla motion 2004/05:Kr287 (c) yrkande 5 samt avslå motionerna 2004/05:Kr345 (s) yrkande 4, 2004/05:Kr369 (fp) yrkande 9, 2004/05:Kr370 (fp) yrkande 2, Kr40 (fp) yrkande 1, Kr214 (fp) yrkande 2, Kr222 (fp), Kr331 (v) yrkande 1, Kr357 (s), Kr406 (s) yrkande 4 och Ub259 (fp, m, kd, c) yrkande 7.

23. Stöd till forskning, punkt 25 (fp, c)

av Lennart Kollmats (fp), Birgitta Sellén (c) och Hans Backman (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 25 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om stöd till forskning. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Kr40 yrkande 2.

Ställningstagande

Vi delar regeringens uppfattning att det är viktigt med en ökad forskning om folkbildningen och om vuxenutbildningen över huvud taget. Den kartläggning som Kunskapslyftskommittén gjorde omkring år 2000 visade att forskning om vuxenutbildningen var underdimensionerad i jämförelse med övrig pedagogisk forskning. Den som fanns handlade huvudsakligen om utbildning i arbetslivet och högskolan.

Vi anser emellertid att folkbildningsanslaget inte ska användas till forskning. Av de resurser som universitet och högskolor disponerar för forskning bör en ökad andel användas till forskning om folkbildning och vuxenutbildning. Vi vill värna om forskningens frihet och kvalitet. Därför bör inte en statlig myndighet som Folkbildningsrådet ha inflytande över vilken forskning som ska bedrivas.

Med hänvisning till det anförda anser vi att riksdagen bör bifalla motion Kr40 (fp) yrkande 2.

24. Digital teknik, punkt 26 (c)

av Birgitta Sellén (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 26 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om digital teknik. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Kr41 yrkande 6 och avslår motion 2005/06:Kr42.

Ställningstagande

Jag är positiv till att Folkbildningsrådet får i uppdrag att genomföra särskilda insatser för att förbättra möjligheterna att använda modern teknik. Jag anser emellertid att regeringens syn på frågan är alltför snäv.

Kunskapsklyftan mellan de personer i Sverige som har tillgång till IT och de som inte har det blir allt djupare. Det är inte acceptabelt. Utbyggnaden av bredband får dock inte belasta folkbildningens anslag utan måste lösas med andra resurser.

Med hänvisning till det anförda anser jag att riksdagen bör bifalla motion Kr41 (c) yrkande 6 och avslå motion Kr42 (s).

25. Punktskrift, punkt 29 (m)

av Lena Adelson Liljeroth (m), Anna Lindgren (m) och Anita Sidén (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 29 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om punktskrift. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06: Kr282 yrkande 1.

Ställningstagande

I dag är det nästan omöjligt för personer som blir gravt synskadade som vuxna att få lära sig att använda punktskrift utöver alfabetet och enklare ord för t.ex. märkning av kryddburar. Den enda riktigt omfattande utbildningen för vuxna nysynskadade i detta var Punktintensiven, som drevs av Dalarö folkhögskola. Det var ett projekt som finansierades under tre års tid i början av 2000-talet av Allmänna arvsfonden. Punktintensiven finns inte längre.

Enligt vår uppfattning är det ödesdigert för personer som blir gravt synskadade i vuxen ålder om inte den verksamhet som bedrevs av Punktintensiven finns. Enda möjligheten som vi ser är att statliga medel anvisas för en permanentning av verksamheten.

Med hänvisning till det anförda anser vi att riksdagen bör bifalla motion Kr282 (m) yrkande 1.

26. Tydligare uppdrag och minskat stöd till folkbildningsområdet, punkt 30 (m)

av Lena Adelson Liljeroth (m), Anna Lindgren (m) och Anita Sidén (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 30 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om tydligare uppdrag och minskat stöd till folkbildningsområdet. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Kr391.

Ställningstagande

Folkbildningen finansieras till stor del genom stöd från stat, regioner och kommuner. Ett grundläggande skäl till samhällets stöd har varit att folkbildningen bidrar till en demokratisk utveckling av samhället. Studieförbunden har också haft ett ansvar för att bredda kulturintresset i samhället och att främja individers personliga utveckling genom såväl bildning som i viss mån utbildning. Den traditionella folkbildningen och studieförbunden är dock i många stycken tämligen stillastående. På vissa områden har mycket hänt, på andra egentligen ingenting.

Studieförbundens roll har kommit att ändras med tiden. En hel del av folkbildningsuppdraget har övergått till mer hobbybetonade verksamheter och studiecirklar som i praktiken påminner om intresseföreningar inom hobby-, kultur- och fritidssektorn. Vår mening är att dessa cirklar borde kunna bära sina egna kostnader i stället för att inskränka på andra samhällsnyttiga funktioner som rimmar bättre med mer direkt folkbildning. Vi anser att offentliga medel till folkbildningen ska inrikta sig på just folkbildning. Övrig verksamhet som erbjuds genom bildningsförbundens regi ska bekostas fullt ut av deltagaren.

I dag sker fördelningen av statsbidragen bara utifrån timvolym i verksamheten. Folkrörelserna ser inte ut som förr, därför behöver även folkbildningen enligt vår mening förändras. Det förefaller som om studieförbunden behöver diskutera hur de bättre ska nå nya deltagare, använda sig av nya arbetsformer och våga utveckla sin verksamhet.

Sammanfattningsvis menar vi att de offentliga bidragen till studieförbunden kan minskas utan att folkbildningsuppdraget behöver försämras. Tvärtom kan detta stärkas om uppdraget, som följer bidragen för folkbildning, blir tydligare. Sådana delar av studieförbundens verksamheter som inte är att beteckna som folkbildning ska inte finansieras med skattemedel. Därmed kan vårt förslag om en minskning av det statliga stödet till studieförbunden i högsta grad motiveras.

Med hänvisning till det anförda anser vi att riksdagen bör bifalla motion Kr391 (m).

27. Definition av folkbildningsbegreppet, punkt 31 (m)

av Lena Adelsohn Liljeroth (m), Anna Lindgren (m) och Anita Sidén (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 31 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om definition av folkbildningsbegreppet. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Kr37 yrkande 1.

Ställningstagande

Vi efterlyser ett bredare och djupare resonemang kring vad folkbildning egentligen är. I propositionen skriver visserligen regeringen att folkbildning också handlar om bl.a. verksamheter som folkbiblioteken, Riksteatern, läns museerna och Utbildningsradion. Men regeringen drar inga slutsatser av denna bredare definition av vad som ska betraktas som folkbildning. Det beklagar vi. I en tid där människor möts av många nya intryck och ges i det närmaste oändliga möjligheter att lära sig nya saker, fördjupa sig och hämta in ny kunskap behövs enligt vår mening ett vidare resonemang om definitionen av folkbildning och vilka avtryck den sätter i samhället och i människors liv.

Med hänvisning till det anförda anser vi att riksdagen bör bifalla motion Kr37 (m) yrkande 1.

28. Samarbete med de baltiska länderna och Polen, punkt 32 (fp, kd)

av Lennart Kollmats (fp), Gunilla Tjernberg (kd) och Hans Backman (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 32 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om samarbete med de baltiska länderna och Polen. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Kr381 yrkande 37.

Ställningstagande

Vi anser att folkhögskolorna ofta fyller upp nischer som det offentliga utbildningsväsendet inte kan eller ska fylla. Vi föreslår därför en uppvärdering av folkhögskolornas roll. Vi anser vidare att denna roll kräver stärkta resurser.

Vi vill även betona behovet av finansiering av ett fortsatt samarbete mellan svenska folkhögskolor och deras motsvarigheter i de baltiska länderna och Polen eftersom vissa finansieringsmöjligheter genom t.ex. Svenska institutet, Sida och Nordiska rådet upphört efter de aktuella ländernas medlemskap i EU. Vi anser därför att det finns starka skäl för en utredning om finansiering av samarbetet mellan svenska folkhögskolor och motsvarande utbildningar i de baltiska länderna och Polen.

Med hänvisning till det anförda anser vi att riksdagen bör bifalla motion Kr381 (fp) yrkande 37.

Särskilda yttranden

1. **Det livslånga lärandet, punkt 6 (kd)**

Gunilla Tjernberg (kd) anför:

I gymnasieskolan finns ett ökat behov av insatser för elever i åldrarna 16–18 år som deltar i individuella program (IV). Folkhögskolan behöver ett tydligare uppdrag för denna grupp eftersom folkhögskolan kan vara en positiv kraft. Det finns också skäl att klargöra den ekonomiska uppörelsen mellan gymnasieskola och folkhögskola så att gråzoner och avsaknad av reglerade belopp undviks. Jag har dock avstått från att yrka bifall till förslaget i motion Kr333 (kd) om att folkhögskolan ska ges ett tydligare uppdrag att fylla en aktiv roll för IV-deltagare i gymnasieskolan. Jag utgår i stället från att frågan kommer att beaktas inom ramen för det fortsatta arbetet på folkbildningsområdet.

2. **Stöd till idrottens utbildningsverksamhet, punkt 19 (c)**

Birgitta Sellén (c) anför:

I enlighet med vad som framhålls i motion Kr41 (c) anser jag att det är anmärkningsvärt att regeringen inte haft överläggningar med Svensk Idrotts Studie- och Utbildningsorganisation, SISU, innan propositionen lades fram. Idrottsrörelsen behöver en långsiktig lösning för att säkerställa att de är garanterade pengar från regeringen och även för kompensation för uteblivna pengar från kommunerna. Min uppfattning är att när vi kräver kvalitet från studieförbunden måste det också kunna krävas kvalitet i hanteringen av frågorna hos regeringen.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2005/06:192 Lära, växa, förändra Regeringens folkbildningsproposition:

1. Regeringen föreslår att riksdagen godkänner vad regeringen föreslår om syftena med statsbidraget till folkbildningen och verksamhetsområden som utgör motiv för bidraget (avsnitt 5).
2. Regeringen föreslår att riksdagen godkänner vad regeringen föreslår om statens utvärdering av folkbildningen (avsnitt 6.4).

Följdmotioner

2005/06:Kr37 av Kent Olsson m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en definition av vad som är folkbildning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utvärdering av folkbildningen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en strategi för att människor med utländsk bakgrund och människor med funktionshinder skall engageras i folkbildningsverksamheten.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om flexibla utbildningsmöjligheter.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om fusk med bidrag till studiecirklar.

2005/06:Kr38 av Gunilla Tjernberg m.fl. (kd, m, fp, c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om en bibehållen ordning av statens syften med folkbildning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om ambitionen att minska behovet av det individuella programmet genom att öka det individanpassade stödet i tidigare skolor.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att stärka möjligheterna för folkbildningen att vara en del av det livslånga lärandet.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att möjligheterna för funktionshindrade att delta i folkbildningen måste öka.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om vikten av att ett kvalitetsarbete införs, för att säkerställa ett tillbörligt nyttjande av statsanslaget.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om utformningen av kvalitativa kriterier i statsanslaget.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att förstärka Folkbildningsrådets myndighetsroll.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att förstärkningen av Folkbildningsrådets uppgifter bör i större utsträckning lämnas till Folkbildningsförbundet och RIO.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att särskilja uppdragsutbildningen från den folkbildande statsbidragsfinansierade verksamheten.

2005/06:Kr39 av Gunilla Tjernberg m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att bevara folkbildningens särart.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att staten skall stödja folkbildningen på ett övergripande plan.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om resursfördelningen inom folkbildningen.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att statens stöd till folkbildningen skall bidra till att dess organisationer medverkar till att människor med olika bakgrund får ökad förståelse för varandra så att utanförskap, segregering, konflikter och diskriminering motverkas.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att statens stöd till folkbildningen skall bidra till att dess organisationer kan vara en lokal och regional drivkraft för amatorkulturen.

2005/06:Kr40 av Lennart Kollmats m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om bidrag till de centrala amatörkulturorganisationerna.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att folkbildningsanslaget inte skall användas till att finansiera forskning om folkbildningen.

2005/06:Kr41 av Birgitta Sellén m.fl. (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om folkbildningens betydelse för ett Sverige där människor kan växa och tillsammans bygga samhället underifrån.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ökad samverkan samt enhetliga regler för funktionshinder när det gäller folkhögskolor.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att läkare skall kunna ordinera en kurs på folkhögskola eller en studiecirkel.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att göra en översyn av reglerna för det korttidsstudiestöd som är kopplat till rehabilitering.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att etiska råd tillsätts och att man i samarbete med Folkbildningsrådet tar fram riktlinjer för detta.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att allas rätt till bredband måste lösas med andra resurser än dem som är avsedda för folkbildningen.

2005/06:Kr42 av Monica Green och Helene Petersson (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om folkbildningsinsatser för att förbättra förutsättningarna för användande av modern teknik för medborgarna.

Motioner väckta med anledning av prop. 2005/06:155

2005/06:A3 av Stefan Attefall m.fl. (kd):

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om krav på jämställdhet vid statligt stöd till folkrörelser.

2005/06:A5 av Gudrun Schyman (-):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om folkbildningsarbete.

Motion från allmänna motionstiden hösten 2003

2003/04:Kr381 av Berndt Sköldestig m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om folkbildningen som en väsentlig del av begreppet livslångt lärande och därmed vikten av att folkbildningens pedagogik används i gymnasie- och vuxenutbildningen.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2004

2004/05:Kr228 av Helene Petersson och Göte Wahlström (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om det långsiktiga stödet till folkbildningen.

2004/05:Kr233 av Kent Olsson m.fl. (m):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om amatörkulturen.

2004/05:Kr246 av Helene Petersson och Göte Wahlström (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om uppföljning av statsbidraget till folkbildningen.

2004/05:Kr252 av Birgitta Sellén och Rigmor Stenmark (båda c):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en nationell folkbildningspolitik förutsätter att såväl stat, landsting som kommuner medverkar till att ge bra villkor för studieförbund och folkhögskolor.

2004/05:Kr262 av Erik Ullenhag (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att fördelningsprinciperna för statens ekonomiska stöd till folkbildningen ses över så att nysatsningar inom folkbildning och integration gynnas.

2004/05:Kr275 av Ulf Sjösten (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av systemet med tre nivåer för bidragsgivning till studieförbunden för att skapa långsiktiga och stabila förutsättningar för studieförbunden i Sverige.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av en bra och bred folkbildningsverksamhet i Sverige.

2004/05:Kr277 av Lilian Virgin och Carina Grönhagen (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om statsbidragen till studieförbunden.

2004/05:Kr283 av Rossana Dinamarca m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det bör tillsättas en arbetsgrupp bestående av representanter för alla inblandade parter, vilken får till stånd en dialog med kommuner och landsting om hur det nationella ansvaret för folkbildningen skall tas och fördelas.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att riktlinjerna för Folkbildningsrådet bör ses över så att bidragstilldelningen på ett bättre sätt följer verksamhetsutvecklingen.

2004/05:Kr287 av Håkan Larsson och Sven Bergström (båda c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om den kulturverksamhet som bedrivs inom folkbildningen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om folkbildningens betydelse för människor med funktionshinder och deras intresseorganisationer.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kommuners och landstings ansvar för att ge folkbildningen rimliga förutsättningar.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om studiecirkel och kulturarrangemang bland ungdomar, liksom för grupper med särskilda behov, främst människor med funktionshinder.

2004/05:Kr345 av Sonja Fransson m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om folkbildningens betydelse för en levande demokrati.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om en utvecklad samverkan mellan folkbildning och högskola.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om folkbildningen som en viktig del för att förverkliga idén om det livslånga lärandet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om det offentliga stödet till folkbildningen.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att staten bör vara mer aktiv i sin kommunikation med Landstingsförbundet och Kommunförbundet när det gäller syftet med stödet till folkbildningen.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att principen att staten anger övergripande motiv för anslagen till folkbildningen men avstår från detaljreglering skall ligga fast.

2004/05:Kr368 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om studieförbundens bidrag och verksamhet.

2004/05:Kr369 av Anita Brodén m.fl. (fp):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om folkbildningen och kulturen.

2004/05:Kr370 av Anita Brodén och Gunnar Nordmark (båda fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om den insats som folkbildningen står för.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av en stärkt och säkrad position för studieförbund och folkhögskolor.

2004/05:Kr379 av Pär Axel Sahlberg m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att beakta behovet av förändringar för att göra fördelningssystemet mer flexibelt och stödjande när nya grupper vill ta upp folkbildningsarbete.

2004/05:Kr392 av Louise Malmström och Jan Björkman (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att slå vakt om folkbildningens framtid, villkor och utvecklingsmöjligheter.

2004/05:Kr405 av Anneli Särnblad och Per Erik Granström (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om folkbildningen.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2005

2005/06:So470 av Erik Ullenhag m.fl. (fp):

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att utifrån folkbildningens möjligheter att förstärka både integration och folkhälsa se över uppdraget till studieförbund och folkhögskolor.

2005/06:Kr206 av Ulf Sjösten (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av en bra och bred folkbildningsverksamhet i Sverige.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av systemet med tre nivåer för bidragsgivning till studieförbunden för att skapa långsiktiga och stabila förutsättningar för studieförbunden i Sverige.

2005/06:Kr214 av Anita Brodén och Gunnar Nordmark (båda fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om den insats som folkbildningen står för.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av en stärkt och säkrad position för studieförbund och folkhögskolor.

2005/06:Kr222 av Tobias Krantz (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att slå vakt om folkbildningen.

2005/06:Kr282 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en permanent punktskriftsutbildning.

2005/06:Kr283 av Thomas Strand (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kommuners och landstings ansvar för stöd till folkbildningen.

2005/06:Kr322 av Fredrik Olovsson och Elisebeht Markström (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att använda sig av Fogelstadmodellen för att öka invandrarkvinnornas deltagande i samhället.

2005/06:Kr331 av Britt-Marie Danestig och Lennart Gustavsson (båda v):

1. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag om att förstärka anslagen till Folkbildningsrådet, som kompensation för löne- och kostnadsökningar, enligt vad i motionen anförs.
2. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag om att tillföra folkhögskolan nya, permanenta utbildningsplatser, enligt vad i motionen anförs.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kommunernas skyldighet att betala interkommunal ersättning för kommuninnevånare som läser på folkhögskola utanför det egna länet.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda på vilket sätt den lagstiftning som gäller studerande inom andra utbildningsformer även kan omfatta elever på folkhögskola.

2005/06:Kr333 av Maria Larsson (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ge folkhögskolan ett tydligare uppdrag att fylla en aktiv funktion för IV-deltagare på gymnasieskolan.

2005/06:Kr336 av Lars Ohly m.fl. (v):

17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillsätta en arbetsgrupp bestående av representanter för stat, landsting och kommuner samt Folkbildningsrådet för att utreda hur ansvaret för folkbildningen skall tas och fördelas.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att riktlinjerna för Folkbildningsrådet skall ses över och bli tydligare.

2005/06:Kr339 av Ulla Wester m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att engagera folkhögskolorna i kompetensbreddningen av vårdens, skolans och omsorgens personal.

2005/06:Kr357 av Anneli Särnblad och Marita Ulvskog (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att folkbildningsarbetet skall värnas.

2005/06:Kr359 av Nikos Papadopoulos och Kaj Nordquist (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tolkutbildning.

2005/06:Kr366 av Helene Petersson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ge förutsättningar för en bred folkbildningssatsning för IT-samhället.

2005/06:Kr375 av Lennart Kollmats m.fl. (fp):

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av ökade bidrag till studieförbundet SISU Idrottsutbildarna.

2005/06:Kr381 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

36. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om studieförbundens bidrag och verksamhet.
37. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en uppvärdering av folkhögskolornas roll och behovet av en utredning om finansiering av samarbetet mellan svenska folkhögskolor och motsvarande utbildningar i de baltiska länderna och Polen.

2005/06:Kr385 av Louise Malmström och Jan Björkman (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att i arbetet med det nya statsbidragssystemet för folkbildningen gynna och lyfta fram det specifikt folkbildningsmässiga, i enlighet med vad som anförs i motionen.

2005/06:Kr391 av Lena Adelsohn Liljeroth m.fl. (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om studieförbunden.

2005/06:Kr394 av Kerstin Kristiansson Karlstedt och Göran Norlander (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utbildningsinsatser inom IT-området.

2005/06:Kr403 av Gudrun Schyman (–):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en feministisk folkbildning.

2005/06:Kr406 av Monica Green m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om folkbildningens betydelse för en levande demokrati.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om en utvecklad samverkan mellan folkbildning och högskola.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om folkbildningen som en viktig del för att förverkliga idén om det livslånga lärandet.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om det offentliga stödet till folkbildningen.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att staten bör vara mer aktiv i sin kommunikation med Sveriges Kommuner och landsting när det gäller syftet med stödet till folkbildningen.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att principen att staten anger övergripande motiv för anslagen till folkbildningen men avstår från detaljreglering skall ligga fast.

2005/06:Kr411 av Kenneth Lantz m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om resursfördelningen inom folkbildningen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om folkhögskolornas rätt att sätta betyg.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om folkbildningens ansvar för amatörkulturen.

2005/06:Ub259 av Tobias Krantz m.fl. (fp, m, kd, c):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att värna folkbildningen.

2005/06:A258 av Maria Wetterstrand m.fl. (mp, –):

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av tillgång till god tolkkompetens.

BILAGA 2

Folkbildning i förändring

Offentlig utfrågning på temat Folkbildning i förändring!? anordnad av kulturutskottet den 28 mars 2006

Ordföranden Lennart Kollmats (fp): Ärade närvarande föredragshållare, övriga inbjudna gäster, åhörare här och tittare och åhörare på SVT 24 och TV 2, om detta till äventyrs går där också, ni är alla hjärtligt välkomna till den här förmiddagen som ska handla om folkbildning.

Jag heter Lennart Kollmats och är ordförande i kulturutskottet. Jag har fått det trevliga uppdraget att inleda och sedan leda den offentliga utfrågningen, och jag ser verkligen fram emot dagens kunskapsinhämtande och åsiktsutbyte. Vi har tre och en halv timme på oss, inklusive en kort kaffe-paus vid elvatiden.

Begreppet ”folkbildning” sammanfattar verksamheten i studieförbund och folkhögskolor. Den växte fram för mer än ett sekel sedan. Den kan ses som folkrörelsernas metod för att åstadkomma samhällsförändringar och för att ge medlemmarna de kunskaper som behövdes för att vara delaktiga i samhällsbygget. Det spännande är att den uppgiften fortfarande är aktuell.

Folkbildningen är nu som förr en komplex och svårfångad företeelse. Den kallas ibland också med ett främmande ord för immateriell. Det finns de som vill ha folkrörelsen till ytterligare ett svenskt världsarv. Jag är inte så säker på att det behövs, för det är så självklart att även om folkbildningens idé förändras över tiden, i takt med att människornas och samhällets behov skiftar, kommer den att bestå. Det gäller såväl inriktning och ämnen som arbetsformer. Det är inte bara utbildningsverksamheten i form av folkhögskolekurser och studiecirklar som har stor betydelse i dag, utan kulturprogrammen är numera också en väldigt viktig del av arbetet, liksom den stora bredden av utbildningar.

Folkbildningen har hela tiden präglats av starka sociala och samhällsbyggande ambitioner, och tanken är att deltagarna av egen kraft ska skaffa sig kunskap och utvecklas i samspel med andra. Under andra halvan av 1900-talet har statens och kommunernas stöd till folkbildningen varit omfattande. Den lever verkligen upp till sitt namn och har vuxit fram till en bred folklig verksamhet. Den är så bra att Sverige ibland beskrivs som en ”studiecirkeldemokrati”.

Studieförbunden växte ju fram under 1900-talets första del. Den första studiecirkeln lär ha ägt rum 1902, och det första studieförbundet bildades 1912. Jag ville börja med att gå så pass långt tillbaka i historien för jag utgår från att våra inledningstalare kanske inte berör det utan ser på tiden något senare utifrån egna erfarenheter.

Det är bra att vi får upp folkbildningen till diskussion, för vi kan väl inte säga att den diskussionen brukar vara någon kioskvältare i valdebatterna. Några enstaka inslag kan väl komma ibland, men något huvudnummer blir det inte. Det är både bra och synd. Det är bra därför att det visar på en värdegemenskap över partigränserna, som är en styrka för folkbildningen, och synd därför att en debatt brukar kunna förstärka situationen för debattämnet ytterligare. Men vi får väl se, eftersom det häromdagen kom en proposition från regeringen, och nu sitter oppositionspartierna och filar på sina synpunkter som snart kommer att presenteras i form av motioner.

Om vi ser lite på siffror som gäller folkbildningens omfattning i dag i form av pengar kan vi notera att 2005 var statsbidraget 2 637 miljoner. Det är det största anslaget för kulturutskottet. Landstingen bidrog med 731 miljoner och kommunerna med 854 miljoner. Totalt sett alltså över 4,2 miljarder. Dessutom betalar Centrala studiestödsnämnden ut över ½ miljard i studiehjälp och studiebidrag exklusive lån.

Det finns andra intressanta siffror. 31 220 studerande fick studiestöd vid folkhögskolorna, och folkbildningsverksamheten omfattade 292 000 studiecirkel med 2,3 miljoner deltagare. Omvandlat blir det ungefär 1 ½ miljon personer, eftersom en och annan går mer än en studiecirkel.

Det finns avsevärt mycket mer siffror, men det ska jag inte dra här. Det är möjligt att någon eller några återkommer till det senare under förmiddagen.

Vi har nu samlat ett antal prominenta personer som ska föra oss än djupare in i folkbildningens själ och också ta upp det som har varit och grunderna till det, vad som är och vad som förhoppningsvis kan ändras och ytterligare förbättras.

Vi har åtta föredragshållare, och vi har bett om deras synpunkter på folkbildningen under respektive rubrik som finns i programmet. De kommer att hålla sina föredrag utan avbrott. Efter kaffet kommer frågestunden, i första hand för kulturutskottets ledamöter. Blir det tid över kommer vi även att bjuda in andra närvarande att ställa frågor. Det innebär också ett mycket hårt tryck på föredragshållarna att hålla sina tider. Jag kommer att påkalla uppmärksamheten när det är en minut kvar. Sedan finns det risk för avsevärt brutalare åtgärder. Vi får väl se.

Än en gång hjärtligt välkomna till dagens offentliga utfrågning. Spelet börjar med två – jag skrev innan "tidigare uppskattade kulturministrar", men så upptäckte jag att det blev fel, de är ju uppskattade fortfarande, Bengt Göransson och Jan-Erik Wikström. De har fem minuter var först, och sedan hoppas jag på en form av samtal dem emellan.

Vi börjar med Bengt Göransson. Varsågod!

Tidigare statsrådet Bengt Göransson: Herr kulturutskottets ordförande, ärade ledamöter och övriga deltagare! Jag sätter värde på att få gästa den här församlingen i dag för att göra några reflexioner kring folkbildningens art.

Låt mig börja med ett par varningar. Det finns en risk, som jag noterade, och detta ska inte ses som polemik, att folkbildning upphöjt till världsarv kan drabbas av den kvävande välviljan. Goda begrepp vill vi gärna göra till våra och så bäddar vi in dem i någon sorts allmän välvilja som gör att vi inte alltid analyserar det vi talar om. Folkbildningen är ett sådant begrepp som emellanåt används som besvärjelse, det vill säga man kallar något folkbildning och därmed har man legitimerat i princip vad som helst. Inte minst i en tid när staten inrättar kampanjmyndigheter och bedriver kampanjstudier är just folkbildning som besvärjelse något man ska akta sig för. Det är *en* ingång i ett resonemang om folkbildning.

En annan handlar om folkbildningens historiska roll. Där vill jag referera till några rader av författaren Carl-Erik Nordberg när han skriver sin stora biografi om Émile Zola. Han skildrar hur 1880-talet i Paris var en period av oerhörd framtidstro. Den kulminerar 1889 när världsutställningen i Paris hålls. Det är då Eiffeltornet invigs, ingenjörskonstens triumf. Och så säger Nordberg: Märkligt nog, bara åren efteråt inträder en tid av djup depression. I de borgerliga salongerna i Paris sluter man sig mot sig själv, betraktar naveln, ägnar sig åt ockultism och andeskåderi och flyr in i en introvert betraktelse av tillvaron.

Det intressanta är att exakt samma sak kunde vi se på 1990-talet, efter en tid av framstegsoptimism fick vi på nytt ockultism och andeskåderi och den mest förfärliga introverta slutenhet hos individerna. Det som hände på 1890-talet var att de stora folkrörelserna då hade sin första stora, riktigt explosiva tid.

Vi har frikyrkan, nykterhetsrörelsen, arbetarrörelsen, för att ta dem i historisk ordning. Där vill jag gärna peka på frikyrkans något förbisedda roll, inte minst från arbetarrörelsens sida, eftersom arbetarrörelsen så ofta stöttes bort av bekännelsen till Gud, utan att se att frikyrkan i så hög grad hade en bildningskraft. Jag tillhör antagligen den sista generationen som utan ironi kan kalla en frikyrklig för läsare, därför att det handlade om läsandet, den egna bildningsgången, att på egen hand ta del av Bibeln.

Det är i det perspektivet man ska se folkbildningens centrala roll. Därför kan man inte i dag när man diskuterar folkbildning, vilket en något vårdslös kolumnist i en tidning gjorde häromdagen, bara säga att vill folk lära sig något är det bara att sätta sig ned på stjärten och läsa en bok. Då har man inte förstått vad den gemensamma läsningen betyder, utbytet av tankar, insikten att kultur alltid är ett uttryck för gemenskap. Det finns ingen enmanskultur.

Mot den bakgrunden finns det också anledning att fundera över hur stödet till folkbildningen ska ses. Och på den punkten vill jag gärna säga ett ord, om jag har någon minut kvar. Det är följande.

Stödet till folkbildningen, liksom folkrörelsestöd, är ju inte ett individuellt konsumtionsstöd uteslutande för folkbildningens del. Det är också ett annat. Det är ett stöd till arrangörerna att tillhandahålla en infrastruktur i vilken frivilligheten kan odlas och utvecklas. Den är oerhört central att ta

del av. Det är alltså inte en sorts skatteåterbetalning till enskilda konsumenter det handlar om. Det tycker jag att varje diskussion om folkbildningens framtid bör ta sikte på och ta hänsyn till. Då ska man också komma ihåg, vilket inte i alla sammanhang är opportunt att säga, att de aktiva folkbildarna, liksom folkrörelsefolket, alltid har ingått i något som skulle kunna kallas en elit. Aktiva människor blir en del av en elit i samma ögonblick de engagerar sig. Det bara är så. Och det måste man också erkänna.

Tidigare statsrådet Jan-Erik Wikström: Bengt Göransson befriade mig från ansvaret att säga något om vad frikyrkorörelsen betydde för folkbildningen. Låt mig då peka på vad nykterhetsrörelsen betydde, särskilt ur en aspekt. De svenska folkbiblioteken hade inte haft den kvalitet de har i dag om de inte från början byggts upp i ordenshusen i nykterhetslogernas bibliotek. Ända in i vår egen tid har det varit så.

Då vill jag peka på att förr i världen, om jag går tillbaka till 70-talet, var det ganska naturligt att tala om folkbildning i Sveriges riksdag. Då var nykterhetsgruppen väldigt stor. De som hade gått som elever i folkhögskola eller suttit i styrelsen för en folkhögskola var mer än halva riksdagen. Det är klart att det mot en sådan bakgrund inte var så svårt att få gehör för talet om folkhögskolans nödvändighet eller vikten av att studieförbunden fick stöd.

Men det fanns också en växande tro på att det här var ett övergående fenomen. Det gällde särskilt folkhögskolan. Jag minns att det var många som trosvisst sade att det här är en relik. Så småningom, i det moderna utbildningssamhället, kommer folkhögskolan att försvinna.

Nu läser jag den nya folkbildningspropositionen, och jag undrade ett tag om det var jag själv som hade skrivit den, för det är väldigt många tankegångar i den som jag skulle kunna härleda nästan ordagrant till det jag sade för 30 år sedan i en motsvarande proposition. Jag minns att jag höll ett föredrag när den kom, där en rubrik var En sådan skola kan vi inte vara utan, och det var folkhögskolan. Och i *Folkbildning för 80-talet* tog jag upp rätt många av de frågor som finns i dagens proposition.

Jag hade själv min bakgrund i det dåvarande Frikyrkliga studieförbundet, som har bytt namn. Nuförtiden byter ju studieförbunden namn. Det är som om man skäms för sitt förflutna. Heder åt ABF som inte byter namn.

Det var två frågor som då var särskilt aktuella, och de finns även i propositionen. Den ena var rätten till profilering. Jag minns att det nämndes som exempel i debatten att det inte kunde vara rimligt att ge statsbidrag till en cirkel där man studerade Bibeln men där man avslutade sammankomsten med bön. Men hur skulle det vara om man förbjöd detta? Vad skulle det leda till? Den debatten dog någon gång i början av 80-talet då man insåg att man inte kan ha något slags objektivitetskriterium. Det måste finnas en naturlig rätt till profilering.

Den andra frågan var: Hur mycket ska staten lägga sig i studieförbunden och granska deras arbete? Kan man kombinera den stora frihet som man traditionellt haft med ett ansvar för studieförbunden att

själva se till att verksamheten uppfyller alla rimliga kriterier? Jag tror fortfarande att det är möjligt, men kanske har frestelserna genom åren blivit lite för stora när beroendet av statsbidrag, landstingspolitiska och kommunalpolitiska bidrag har ökat.

Sedan är det väldigt mycket en fråga om resurser. Om jag i denna förtroliga krets skulle kunna få ge ett litet tips skulle det vara att det inte bara är fråga om vem som är kulturminister och skriver propositionen. Man ska helst ha en finansminister som har egen folkbildningserfarenhet. Det hade jag i Ingemar Mundebo, som hade gått på folkhögskola och under ett antal år varit ordförande i ett av våra erkända studieförbund. Men för säkerhets skull hade jag som chef för vuxenutbildningsenheten, som svarade för propositionen, Bo Ringholm. Vad man än säger om honom, men utan folkrörelseerfarenhet är han inte.

Ordföranden: Tack, Jan-Erik! Nu har vi en kvart på oss till ett litet samtal. Den här delen handlar ju om folkbildningens betydelse, vad som är viktigt att beakta i det fortsatta utvecklingsarbetet, och det gör egentligen första frågan till er enkel. Vilka utvecklingstrender ser ni för folkbildningen framöver, och vad är det som är viktigt att beakta?

Tidigare statsrådet Bengt Göransson: Jag ska naturligtvis inte som pensionär tala om vilka utvecklingstendenser som kommer att gälla. Det vet ni som är yngre och som sitter i lokalen. Däremot kan jag möjligen mot bakgrund av min erfarenhet se några hot. Där tycker jag faktiskt att ett hot är de krav på effektivitet i första hand som så ofta lyfts fram i dag. Man ska nämligen komma ihåg att effektiviteten alltid har en huvudfiende, och det glömmar man oftast bort, nämligen nyfikenheten. Det finns ingenting som den effektive avskyr så som nyfikenhet. Gör som du blir tillsagd, fråga inte så mycket, är vad den effektive alltid skriar till den nyfikne. Och världen förändras av nyfikna människor. Alltså måste man acceptera, man måste skapa sådana regelsystem att människor inte bara inordnar sig i av andra bestämda strukturer.

Vi kan på motsvarande sätt i dag se en tendens där man alltid åberopar de gamla folkrörelsernas tröghet och talar om nätverken som är så tjusiga och fina. Jag har till min stora förvåning sett att vi får alltfler nätverk som upprättas uppifrån, av myndigheter, t.ex. av Nordiska ministerrådet som just har avskaffat alla kommittéer för att man ska arbeta med nätverk i stället, som den överordnade makten själv formar. Detta ser jag faktiskt som något folkbildningens organisationer ska akta sig för.

Tidigare statsrådet Jan-Erik Wikström: Först ett ord om folkhögskolan. Denna skolform har visat sig bättre än någon annan kunna möta de förändrade krav som ställs. Om ni ser på utvecklingen har man kunnat tillgodose både gruppen av nya svenskar och nya utbildningsbehov. Det har visat sig

vara en skolform som verkligen hör framtiden till. En och annan har försvunnit, några har tillkommit. Men det mest fantastiska är den förändring som varje skola har genomgått.

När det gäller studieförbundens arbete är det ideal som jag fortfarande vidhåller det som kan kallas allmän medborgerlig bildning. Det var en av huvudtankarna från början. Det var inte bara det att man skulle jobba med ett speciellt ämne, ett speciellt område, utan studiecirkeln i sig skapade grundvalen för allmän medborgerlig bildning. Då är vi inne på betydelsen för demokratin.

Det är klart att det är ett problem hur vi i dag ska kunna få den unga generationen att intressera sig för detta och att göra det i den organiserade form som erbjuds genom till exempel studiecirkeln. Det är inte alldeles lättlost.

Ordföranden: Vi talar ibland om folkbildningens särart. Nu håller vi oss till folkbildningen i stort. Sedan kommer vi närmare in på folkhögskolor respektive studieförbund. Men jag skulle vilja höra med er som har jobbat med det här så mycket, vad lägger ni i begreppet folkbildningens särart?

Tidigare statsrådet Bengt Göransson: För egen del brukar jag definiera det så att det finns två perspektiv, den enskildes perspektiv och det samhälleliga perspektivet. Folkbildningsbegreppet från den enskildes utgångspunkt är föreställningen att det finns kunskaper utanför mig som är värda att ta del av och att jag möjligen har kunskaper som är värda att dela med mig av.

I skolan kan vi i dag se, som en konsekvens av valfrihetsdiskussionen, att väldigt många människor definierar den enda värdefulla kunskapen som den kunskap jag själv bestämmer att jag vill ha. Man centrerar sig kring och beställer kunskaper som andra ska ge en men där man på förhand har definierat vad man vill ha.

Folkbildningsbegreppet ur den enskildes perspektiv måste alltid ha mycket större öppenhet, insikten att det finns sådant, utanför mig, som är värt att ta del av och insikten att det kräver viss ansträngning.

Ur det samhälleliga perspektivet gäller det att beakta vikten av delaktighet, jämlikhet. I utbildningssamhället har vi ganska många strävanden efter att skaffa oss en exklusiv kunskap. Man ska alltså bli ensam om det man får lära sig för att kunna konkurrera med sin kunskap. Folkbildningsbegreppet ur samhällets perspektiv är en kunskap som delas av alla. Där förenar den sig med forskningens syn.

Forskningen som uttryck för universitetens grundläggande syn är ju inte att skapa exklusivitet. I det ögonblick universiteten uteslutande sysslar med att förmedla konkurrenshöjande kunskap kommer universiteten att förlora sin förmåga att utveckla kunskapsområdet. På samma sätt är folkbildningen som företeelse så central, att upprätthålla denna allmänna delaktighet och jämlikhetsperspektivet, samtidigt som vi också behöver ha instruerande utbildning. En människa som ska vara tekniker och sköta

maskiner måste ju instrueras för att kunna sköta sin maskin. Också den utbildningen behövs. Men det är farligt om all utbildning, allt kunskapssökande får instruktionens karaktär och ingenting får det fria sökandets.

Tidigare statsrådet Jan-Erik Wikström: Folkbildning talar vi om, men det finns ett bildningsideal som alltför ofta är försummat i våra dagar. Vi talar om utbildning, och allting är målinriktat. En grundtanke med bildning var att det var det man hade kvar när man hade glömt allt det man hade lärt sig på olika områden. Att återupprätta det gamla bildningsidealet tror jag är oerhört viktigt. Och det sker bäst i gemenskap. Jag vill understryka det Bengt sade tidigare, att poängen var att man var en grupp som arbetade tillsammans.

Jag läste häromsistens i Uppsala Nya om en cirkel med äldre damer som läste romaner. Det kan man gå och köpa och göra själv. Men de träffades regelbundet för att diskutera det de läste tillsammans. Då kände jag: Det är det här som är nyckeln, att inte bara jobba själv utan kunna dela det med andra och att se det i ett större och vidare sammanhang. Det är vad folkbildning handlar om.

Ordföranden: Jan-Erik! Du tog upp lite grann om statsbidraget och det offentliga styrning av folkbildningen med ökade statsbidrag. Jag nämnde att det var 4,2 miljarder som det offentliga bidrar med till folkbildningen. Jag skulle vilja börja med Jan-Erik, hur ser du på avståndet mellan staten och folkbildningen i form av styrning? Är det för stort avstånd eller för litet avstånd med tanke på hur mycket det offentliga ändå lägger i den här potten?

Tidigare statsrådet Jan-Erik Wikström: Först och främst tycker jag att man får säga att det är ganska stora resurser det rör sig om. Rätt förvaltade kan man göra väldigt mycket för de här pengarna, och det gör man. Jag vet att det hör till att studieförbunden och folkhögskolorna vill ha mer, och stat och kommun får säga att vi inte orkar med mer. Men det rör sig om en betydande satsning. Och det är självklart att det bör vara så.

Det jag är rädd för är att staten, och för den delen även kommunerna, kommer med mer och mer av direktiv, vad man ska studera och vad som är prioriterat, i stället för att lämna detta åt den debatt som alltid förs inom studieförbunden själva. Det är det som är själva poängen, att det är de som ska avgöra vad man satsar på. Därtill blir det ofta bättre prioriteringar än när staten åtar sig att avgöra det.

Ordföranden: Är det samma inställning hos dig?

Tidigare statsrådet Bengt Göransson: Ja, det vill jag nog säga. Problemet med många av de offentliga bidragen är ju att de ofta regleras för att de ska vara lätta att revidera. Den värsta utskäpning jag fått i mitt liv var när jag var ung och var studieledare i socialdemokratiska ungdomsklubben i Älvsjö. Jag var på årsmöte i ABF-föreningen i området. De hade upptäckt

att vi hade haft en studiecirkel i arbetarrörelsens historia på fem gånger. De äldre förståndiga männen steg upp som trädde på ett snöre och talade om hur tanklösa vi var som trodde att man kunde läsa detta oändliga ämne på fem gånger.

När statsbidragen infördes kunde man studera alla ämnen, oavsett vad det var, på tio gånger två timmar. Sedan plötsligt en natt, mellan den 30 juni och den 1 juli ett år, jag minns inte vilket, kunde man studera alla ämnen, oavsett vad det var, på fem gånger tre timmar, det vill säga man anpassar sig mycket snabbt till de bidragsregler som gäller. Också där måste folkbildningens olika organisationer och verksamheter vara lite på sin vakt.

Ordföranden: En sista fråga, eftersom tiden går så himmelens fort, jag nämnde i min inledning att frågorna kring folkbildning inte, som jag minns i alla händelser, varit något huvudnummer i den politiska retoriken inför val. Hur ser ni på det? Jag vill börja med Jan-Erik, eftersom Bengt sedan vill avsluta med att visa två bilder.

Tidigare statsrådet Jan-Erik Wikström: Jag efterlyser allmänt mer debatt om kultur och för den delen om bildning i valrörelsen. När man bestämmer sig i förväg för att i år är det tre frågor, samma tre frågor som förra valrörelsen, som man ska tjata om glömmar man bort att det finns en stor del av mänskligheten som förväntar sig synpunkter och förslag på helt andra områden som berör livets innersida, allt det som ger mening åt livet och glädje åt tillvaron. Dit råkar nu kultur och bildning i stor utsträckning höra.

Tidigare statsrådet Bengt Göransson: Jag har tagit med mig ett par bilder för att påminna om folkbildningens, folkrörelsernas och kulturens karaktär. Det här är en bild från Motala Verkstads klassiska Folkets hus 1945, under metallstrejken. Det är en intressant bild. Jag hittade den i en bok som några arkitekter hade skrivit. De tog med den för att huset var så fint. När jag träffade dem sade de: Det är så konstigt, vi förstår inte bilden. Detta är ett strejkmöte, ett omröstningsmöte i en strejk.

Det var bara män, naturligtvis. Metallarna var män. De sitter uppsträckta i kostym, de flesta i mörk kostym, skjorta och slips allihop – på ett strejkmöte. För 68-generationens arkitekter var detta alldeles orimligt. Man skulle ha uppknäppt blåblus och knytnäven i luften.

Folkets hus 1945, Motala Verkstad, omröstningsmöte under metallstrejken

Men i själva verket är det här en påminnelse om att mötet alltid har varit ett uttryck för gemenskap, och det här kan man säga är en förklaring till kraften i den gemensamma grupp som man skapar exempelvis i studiecirkeln, i gemenskapen. Underskatta inte den gemenskapsbildande och gemenskapsskapande kraften. Även om vi inte har svart kostym i dag när vi går på strejkmöten har vi också i dag behov av gemenskapen.

Biblioteket i Holland House, London, maj 1940

Det här är en bild av biblioteket i Holland House i London i maj 1940, när Nazityskland bombade östra London sönder och samman. Taket har störtat in. Dagen efter står det några människor och plockar i böckerna i bokhyllan. Varför står de där? Gick de förbi och upptäckte att biblioteket var ovanligt öppet den dagen och bestämde sig för att gå in och kolla om Agatha Christies senaste hade kommit in? Naturligtvis inte. De utför en kulthandling. De uttalar en bekännelse till civilisationen. De står där för att markera sin mänskliga värdighet i denna tid av yttersta förnedring. Också det är ett starkt belägg för kulturens roll och tesen som Stig Strömholm en gång formulerade den: Kultur är alltid gemenskap. Det finns ingen enmanskultur.

Ordföranden: Ett stort tack för den här inledningen! Jag tycker att den har gett en väldigt bra bild. Era båda insatser vet vi också har varit stora till folkbildningens fromma under väldigt många år. Nu råkar vi ut för det vi kommer att råka ut för ett antal ytterligare gånger under dagen, nämligen att man skulle vilja fortsätta att lyssna på er, söka ytterligare kunskap och få ta del ytterligare av era erfarenheter. Men det är någonting som vi kommer att "få lida med" hela dagen i dag, gissar jag. Det är intressanta föredragshållare och talare här. Tack så hjärtligt Bengt och Jan-Erik! (Applåder)

Vi går vidare med Staffan Larsson som kommer från Linköpings universitet, är professor där och har rubriken "Om folkbildningens betydelse". Det är pluralform.

Staffan Larsson, Linköpings universitet: Herr ordförande! Ledamöter och övriga åhörare! Jag är väldigt hedrad av att ha blivit inbjuden att tala här. Jag är också väldigt glad på folkbildningsforskningens vägnar över det förslag som ligger i propositionen om ett särskilt anslag till folkbildningsforskningen. Den senaste gången vi var glada för att vi fick ett särskilt stöd var 1990 när två stycken motioner från riksdagen skapade Mimer, det nationella programmet för folkbildningsforskning. Vi är väldigt nöjda med det förslaget och hoppas att det passerar vidare. Det är en väldigt bra konstruktion av förslaget att Vetenskapsrådet får ta hand om anslaget men att det är ett särskilt anslag för folkbildningsforskning.

Jag har lovat att tala om folkbildningens betydelse i pluralis. Jag tror att det är en viktig sida att markera. Att definiera folkbildning på ett entydigt sätt tror jag är ett omöjligt projekt. Det som är intressant med begreppet folkbildning är snarare diskussionen än att komma fram till det rätta svaret, för det finns nog inte.

Mitt sätt att närma mig detta är att försöka titta på empiriska studier av folkbildning, folkhögskolans och studieförbundens verksamhet, och se vad det betyder om man betraktar det från det hållet. Jag tänkte lyfta fram några aspekter. Den första synvinkeln på vad folkbildning betyder är den som man finner i studier av deltagarna och deras upplevelser av folkbild-

ning. En hel rad sådana studier har gjorts, inte minst inom ramen för utvärdering av folkbildningen. Det är ett ganska tydligt mönster som upp-repar sig i studierna.

Det första är att människor i väldigt hög utsträckning ser det hela som något som har att göra med möjligheten att utveckla personliga intressen. Jag tror att det hänger ihop med den mångfald av innehåll som hela tiden är en central del av folkbildningen. Möjligheterna att förena personliga intressen med det utbud som folkbildningen erbjuder finns där hela tiden. Det har också lyfts fram att folkbildningen blir ett sätt att utveckla den egna identiteten genom att man deltar i verksamheter där man odlar intressen. Det kan vara sysslor som man är intresserad av eller intressen som har att göra med ens kulturella bakgrund och som gör att man kan odla specifika identiteter.

En annan sak som återkommande dyker upp är den sociala sidan av folkbildningen, upplevelser av gemenskap. I någon studie framhäver man när det gäller folkhögskolan att det finns en slags familjekänsla, ett tätt socialt umgänge, där som man tycker är väldigt betydelsefullt. Någon påpekar att deltagarnas berättelser ibland beskriver folkhögskolan som om det var en annan livsform med andra spelregler än vanligt för umgänget och en tryggare vistelseort än livet utanför. Om man tittar på studier som handlar om funktionshindrades upplevelser så upplever de folkhögskolan som en stärkande miljö som är betydelsefull för dem.

Man kan säga att det finns en väldigt positiv bild i nästan alla beskrivningar som kommer från deltagare av upplevelsen av folkbildningen. Man kan fundera över hur den uppstår. Jag tror att denna positiva bild i väldigt hög utsträckning handlar om en mångfald när det gäller innehållet, vilket gör att man kan odla de intressen man har. Det har också att göra med att man kanske inte engagerar sig mer än i undantagsfall av andra skäl än att man genuint vill lära sig någonting. På det sättet kan man förstå att man får en sådan stark positiv upplevelse.

De dissonanser som finns hittar man i studier som handlar om mångfaldsfrågor. Det verkar som om folkbildningen präglas av ett väldigt svenskt perspektiv och har svårt att ta in andra kulturer och synvinklar på sin verksamhet.

Om jag lämnar deltagarnas perspektiv skulle jag vilja lyfta fram något som jag tror är viktigt, nämligen betydelsen för vad jag kallar kulturtätheten i landet. Jag ska ta fram en liten overhead, vad jag brukar kalla en antinostalgioverhead. En sida av folkbildningen är att många kan bli väldigt nostalgiska över tiderna förr. Det var då som verksamheten var gloriös och omfattande. Nu är den inte längre lika intressant. Men det är väldigt tydligt när man tittar på historisk statistik att folkbildningen i vår tid är kolossalt mycket större än vad den var för 50 år sedan. Om man tittar på studiecirklar tror jag att det handlar om nio gånger fler. Om man tittar på folkhögskolan handlar det om en mångdubbling av antalet studerande.

Det andra temat som jag tror är intressant och som har att göra med bilden av historien är att det man i vid mening skulle kalla för kultur, något som har med estetisk och skapande verksamhet att göra, utgör en betydelsefull del av verksamheten. Det gjorde det för 50 år sedan också. Många inbillar sig att det är ett nytt fenomen. Det är uppenbart helt fel.

Man kan fundera över den kulturella tyngd som ligger framför allt i studieförbunden men också i folkhögskolan. Det som jag uppfattar som det mest centrala i detta är att man faktiskt skapar en stark folkligt förankrad kultur som når väldigt långt, både när det gäller sociala skrankor i fråga om kultur men också rent regionalt. Det är en mycket viktig sida av folkbildningen. Via folkbildningen finns ett slags samspel mellan professionella utövare och amatörer. Det finns ett annat karaktärsdrag i detta. Det är skapande kultur i väldigt hög utsträckning på en vardaglig nivå. Man kan tänka sig att den här verksamhetens viktigaste betydelse ligger i att den är kopplad till människors försök att skapa mening i livet. Man kan se att detta är något som faller utanför motiv som ofta ligger i att man ska försörja sig. Det är något som man söker sig till för att skapa en större betydelse för sitt eget liv.

Ett problem här är möjligtvis att det finns ett hot kring denna kulturtäthet. Man kan iakttä att studieförbunden drar sig ur många glesbygdsområden. Man kan se en ökad koncentration och en risk för att det glesnar i denna kulturtäthet. (Applåder)

Ordföranden: Kulturtäthet är något som jag kan lova att vi i kulturutskottet är mycket intresserade av.

Nina Wadensjö står som förläggare i programmet. Hon är i sammanhanget en viktig person som var utredare i utredningen om deltagande i folkbildning. Rubriken är "Vem får vara med?"

Nina Wadensjö, förläggare: Det är roligt att vara här. Jag tänkte ta chansen att tala lite om några av de saker som står i min utredning *Vem får vara med?* men som jag kanske inte tycker att det står så mycket om i propositionen. Det kommer att vara med framtidsinriktning förstås, lite grann om farhågor för framtiden.

Det är roligt att man tar sig tid att diskutera folkbildning. Det känns som om det behövs. Det tror jag att alla vi som har jobbat med de här två utredningarna tycker.

Min upplevelse av Sverige i stort just nu är att kunskap och bildning som vi tror når alla ofta är till för de redan invigda. Till vardags är jag bokförläggare. Jag upplever även där att många av oss som jobbar med kultur och i kulturvärlden ger ut böcker eller anordnar kultur för dem som redan är kulturkonsument, för oss själva. Det är ett vanligt perspektiv. Det är också ett vanligt perspektiv inom politiken att blicken är riktad mot de egna intressena.

När jag fick uppdraget att titta på vem som får vara med var det väldigt mycket en inriktning på ungdomsfrågor. Fick unga vara med i studieförbunden? Nåddes de av verksamheten? Det gör de. Det kan ni se i den statistik som finns. Det är väldigt många unga som nås, och det är väldigt många unga som gillar folkbildning, tycker att det är intressant och gärna ville delta om de bara visste hur det gick till. Så det finns en oerhörd potential här. Unga vill verkligen mötas, diskutera, prata, delta. Men de blir inte alltid nådda. Det är inte alltid så att ämnesvalen eller mötesformerna passar unga.

Vi såg tydligt att makten låg någon annanstans. Jag blev väldigt glad när jag läste på s. 30 i propositionen där det i ett kapitel som heter "Den demografiska utmaningen" står att unga måste få mer reell makt över det som anordnas, makt i studieförbunden. Det tror jag är en av de mest angelägna punkterna. Jag har själv en bakgrund inom politiken. Jag tror att det är samma sak som där. Det är lätt att man väljer in en ung för att det ska vara en ung. Så sitter den unga ensam i en styrelse, i ett utskott eller något liknande och ska vara det unga alibit. För det första är ungdom i sig ingen garanti för nytänkande eller modernitet på något sätt. För det andra kan man behöva kompisar. Det är ganska tungt att komma in i rollen som ung i stället för rollen som deltagare och aktiv beslutsfattare. Det tycker jag är oerhört angeläget när vi diskuterar ungas närvaro och representation i styrelser.

Jag skulle vilja säga något kort om nya verksamhetsformer. Det talas i propositionen om att man ska ha fler öppna föreläsningar, sådant som är tillgängligt för många. Jag tror att det är oerhört viktigt om man ska fortsätta att dra till sig unga, kanske framför allt de unga vuxna, de som är familjebildande. De har svårt att binda upp sig för långa tider och många långa studiecirkel. De vill ha tillfälliga saker. Det behöver inte vara så förtvivlat resultatnriktat. Det viktigaste är att man möts. Jag blev väldigt glad när Bengt Göransson sade att effektiviteten har nyfikenheten som fiende. Jag tror nämligen väldigt mycket på det. Det är nyfikenheten som är viktig här – det är en viktig drivkraft – och mötet mellan människor.

Vi har två före detta statsråd här som själva har lång erfarenhet av folkbildning. Jag tror att väldigt många av oss som är verksamma inom politiken har erfarenhet av folkbildning, men det kommer nya generationer av politiker nu. Vi ser dem i kommuner och i landsting. Många av dem har faktiskt inte någon lång folkrörelseerfarenhet. Därför är det inte så självklart för dem att samarbeta med studieförbunden. Här bör man verkligen tänka till, både inom studieförbunden och inom politiken. Hur ska vi hitta varandra? Hur ska vi förstå vad det här handlar om? Hur ska vi kunna se bortom effektiviteten, se det andra värdet och förklara det för varandra? Det handlar om att mötas och att kunna prata.

Jag har en särskild sak som står i *Vem får vara med?* som det är svårt att sätta fingret på var det hör hemma. Det hör inte hemma här. Det hör hemma i utbildningsutskottet, men jag litat på att de som är här går och

pratar med sina partikamrater och andra människor om vad som står i utredningar och om de synpunkter som kommer fram. När vi besökte folkhögskolor, jag och min utredningssekreterare, var det många folkhögskolor som betonade att väldigt många unga i dag mår väldigt dåligt. Det finns en stor överrepresentation av unga vuxna som har psykiska besvär. Det finns en liknelse med funktionshindrade, men det är inte alls det som det handlar om. Det handlar till exempel om anorexi, depression, ångest, sömnsvårigheter. Väldigt många av dem passar inte in i den vanliga skolan i dag, i den vanliga utbildningsvärlden. Det verkar vara en ökande grupp. Jag har inte sett några siffror på det, men tendensen i de signaler man får är att det är en starkt ökande grupp. Vad det kan bero på är väldigt svårt att säga, varför den vanliga skolan inte fångar upp dem och varför de faktiskt känner sig mer hemma och mer välkomna på folkhögskolorna. Det är oerhört bra att det är så, men samtidigt är det en varningssignal som vi alla ska ta på allvar. Många unga i dag känner att de inte passar in i skolan och får inte det stöd de behöver i den vanliga skolan och utbildningsvärlden.

Allra sist ska jag kort nämna funktionshindrade. Det står en liten rad om det, att det saknas lokalanpassning till exempel, men just den lilla raden är oerhört viktig. Alla ska ha möjlighet att vara med. Det handlar inte bara om unga och gamla, invandrare och svenskar. Det ska handla om tillgänglighet också, för alla. (Applåder)

Ordföranden: Tack, Nina, så mycket för den inblicken från utredningen och om hur situationen är!

Vi går vidare och kommer till paraplyorganisationen Folkbildningsrådet och dess ordförande Anders Ljunggren. Välkommen! ”Folkbildningens framsyn” är din rubrik.

Anders Ljunggren, Folkbildningsrådet: Presidium och ledamöter! Övriga! Jag är stolt och glad över att vara här. *Folkbildningens framsyn* är ett dokument framtaget av de aktiva i den organiserade folkbildningen, i folkhögskolor och studieförbund, av anställda, elever och forskare. Tusentals och åter tusentals har deltagit i utarbetandet av detta dokument. Vi har överlämnat det till regeringen. Jag tror också att kulturutskottet har fått del av det. Om det är någon som saknar det ska vi se till att ni får det. Vi har lämnat över den samlade bild som ges i detta rådslag men också en sammanfattning som har tagits fram i Folkbildningsrådets regi. Det är sammanlagt 117 rådslag som har genomförts. Det är med en viss tillfredsställelse som vi har märkt att man på departementet har läst och tagit del av *Folkbildningens framsyn*. Det är vi naturligtvis väldigt glada över. Väldigt mycket av det som står i propositionen kan man säga har bäring på det som betonas i folkbildningens egen framsyn.

Vad är det för roll vi vill ha för framtiden? Det är en entydig bild att verksamheten inom folkbildningen i dag, i folkhögskolor och studieförbund, vill möta framtiden med en idégrund som starkt betonar bildningens egen-

värde, frihet, frivillighet och gemenskap mellan människor. Ett globalt och alltmer pluralistiskt samhälle gör att etablerade institutioner och traditionella synsätt kommer att utmanas och ifrågasättas. Det måste mötas i folkbildningen och kommer att kräva att folkbildningens organisationer är beredda att förändras och anpassas, med utgångspunkt från deltagarnas, elevernas, egen uppfattning men också med utgångspunkt från de förändringar som sker i samhället.

Många hyllningstal hålls till folkbildningen för dess betydelse för demokratins genombrott. Det är lika viktigt i dag att tala om folkbildningens enorma betydelse för att demokratin ska kunna överleva. Om vi ska kunna utveckla ett medborgarskap som har räckvidd också över statsgränserna i en alltmer globaliserad värld är det genom enorma folkbildningsinsatser som den saken kan lösas. Vi bejakar och välkomnar när man ser utveckling och förnyelse av demokratin som en överordnad uppgift för folkbildningen. Det gäller i all verksamhet, i folkhögskolorna oavsett kurser och i studiecirkelverksamheten oavsett ämne. För att anknyta till något som jag tror att Staffan har skrivit: Man ska inte underskatta demokrativärdet i vävcirkelarna. Det handlar om förmågan att lyssna till varandra och lära av varandra, att hitta kompromisser och samförstånd men också veta när man bör ta konflikt.

Folkbildningen har också en viktig uppgift att fortsätta att arbeta för förbättrad jämställdhet – naturligtvis mellan könen. Jag hoppas att alla tar till sig det som står om behovet av genderanalys i folkbildningens egna institutioner. Det gäller jämlikhetsfrågorna över huvud taget. Vi lever i ett samhälle där jämlikheten eller ojämlikheten har blivit alltmer individualiserad, där behovet av bildningsinsatser och en organisation för bildning för att eliminera klyftor inte är mindre i dag än i det gamla klassamhället. Det är viktigt att folkbildningen också kan vara ett instrument för nya organisationer. Jag tror att ingen institution i samhället har betytt lika mycket för nya rörelser – musikrörelsen, miljörörelsen, kvinnorrörelsen och så vidare – som folkbildningen. Det är viktigt att man kan ta på sig det också inför framtiden. Det är viktigt att folkbildningen kan vara en idémedja. Vi måste skärpa insatserna för att nå utsatta människor och grupper. Vi måste vara ett instrument för alla människor när det gäller att skaffa sig bildning. Folkbildningen får inte förbehållas vissa grupper i samhället. Jag håller med Bengt Göransson som vid något tillfälle har sagt att den övre medelklassens obildning är ett växande problem i vårt samhälle.

Det är också viktigt att människor med funktionshinder kan delta i folkbildningsverksamheten. Det finns åtskilligt att göra när det gäller tillgängligheten.

Det som är viktigt är att själva idégrunden får bestå, att bildningen har ett egenvärde, att det finns ett utrymme för olika studieförbund och olika folkhögskolor med skilda ideologiska bakgrunder att själva sätta profil på sin egen verksamhet. Det är viktigt att vi verksamma i folkbildningen diskuterar kraven på folkbildningsmässighet. I propositionen efterlyses krite-

rier för kvalitet. Det är en urgammal diskussion inom folkbildningen vad som ska betraktas som folkbildningsmässig verksamhet. Den uppgiften är inte mindre viktig i dag, men jag tror att det är oerhört viktigt att värna om att det är folkbildningens organisationer, studieförbund och folkhögskolor som själva ska föra denna diskussion. Om statsmakten börjar ge pekpinna på den här punkten tror jag att det leder alldeles fel.

Folkbildningen har enorma uppgifter för framtiden. Vi lever i ett samhälle där expertis av olika slag växer väldigt i omfattning. Det minskar inte bildningsbehovet. Jag brukar säga: Följ med mig in på en livsmedelsaffär och peka på ett livsmedel så ska jag snart hitta en expert som säger att det här ska du absolut äta och en annan expert som säger att det här bör du avstå från! Det gäller på många områden. Ju mer av expertkunskap vi får i vårt samhälle, desto mer utlämnad blir man som individ till sin egen bildning för att verkligen ta ställning till vad som är rätt och riktigt. Det växande utbildningssamhället kräver inte mindre bildningsinsatser. Det kräver ännu större bildningsinsatser om alla ska vara med på jämlika villkor. (Applåder)

Ordföranden: Tack, Anders.

Nu går vi vidare till Folkbildningsförbundet – studieförbundens intresseorganisation. Åke Gustavsson är ordförande där, och han har tidigare haft ett av riksdagens finaste uppdrag, nämligen en presidiepost i kulturutskottet.

Åke Gustavsson, Folkbildningsförbundet: Herr ordförande! Jag höll på att säga "herr talman". Jag trodde att jag hade sagt mitt i Sveriges riksdag, så det är roligt att återvända hit.

Från Folkbildningsförbundets sida välkomnar vi folkbildningspropositionen. Den innehåller en ideologisk tydlighet och har en hög ambitionsnivå. Den är samtidigt ett kvitto på att statsmakten, i det här fallet regeringen, ser folkbildningen som en resurs både för att stärka demokratin och för att stärka enskilda individers personliga utveckling. Studieförbunden är också en viktig resurs i det livslånga lärandet.

Det är centralt att regeringen vill öka anslaget till folkbildningen. Det har vi arbetat för länge. Men det är mycket som ska rymmas inom den ökning som aviserats. Propositionen innehåller flera utmaningar för folkbildningen, utmaningar som vi är beredda att ta. Men anslaget ska också rymma en ökad satsning på folkbildningsforskning, kontinuerlig statlig utvärdering av folkbildningen och bidrag till amatörkulturens centralorganisationer. Dessutom får Folkbildningsrådet i uppdrag att inom ramen för folkbildningsanslaget genomföra en särskild satsning för att motverka den digitala klyftan och att utveckla folkbildningens engagemang på det internationella området.

Alla dessa uppdrag är självfallet angelägna. Därför – det är ett centralt budskap från Folkbildningsförbundet – förväntar vi oss en rejäl uppjustering av folkbildningsanslaget i samband med vårpropositionen. Annars blir regeringens ambitioner bara vackra ord.

De flesta av oss är överens om att folkbildningen är ett gemensamt ansvar för staten, kommunerna, landstingen och huvudmännen. Från vår sida har vi tidigare föreslagit att regeringen bör ta initiativ till överläggningar mellan kommuner och landsting om deras anslag till folkbildningen. Därför noterar vi med tillfredsställelse att regeringen nu kommer att göra detta. Beskedet från Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, om att statsmakternas hållning är rimlig är både glädjande och inger förhoppningar om att överläggningarna ska bli framgångsrika.

I propositionen står det att engagerade och kunskapssökande medborgare är en nödvändig förutsättning för lokal och regional tillväxt och att stödet till folkbildningen borde vara en första rangens angelägenhet för kommuner, landsting och regioner.

Tyvärr är trenden, som också framgår av material som riksdagens utredningstjänst har tagit fram, att det sammanlagda kommunala anslaget under senare år har minskat. Under en tioårsperiod har anslaget minskat rejält, med 30 %. Självklart rymmer detta tal mycket kraftiga variationer mellan kommunerna. Elva kommuner ger inget anslag, medan andra kommuner ger runt 100 kr per medborgare. Snittet ligger på 45 kr. Bland Sveriges 290 kommuner finns just dessa elva nollkommuner som alltså inte ger något anslag till studieförbundens verksamhet. Dessa kommuner är: Danderyd, Lidingö, Nacka, Nordanstig, Salem, Solna, Surahammar, Täby, Vaxholm, Vellinge och Älvkarleby.

Med skrivningarna i propositionen i ryggen kommer vi att fortsätta att arbeta för att alla berörda delar av samhället ska ta sin del av ansvaret.

Skrivningarna om att folkbildningen även i fortsättningen ska sträva efter att nå dem med kort och ofullständig utbildning eller som på annat sätt är utsatta är i linje med folkbildningens strävan. Svaret är enkelt: Att ge mest till dem som fått minst är en viktig uppgift för att motverka utanförskap. Därför anlägger vi i stor utsträckning ett underifrånperspektiv när vi försöker diskutera deltagandet i vår verksamhet, inte minst när det gäller metoder för uppsökande verksamhet.

Det är precis detta som till exempel studieförbunden i Malmö har gjort de senaste åren, i utvecklingsprojektet Lokal mobilisering i utsatta bostadsområden. I stället för att utgå från etnicitet har studieförbunden utgått från de boendes vardag och behov i bostadsområden, i detta fall Holma och Kroksbäck. Det har gett oss värdefulla erfarenheter om hur studieförbunden kan arbeta tillsammans utan att för den skull förlora den egna profilen. Vi har också fått erfarenheter för metodutveckling för den uppsökande verksamheten just genom att arbeta utifrån de boendes behov och önskemål. Dels har vi dokumenterat arbetet i en rapport som heter *Javisst kan vi!* Dels har projektet utvärderats av forskaren Lisbeth Eriksson vid Linköpings universitet och dokumenterats i rapporten *Vi har gjort avtryck ...!*

Jag har varit inne på neddragningarna av de kommunala anslagen. Som har antytts tidigare av några här har detta satt en hårdare press på studieförbunden i den meningen att man hela tiden känner press på att producera utvärderingsbara och snabba resultat. Exempelvis kräver uppsökande verksamhet, som en central del av arbetet, stora personella resurser, men det genererar inte redovisningsbar studiecirkelverksamhet förrän på sikt. Så har man känt många gånger i Malmö, som jag hade som exempel tidigare, och det är en erfarenhet som man delar med många kolleger runtom i landet.

Självklart måste vår verksamhet i studieförbunden ha förtroende från allmänheten, medlemsorganisationerna och anslagsgivarna. En förutsättning för detta är att verksamheten håller en god kvalitet. Därför intensifierar nu Folkbildningsförbundet, liksom studieförbunden, sitt kvalitetsarbete. Folkbildningsförbundet har inrättat en särskild etikdelegation, vars syfte är att utarbeta gemensamma etiska riktlinjer för studieförbundens statsbidragsberättigade verksamhet. Dessutom kan delegationen bygga upp en kunskapsbank för att stärka de lokala anordnarnas förmåga att göra motiverade bedömningar.

Jag välkomnar regeringens bedömning att kvalitativa kriterier behöver tillföras de modeller för fördelning av statsbidrag som tillämpas på olika nivåer inom folkbildningen. Jag förutsätter också att Folkbildningsrådet noga analyserar om dessa skrivningar, efter ett riksdagsbeslut, bör leda till några förändringar av den modell som nyligen beslutats för statsbidragens fördelning.

Jag ska nämna ett område till. Folkbildningsförbundet har tillsammans med Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation, Utbildningsradion och Dataföreningen velat genomföra en treårig folkbildningssatsning för målet om ett e-samhälle, där alla ska kunna nås. I dag står en tredjedel av medborgarna utanför en samhällsutveckling där alltmer av information och kommunikation mellan medborgare och det offentliga Sverige sker digitalt. Enligt regeringens egna bedömningar står vi på tröskeln till förändringar som i grunden påverkar förutsättningarna för vårt samhälls- och arbetsliv. Men trots alla goda förslag om hur tekniken kan användas tenderar vi att i diskussionen glömma bort dem som det egentligen handlar om – användarna, eller rättare sagt de som ännu inte är användare.

Ett exempel var en debattartikel i Dagens Nyheter av Ylva Johansson, Ilmar Reepalu och Lars Isaksson där de presenterade ett förslag om IT-användning i vården. De skriver att ”informerade patienter kan vara mer delaktiga” och att patienterna ska kunna läsa sina journaler via nätet. Det är ett alldeles utmärkt förslag, men de sade ingenting om hur patienterna ska kunna använda sig av tjänsterna. Den digitala klyftan mellan dem som är och dem som inte är uppkopplade riskerar att fördjupas och permanentas.

Därför är detta i grunden en demokratisk fråga. Därför vill vi genomföra ett brett medborgarrådslag för att få alla att bli delaktiga i den här verksamheten. Självklart är det, utöver att det är en demokratisk fråga,

också ett kompetensproblem – det handlar om kunnande. Utmaningen är att motivera dem som inte ser någon nytta med Internet och få dem att utifrån sina egna behov och sin egen lust lära sig att använda de möjligheter som finns. Här har vi bred erfarenhet. Tillsammans vill vi med Dataförbundet, Utbildningsradion och RIO genomföra denna verksamhet.

Det sista jag vill säga är att jag bara kan instämma i att folkbildningens roll i det livslånga lärandet är under omvandling. Det blir allt vanligare att studieförbunden arbetar i olika fält för vuxnas lärande. Detta är en utmaning att fortsatt utveckla det livslånga lärandet, med individen i centrum, utan att förlora folkbildningens särdrag och studieförbundens ideologiska profil. Den utmaningen, ärade riksdagsledamöter, tänker vi anta.

Ordföranden: Tack så mycket, Åke.

En annan gren på folkbildningstrådet är folkhögskolorna – det har talats mycket om dem – och de har två olika driftsformer, dels rörelsedrivna folkhögskolor, dels landstingsdrivna folkhögskolor. Vi har glädjen att ha Stina Sundberg här, som är kanslichef på RIO, Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation.

Stina Sundberg, RIO: Tack för inbjudan på alla folkhögskolors vägnar!

Det har sagts väldigt mycket. Det finns många olika infallsvinklar när man pratar om folkbildning och folkhögskolor. Det är folkhögskolor jag står för just nu.

När det gäller folkbildning skulle jag vilja börja med att säga att om vi kunde ge ett Nobelpris till en idé och en process på att utveckla en idé, skulle jag ge Nobelpriset till folkbildningen. Det finns ingen så smart, genial och finurlig lösning för att skapa en demokrati och det som kallas ett aktivt medborgarskap. Den är ibland lite sublim. Ibland kan vi inte förstå den för den är så finurlig. Vi letar efter saker i den för att förstå den, men den fungerar alldeles ypperligt. För det tycker jag att man kan ha ett Nobelpris.

Det aktiva medborgarskapet möter en mängd olika behov i samhället. Det är det som är syftet. Det är en kärnpunkt att upprätthålla demokratin, och bara det är en tillräcklig legitimitet. Men det demokratin syftar till är en viktig frågeställning för oss själva också, att undra: Vad har vi demokratin till? Då kommer vi naturligtvis fram till att det är en mängd olika behov som ska tillfredsställas av människors gemensamma agerande och skapande av ett samhälle. Det är det vi kan göra i folkbildningen.

Kruxet är bara att om vi ska lära oss demokrati måste vi göra demokrati. Vi går inte till en skolbänk och säger att nu ska jag lära mig demokrati, utan vi lär oss demokrati när vi gör något annat. Det är därför som folkbildningen har en så otrolig bredd, en så otroligt stor variation av verksamheter, möjligheter till olika förkovran just för att skapa de här situationerna, och möjligheterna, där vi lär oss demokrati. Naturligtvis har de här innehållen andra syften också, men den plattformen för demokrati får vi aldrig glömma bort. Ibland frågar man vad vi sysslar med, och sedan

sätter man frågetecken för vissa saker. Då får vi inte glömma bort att det är när vi gör något annat som vi lär oss demokrati. Det är en kärnpunkt i vår verksamhet.

Självklart ska en Nobelpristagare utvecklas vidare. Självklart ska ingen stanna i sin utveckling. Självklart behöver folkbildningen vidare utveckling. I den proposition som nu ligger finns det väldigt många utmaningar, som vi väldigt gärna antar. Den innehåller många nya, spännande skrivingar. En av dem som jag alldeles särskilt ska framhålla, när jag har delar av folkbildningen framför mig, är den mycket spännande skrivningen när det gäller jämställdhet, där man inte går på kvantitet utan på kvalitet.

Ibland säger man att till exempel folkhögskolor har en ojämn könsfördelning bland sina deltagare. Så är inte fallet. Det är cirka 60–40. I andra sammanhang när det är det omvända förhållandet, det vill säga att det saknas kvinnor, brukar vi nöja oss med 40 %. I folkbildningen har vi 40 % män, så det går säkert alldeles utmärkt i detta sammanhang också.

Propositionen har, mycket riktigt, i stället för att räkna antalet tittat på kvaliteten i det här begreppet. Det är en mycket stor utmaning, tillsammans med många andra utmaningar.

Vad är det då vi ska utveckla med demokratins syften? Vad är det som sker i ett samhälle? Om vi tänker på ett samhälle är det också viktigt att vi bestämmer oss för vilken ingång vi har till frågor. För mig är det individer som skapar ett samhälle, inte ett samhälle som består av individer. Det är individer som skapar samhället. Vi skapar det här samhället genom aktiviteter, kommunikation, i kollektiva processer, som skapar och förändrar. Om man har det som utgångspunkt blir väldigt mycket i folkbildningen och på folkhögskolor självklart, hur någonting ser ut.

Den här utgångspunkten kräver också att varje individ reflekterar över sig själv, över sin omgivning och över sitt eget förhållningssätt till den omgivningen – hur jag förändrar mig och min omgivning. Men det är ett enskilt ansvar.

Kommunikationen är folkbildningens metod, samtalet. Det är det vi gör och skapar, den möjligheten till kommunikation för att skapa det samhälle som vi syftar till. Jag ska inte fokusera så väldigt mycket på individer, självförtroende och egenväxt av det slaget, för det tror jag att det pratas ganska mycket om. Jag ska i stället säga något om aktiviteterna.

Vilka aktiviteter är det vi har i ett samhälle, om vi tar det lite grovt, förenklat? Det är att skapa politik, att skapa värderingar, att göra val, att konsumera, att producera. I det här är vi konsumenter, arbetsgivare, arbetstagarer, och vi utövare på fritiden, uppfostrar barn, är utövare av konst, är väljare, politiker, aktivister och så vidare.

Folkhögskolors anslag av just medborgarskap, som är grunden för hela vår verksamhet, skapar med automatik en förväntan på både samhället och mig själv. Det skapar en positiv förväntan när jag går in i en aktivitet, när jag går in med mentaliteten, medborgarskapet. Vi har vunnit halva resan bara genom det anslaget. Det anslaget är det viktiga.

När man då pratar om aktiviteterna i folkbildningen handlar det också om att se vad det är som sker i kringeffekter. Dem pratas det inte alltid så mycket om. Vi ska komma ihåg att kringeffekterna finns, men att det är kringeffekter.

Det är till exempel att när människor läser in gymnasiet blir de samtidigt kulturdeltagare. Det är människor som studerar en ekonomikurs och upptäcker musikbranschen på folkhögskolan, och genast har de ökat sin anställningsbarhet. Det är hon som läser in en kontorsutbildning eller har en kontorsutbildning och läser in en ekologikurs, och hon blir också anställningsbar på ett annat sätt. Det är människor med en stor kreativitet som möter funktionshinder och får nya idéer, skapar en produkt och kanske till och med ett företag utifrån detta folkhögskolemöte med en funktionshinderad. Fritidsintressen kan utvecklas till allt möjligt, alltifrån välbefinnande till andra arbetstillfällen.

Vi lär oss samarbeta. Jag satt för inte så länge sedan på tunnelbanan här i Stockholm och läste en liten artikel från Svenskt Näringsliv om vad man skulle lära sig för att bli en bra arbetstagare. Jag kunde pricka av nästan hela listan enligt folkhögskolemetodiken. Det var intressant.

Människor får konfrontera sina värderingar och möta det som de aldrig skulle möta någon annanstans i sin närmiljö. Därför är det också viktigt att behålla folkhögskolornas oerhörda variation av kursutbud. En skola får inte ha en typ av kurser, en typ av målgrupp, utan för att skapa ett samhälle måste vi möta det som är olikt oss själva och lära oss att kommunicera med de olikheterna.

Det är en mängd olika saker som vi gör på det här sättet. Vi har alltid en stor utmaning framför oss – den har vi alltid tagit och kommer att fortsätta att ta. Det handlar också om att vi ibland säger att vi ska prioritera. Glöm inte att folkhögskolor är små enheter, självständiga små enheter. Det är inte alltid så lätt att prioritera i de enheterna. Det är inte alltid säkert att man ska behöva prioritera ens en gång på grund av till exempel urholkning av anslag. Frågan är hur relationen ser ut i ansvaret att bygga den här grunden för demokrati och synen på hur vi skapar ett demokratiskt samhälle med alla människors ingångar att förverkliga ett samhälle.

Då kan vi fråga oss: Vad är Nobelpriset värt? Är det värt mer än drygt 350 kr per medborgare i Sverige i dag? Är det värt kanske 700 kr per medborgare för att bygga den infrastruktur som nämndes här? Jag tror inte att det är speciellt många kronor för att åstadkomma allt det vi har möjlighet att göra.

Ordföranden: Tack, Stina.

Vi närmar oss slutet på den exposé som vi har före kaffet. Vad vore då naturligare än att höra en studerande? Det är Ida Carlson från Kvinnofolkhögskolan i Göteborg, som jag hoppas tar upp en del kring elevperspektivet i det här.

Ida Carlson, studerande: Jag står alltså här som representant för deltagarperspektivet. Det kan tyckas vara ett ganska knepigt uppdrag, eftersom vi såg på siffrorna i statistiken att det är ganska många deltagare, och ganska många olika deltagare, som finns inom folkbildningen i dag. Jag kommer i första hand att fokusera på folkhögskolan och dess betydelse i Bildnings-Sverige, som jag har varit deltagare i de senaste åren. Jag har alltså gått på Kvinnofolkhögskolan i Göteborg.

I min rubrik finns två stora ord med, och det är demokrati och jämlikhet. Det är någonting som flera talare har berört under morgonen. Det är två jättestora ord, och de kan vara väldigt svårfångade och svårdefinierade. Som Stina sade alldeles nyss, är demokrati och även jämlikhet ingenting som bara är, utan det är någonting som man måste göra aktivt.

För att konkretisera det lite har jag punktats upp vad jag tänker på när jag hör ordet demokrati. Det är kritiskt tänkande, ifrågasättande, framtidsstro eller framtidsutsikter och jämlikhet. Jämlikhet innehåller förståelse, skapande av en likvärdig utgångspunkt och självinsikt. Alla de här delarna är någonting som finns inom folkbildningen, och det är någonting som krävs för att ett samhälle ska fungera. Det är också någonting som sker gemensamt, ingenting som man kan göra själv.

Folkhögskolorna har ju en vuxenutbildning, och en viktig del som jag själv vill trycka på är just de folkhögskolor där man kan läsa upp sin gymnasiekompetens. Jag tror att det är en väldigt viktig del i utbildningsväsendet i Sverige. Här ges möjligheter för deltagare som, av en eller annan anledning, inte har kunnat eller velat ta sig in i ordinarie utbildningsverksamhet. Här får man en andra chans, och också en chans som jag tror breddar ens möjligheter på väldigt många sätt, som tidigare talare har berört. Man utmanas alltså inte bara som människa utan också som samhällsmedborgare.

Jag tror att folkhögskolor, och kanske framför allt rörelsefolkhögskolor – det är min erfarenhet – kan bidra till en vitalitet i samhället, just eftersom de bygger på ett engagemang. Det är engagerade människor som driver dessa skolor, som har en tanke med det som är djupt grundad i en människosyn och en samhällssyn. Jag tror att det är någonting som föder engagemang och aktivt deltagande. Jag tror att det är väldigt viktigt för de här två stora orden demokrati och jämlikhet.

Ordföranden: Tack, Ida.

Jag kan komplettera det där lite grann. Jag fick med posten i dag på morgonen ett brev från tre elever på en folkhögskola, och jag hann öppna det innan jag gick hit.

Ninava skriver där: Folkhögskola betyder för mig kunskap. Alla kan få chans att gå i folkhögskola. I folkhögskolan kan man hitta gemenskap.

En elev som har föredragit att vara anonym tar upp olika punkter: Det är öppet för alla. Det finns folk i skolan från olika länder. Det finns olika religioner i skolan. Vi träffar nya folk från nästan alla länder, och vi lär oss hur vi ska hantera i samhället, hur vi pratar och hur vi gör.

Elisabet, som är den tredje eleven, skriver i brevet: Det ger mig en ny chans att komma i gång att studera. Det ger mig mera kunskap så att jag kan studera vidare.

Jag tycker att det var väldigt trevligt att få det här brevet nu på morgonen i anslutning till den här förmiddagen.

Klockan är 11, och jag vill uttrycka en uppskattning till föredragshållarna för att de har hållit tiderna. Det gör att vi har fått tid till en kaffepaus.

Gunilla Carlsson i Hisings Backa (s): Först vill jag tacka alla som har varit uppe och talat om folkbildningen utifrån olika perspektiv. Det har varit väldigt intressant att höra er olika syn på folkbildningens betydelse.

Jag vill börja med att ställa en fråga till kanske Jan-Erik Wikström och Bengt Göransson, men även andra som känner att de vill svara på den. Det gäller anslaget, som några av er har varit inne på.

Hur ser ni på det? Ser ni någon risk? Vad för slags risk ser ni i så fall på samhällsutvecklingen och utifrån demokratiaspekten av att ge mindre anslag? Till exempel Moderaterna har sagt att man ska ge 300 miljoner mindre i anslag. Flera av er har varit inne på att vi behöver mer statliga anslag till folkbildningen.

Jan-Erik Wikström, tidigare statsråd: Jag tycker att det viktiga är att man utnyttjar de anslag man har. Det går att göra väldigt mycket med de anslag som utgår. Jag tycker också att det är viktigt att man har en viss balans mellan det staten ger och det landsting och kommuner ger. Man har i stort sett varit överens om regelsystemen.

Självklart kan vi använda mer pengar än det här, men jag vill upprepa: Det viktiga är vad man gör med de ganska stora resurser som man ändå har.

Bengt Göransson, tidigare statsråd: Det är angeläget för kulturutskottet att överväga vad synen på anslaget faktiskt är. Det är primärt ett strukturstöd, inte ett konsumtionsstöd. Det finns alltså många som utgår från att anslaget till Operan ska delas ut på varje individ som besöker Operan. Det är också ett strukturstöd. Folkbildningsstödet måste primärt ses som så.

Vilka ekonomiska ramar som finns ska tidigare ministrar som alltid fick skäll för att ge för lite anslag kanske inte blanda sig i.

Anders Ljunggren, Folkbildningsrådet: Jag är också helt främmande för att ge mig in i en partipolitisk diskussion.

Frågan är: Ser vi några risker? Ja, jag ser några sådana. Som Nina sade här om folkhögskolan har vi en växande andel som har psykiska problem. Vi har ett väldigt stort söktryck. Det finns en risk med minskad lärartäthet. Det finns också en risk, när lärarlönerna i folkhögskolor ligger avsevärt lägre än lönerna i gymnasieskolan, att det blir problem långsiktigt att rekrytera till denna viktiga skolform. Motsvarande risk finns naturligtvis också när det gäller studieförbunden och den utglesning som Staffan varnade för, nedläggning av lokala kontor och så vidare.

Men det svåraste, tror jag, är att när man blir mer och mer beroende av uppdragsutbildning åt olika riskerar folkbildningen som sådan att gröpas ur, den allmänna bildningsverksamheten. Det är oerhört viktigt att vi har ett ordentligt rejält stöd till folkbildningsverksamheten så att folkbildningen inte blir alltför beroende av uppdragsfinansiering. Det kommer i så fall att gå ut över just de grupper som behöver folkbildningen allra mest.

Åke Gustavsson, Folkbildningsförbundet: Jan-Erik Wikström sade att han är rädd för att staten kommer mer och mer att gå in i vad studieförbunden ska syssla med. Jag vill gärna understryka att det är de principiella riktlinjerna som man från statsmaktens sida har större anledning att ta ställning till.

Det andra, som Anders kom in på alldeles på slutet, som jag vill understryka gäller uppdragsverksamheten. När jag diskuterar exempelvis e-demokrati, som Utbildningsradion, video och sådant som vi förväntas verka för, är det pengar som vi förutsätter läggs vid sidan av folkbildningsanslaget. Då kan man acceptera det. Men om man ska in och säga att ni ska göra det och det och allt detta, då börjar det bli detaljstyrt.

Lena Adelsohn Liljeroth (m): Jag ska inte gå in på några partipolitiska diskussioner heller, eftersom det är känt att vi har en lite annan inställning när det gäller just studieförbunden.

Många av talarna som har varit uppe här hakade i varandra så att säga. Propositionen och de utredningar som kort sammanfattas i propositionen handlar trots allt om bristande jämställdhet och jakten på timmar och kronor till skillnad från kvalitet och innehåll. Det får kallas för kritik eller brister som finns inom folkbildningen. Jag tycker inte att någon har tagit upp det.

Nina Wadensjö var inne på och redovisade vad som händer inom folkhögskolorna och de nya grupper som kommer till, vilket är känt men tyvärr inte berörs så mycket i kulturutskottet.

Jag vill få någon kommentar, och jag ställer frågan fritt här, vad gäller det bristande intresset, som det också står om, i kommuner och landsting. Vad beror det på? Man talar om att det borde bli bättre samarbete mellan studieförbunden. Hur kan man åstadkomma det? Ingen har varit inne på det heller.

Man talar om könsperspektivet, etniska frågor, att det är väldigt homogent i toppen. Det har inte heller berörts. I propositionen pekar man på att kvalitetsarbetet måste utvecklas. Det här nämns rent allmänt men inte mer. Det handlar bara om mer pengar, mer resurser. Som Jan-Erik Wikström var inne på är det rätt mycket pengar som går till folkbildning, komvux, bibliotek och annat. Ändå har man inte tagit upp det. Hur kan man få fler att nyttja det här och se till att inte så mycket av anslagen trots allt går till administration och annat, om man nu önskar att kommuner och lansting ska bli mer engagerade i detta?

Nina Wadensjö, förläggare: I den utredning som jag höll i finns det några konkreta förslag, framför allt om att börja samverka betydligt mer mellan studieförbunden. Det handlar till stor del om lokal samverkan. Vi har sett att många kommuner nu har allt färre studieförbund kvar som är lokalt aktiva. Ska det finnas en mångfald och möjligheter att nå många olika grupper och att erbjuda olika typer måste man, tror jag, hitta en samordning när det gäller både lokaler och administration. Kanske gäller det också marknadsföring.

Ett stort problem var, upptäckte vi i vår enkät, att väldigt många faktiskt inte nåtts av information om att studieförbunden fanns, om att det fanns ett utbud. I stället vände man sig till dem som tidigare hade deltagit.

Stina Sundberg, RIO: I frågorna tas vissa brister upp. I fråga om de brister som finns dokumenterade och som väldigt mycket tagits upp från Sufo måste man också se att vissa konstateranden gäller sådant som folkhögskolevärlden själv sett under en period och även redan startat olika utvecklingsarbeten i. Det finns alltså eftersläpningar och saker som går hand i hand.

När det gäller de etniska grupperna finns det, tycker jag, en väldigt spännande diskussion om vad vi menar med att vi arbetar med etniska grupper. Från Rios sida kommer vi tillsammans med Rektorsföreningen för landstingets folkhögskola mycket mera målmedvetet att arbeta med hur vi i faktisk verksamhet gestaltar vad vi menar med integration, antirasism eller vilket begrepp vi nu vill använda. Det ger helt andra möjligheter också för folkhögskolan att vara med i en samhällspolitisk debatt om vad vi menar med arbetet med etniska grupper.

Rent numerärt ska vi komma ihåg att icke etniska svenskar finns på folkhögskolorna i stor utsträckning – mer än 1 % av befolkningen – så grupperna finns. Frågan är hur man arbetar med dem och hur man utvecklar ett pedagogiskt arbete i politiskt syfte – vilket demokratin till syvende och sist handlar om.

När det gäller jämställdheten kan jag inte med hedern i behåll säga att det är bra på folkhögskolorna. Naturligtvis måste man arbeta med hur maktkoncentrationen ser ut mellan könen och med, som jag tidigare sagt, hur det ser ut till innehåll och annat. Det är ett svårt, långt och mödosamt arbete som vi naturligtvis hoppas att det ska hända något med.

Det kvalitetsarbete som där är upptaget och där det väl är mycket diskussioner om hur det ska genomföras i framtiden ser jag kanske som det största problemet i propositionen. Där handlar det ju om att vi ska utvärdera en kvalitet: Hur lyckas vi med demokratin? Det är inte ett lätt uppdrag.

Folkhögskolorna har under lång tid haft diskussioner om det här, och det finns flera utvecklingsprojekt. Vi ser med tillförsikt på detta och tror att vi ska lösa det i den mån så svårgreppbara uppdrag kan lösas.

Till sist: Landstingen jobbar väldigt väl tillsammans med folkhögskolorna. Jag vet nog ingen verksamhet som har så låga OH-kostnader som folkhögskolorna.

Ordföranden: Sufo nämndes här. Vi här vet vad det är. Men förhoppningsvis finns det ett antal andra än vi som lyssnar på utfrågningen. Därför vill jag förtydliga och säga att Sufo betyder Statens utvärdering av folkbildningen. Utvärderingen lades fram i mars 2004.

Anders Ljunggren, Folkbildningsrådet: När det gäller administrationskostnaderna tror jag att det i fråga om att administrera stödet till folkbildningen är ganska svårt att slå oss. Jämfört med annat stöd som går till utbildning och kulturverksamhet hävdar nog Folkbildningsrådet sig väl när det gäller administrationskostnaderna. Vi är kanske de som har de lägsta kostnaderna.

Lena, jag är inte alls säker på att kommunernas minskade intresse är ett stort problem. Visst är det ett stort problem att det beträffande vissa kommuner som ligger nära storstäderna där mycket statligt stöd går till kultur- och utbildningsverksamhet anses att för deras del kan stödet till studieförbunden helt slopas och att man kan besöka centra i stället.

Jag skulle vilja säga att det finns ett mycket stort intresse i kommunvärlden för folkbildningen och att jag snarare ser det som ett problem att folkbildningens organisationer riskerar att koloniserar av den offentliga sektorn och statsmakten, av ansträngningarna att försöka styra in folkbildningsverksamhet enligt vad som är politiskt korrekt och av att det inte är ett stöd till den fria och självständiga verksamheten. Sedan varierar det enormt mycket mellan olika kommuner.

Ta Göteborgs kommun och dess hållning till folkhögskoleverksamhet. Det finns ett enormt positivt intresse. Det gäller också studieverksamheten i många kommuner. Generellt sett kan man inte säga att kommunernas intresse för folkbildningen är lågt.

Frågan är: Vill vi ha en fri och frivillig folkbildningsverksamhet med en stark ställning för den civila sektorn, eller vill vi ha en politik som tvingar in folkbildningen i kommunernas och statens målsättningar för vad som för dagen är politiskt korrekt? Det är det som är problemet.

Åke Gustavsson, Folkbildningsförbundet: Jag ska försöka svara på någon del av Lenas frågeställning när det gäller anslag, brister, behov och sådant.

Jag tror att också vi från studieförbundens sida har ett ansvar för att upprätthålla en dialog med såväl politiker som tjänstemän. Som ett led i det arbetet har vi genomfört ett antal dialogkonferenser till vilka vi har bjudit in tjänstemän och politiker för att diskutera detta. Till det positiva hör också att Ants Viirman, som är närvarande här i dag och som jobbar hos Sveriges Kommuner och Landsting, är med och tar diskussioner runtom i landet. Det är klart att SKL inte kan styra och ställa in sådana här sammanhang, men det visar ändå att det finns ett intresse lokalt. I vissa fall har man försökt att inrätta lokala samrådsorgan just för att frågan hela tiden ska finnas med på dagordningen så att vi får in den i budgetproces-

sen och så att man själv också ser nyttan med verksamheten. Det händer alltså en del, men det finns mycket mer att göra. Såväl vi som politiker och tjänstemän måste medverka till att dialogen hålls levande.

Staffan Larsson, Linköpings universitet: Jag tycker att man kan lyfta fram vissa saker som väl är problematiska. Det mest påfallande och den enkla saken är ledningsstrukturen på folkhögskolorna. Till två tredjedelar är det äldre män. I en verksamhet som säger sig vara jämställd och verka för demokrati är det besynnerligt.

En annan sak som väl också är något som internt måste hanteras gäller följande. Det finns liksom två sätt att avskaffa sig själv. Det ena är att det blir en fullt utvecklad uppdragsverksamhet – underleverantörer – och då finns det ingen folkbildning i detta, utan den som köper är den som bestämmer. Det ena problemet är alltså hur det kan hållas på en rimlig nivå så att det som ses som folkbildning kan fortleva.

Vidare har man problemet med att hålla isär föreningsverksamhet och studieverksamhet. Det är ju också ett sätt att avskaffa sig själv om man inte kan hålla en rågång där.

Som jag uppfattar detta är det här saker som folkbildningen själv måste hantera. Det är ju de själva som drabbas. Kan man inte upprätthålla sin legitimitet genom det inre arbetet förlorar man den.

Bengt Göransson, tidigare statsråd: Lena frågade om brister. Det är klart att man i alla verksamheter kan spåra ett antal brister. Jag skulle tro att jag har ordnat fler möten än de flesta av er; eftersom ni inte är så gamla har ni ännu inte hunnit med det. Samtidigt har jag – det kan jag ta gift på – haft fler misslyckade möten än någon av er här i lokalen. De flesta sammankomster är ju inte framgångsrika. Det betyder att man inte kan garantera att det man satsar på i folkbildningen alltid lyckas.

Sedan 15 år tillbaka är jag frivilligarbetare i ABF-huset i Stockholm. För 30 år sedan visste alla att föreläsningar definitivt var passé. Ingen människa ville längre gå på en föreläsning. Nu är ABF-huset sprängfullt av föreläsningar. Där har man använt statsbidrag för att våga sig på det. Ska man locka folk att komma till en föreläsning krävs det emellanåt en annons i Dagens Nyheter som kostar 30 000 kr. Man kan säga att det är en sorts allmänstöd till Dagens Nyheter och att det borde räknas in i presstödet – samhället hänger ju ihop på så många olika sätt.

ABF-husets verksamhet har, vågar jag hävda, varit explosivt framgångsrik och hade inte varit möjlig därest man inte haft den strukturbas som folkbildningsstödet har utgjort. Sådant som man inte lyckats med har den fördelen att det brukar själv dö; det behöver inte dödshjälp.

Ordföranden: Det finns lysande undantag. Varbergs föreläsningsförening, som några av er vid något tillfälle säkert har besökt, är nu, tror jag, 105 år gammal och har klarat sig genom dalar och höjder. För närvarande lever den ett gott liv.

Cecilia Wikström (fp): Det var intressant att lyssna till föredragshållarna här. Om jag försöker sammanfatta mina intryck handlar det om identitet och fördjupning, om enhet och mångfald samt om att bevara ett arv men ändå gå vidare. Det är ju det som är utmaningen.

Jag har läst en rapport som jag funnit ett stort intresse för, *Javisst kan vi!* Det handlar om ett utvecklingsprojekt i Malmö. Forskaren Lisbeth Eriksson har samlat sina erfarenheter och slutsatser i just den rapporten. Jag skulle gärna vilja återge några rader: För att nå de människor som bäst behöver stöd måste folkbildningens aktörer, för att uttrycka sig krasst, i högre grad än i dag resa sig från sina kontor och ge sig ut i de bostadsområden där utsatta och marginaliserade människor bor.

Lisbeth Eriksson föreslår en utökad samverkan mellan studieförbunden och nya arbetsmetoder. Jag tror att det är en alldeles nödvändig framtidsväg och vill därför fråga om några av folkbildningens aktörer systematiskt har utarbetat en strategi för detta. Det gäller alltså att samverka, inte att som enskild individ eller som ett litet eller stort studieförbund ta patent på de här frågorna. Där vill jag ha svar.

Åke Gustavsson, Folkbildningsförbundet: Vad Cecilia återgav står i en rapport som Folkbildningsförbundet gjort med anledning av den verksamhet som varit i Holma och Kroksbäck i Malmö och som jag nämnt ett par ord om här.

Den iakttagelse som du, Cecilia, här återger tror jag är helt riktig. Jag tror att studieförbunden också måste arbeta betydligt mer långsiktigt med kvalitetsutveckling och med uppsökande verksamhet. Men man, som också påpekas i propositionen, riskerar att hamna i en situation där kvaliteten åsidosätts. Därför står det i regeringens bedömning att kvalitativa kriterier behöver tillföras de modeller för fördelning av statsbidrag som tillämpas på olika nivåer inom folkbildningen. Former för en fristående granskning av verksamheten bör introduceras.

Med ”kvalitet” menar jag att man inte bara får jaga timmar därför att då tappar man det tunga arbete som är det nödvändiga arbetet för att nå dem som så att säga fått minst. Det är den ena reflexionen.

Den andra, mer personliga, reflexionen är att studieförbunden – det är dessa jag något kan uttala mig om – nog i större utsträckning har mycket att hämta genom ett mycket intimt arbete tillsammans med sina medlemsorganisationer. Studieförbunden är ju i stor utsträckning ett instrument för sina medlemmars folkbildningsverksamhet. Det kan vara inom nykterhetsrörelsen, som Anders Castberger representerar. Det kan också vara bland frireligiösa eller i Svenska kyrkan, arbetarrörelsen, bondekooperationen etcetera.

När det gäller medlemsorganisationernas kapacitet har vi samverkat alldeles för lite och utnyttjat den alldeles för lite; det är ett par lärdomar.

Just det projekt som Cecilia talar om hoppas jag att det går att fortsätta att arbeta med. Det sker utvärderingar, och Folkbildningsrådet hjälper till med det jobbet. Jag ber om ursäkt om det blev lite långrandigt.

Nina Wadensjö, förläggare: När vi gjorde utredningen – det är två år sedan betänkandet lades fram, så det har hunnit rinna lite vatten under broarna – var det slående att vi när vi åkte runt i Sverige såg otroligt väldigt många goda exempel. Det gäller samtliga studieförbund och folkhögskolor; det finns fantastiskt goda exempel men man berättar inte om dem – ja, kanske internt inom det egna studieförbundet men inte för andra studieförbund.

Ett av förslagen i vår utredning handlar om att upprätta en tipsbank. Jag vet inte om det gjorts något försök med det under de två år som gått, men jag hoppas verkligen att utbytet har blivit större därför att det finns så mycket kraft och idéer att hämta av varandra i detta och väldigt många goda exempel.

Bengt Göransson, tidigare statsråd: Det finns ett fenomen i sammanhanget som möjligen ska uppmärksammas och som gäller frivilligarbetet. Allt folkbildningsarbete bygger på att det finns ett antal frivilliga som engagerar sig. Allt frivilligarbete utspelas i ett spann mellan å ena sidan uppoffringen och å andra sidan självtillfredsställelsen. Det är en fara om man inte inser att de som arbetar frivilligt också måste ha lite kul.

Arbetsrörelsen gjorde en miss på 1970-talet när vi kom med den första stora kulturpropositionen. Vi satsade på att uteslutande vända oss till dem som det var allra svårast att motivera. Mycket snabbt spred sig depressionen eftersom man så sällan vann framgångar. Diskussionen den gången handlade om att det bara var tandläkare som gick på teater, så det blev ett kulturpolitiskt mål att hindra tandläkare att gå på teater. Jag har aldrig riktigt kommit över det. Uppoffring är alltså nödvändigt ibland, men det finns också en fara.

Vem tror ni förresten blir den bästa idrottsledaren? Är det han som säger att fotboll är så trist men ungdomar kanske inte super och slåss om de spelar fotboll så jag får väl uppoffra mig och spela fotboll med dem? Det laget kommer aldrig att göra några mål. Nej, det är den som är besatt av fotboll och som delar med sig av sitt intresse som blir framgångsrik.

Man måste alltså våga uppmuntra självtillfredsställelsen i frivilligarbetet; det kan inte bara handla om uppoffring. Den stora faran med uppoffring ligger i att den ligger så snubblande nära förmynderskapet: Nu ska jag som vet bättre hjälpa dig stackars människa som är underprivilegerad så att du får ett bättre liv. Det behöver du. Jag behöver inte det eftersom jag redan har det så bra.

Allt förmynderskap är förnedrande även om förmyndaren är välvillig mot sina myndlingar. Detta är det viktigt att komma ihåg. Därför ska man inte blunda för att det är nödvändigt med öppenhet och tillåtelse när det gäller att de som jobbar frivilligt också får ha lite kul. Annars blir det ingenting av frivilligarbetet.

(Applåder)

Ordföranden: Man kan väl säga att det var ett visst ”bett” i det svaret.

Stina Sundberg, RIO: Tre saker vill jag ta upp. Nya verksamheter tror jag skulle ha en betydligt större utvecklingspotential i hela folkbildningen om vi hittade ytterligare nya former, kanske ytterligare ett Nobelpris, för en självklar legitimitet, ett enkelt och självklart system och en tilltro till det demokratiska arbetet. I dag är det ju så att vi någonstans hela tiden måste bevisa vår legitimitet. Olika regler och system skapas för detta.

Det är väldigt svårt att starta nya verksamheter till exempel för unga. Eller varför inte ta en manskurs? Du får inte deltagare första gången du gör detta utan kanske först femte gången. Men hur överlever du de fyra första gångerna? Systemen är inte skapade på det sättet. Att systemen inte är skapade på det sättet bygger också på att det inte finns en självklar tilltro till att våra anslag inte urholkas. Jag vill verkligen betona att det finns en samverkan i de här frågorna.

När det gäller samarbete finns det två aspekter. Den ena är att vi inte får glömma att folkbildningen ska vara rörelseförankrad. Detta är ytterligare understruket i folkbildningspropositionen, vilket gläder oss från Rio. Det betyder också att jag inte ska samarbeta med allt. Just att vi är olika folkhögskolor med olika rörelser och olika studieförbund med olika rörelser är i sig det första valet en deltagare ska göra. Om samarbetet eliminerar de demokratiska valen är det inte bra former. Däremot kan man samarbeta på andra sätt.

Den andra aspekten gäller samarbete utanför folkbildningen, med andra aktörer. Inte heller får vi glömma att det finns en väldigt fin balansgång att ta hänsyn till och som handlar om att folkbildningen, vår typ av verksamhet, inte får bli ”institutionaliserad” så att det bara sker inom statligt finansierad folkbildning, utan folkbildningens metoder ska användas på en mängd andra ställen, också utanför våra institutioner och inte nödvändigtvis i samarbete. Det är det som våra deltagare ska ta med sig, så att vi liksom får alla cirklarna på vattnet.

Gunilla Tjernberg (kd): Jag vill tacka alla som på ett förtjänstfullt sätt har bidragit med sin del denna förmiddag när det gäller just folkbildningen – verkligen ett stort tack! Bengt Göransson, Jan-Erik Wikström med flera har varit inne på den. Bengt Göransson tog inledningsvis väldigt väl upp den bildningskraft som funnits när det gäller folkbildningens historiska roll. Bland annat frikyrkan, nykterhetsrörelsen, arbetarrörelsen nämndes.

Jag tror att de allra flesta av oss vet att det i de här rörelserna funnits en väldig kraft, ett väldigt ideellt engagemang. Man har trott på något och velat samlas och diskutera. Där kan jag tänka mig att man ser det stora intresset för folkbildningen i just den kraften. Där kan man också se hur viktig rätten till profilering är, vilket jag vill understryka. Också Anders Ljunggren var väldigt väl och tydligt inne på det. Även jag vill alltså understryka hur viktig den här rätten är.

Jag kommer där till min problematisering. I dag finns det, kan jag någonsans känna, en oro för folkbildningens framtid när det gäller att nå unga och att visa på det värde folkbildningen har. I fråga om den risken undrar jag: Kan det vara så att bristen på liknande rörelser gör att de olika sakerna befruktar varandra, att den rörelse som driver människor att vilja folkbilda sig i dag saknas? Eller är det så att folkbildningen själv i dag inte lyckas visa att man vill ta vara på de här rörelserna?

Två hotbilder har jag förstått finns. Det gäller då om rätten till profilering får finnas och hur mycket staten ska lägga sig i. Om folkbildningen inte lyckas med att klara av de nya grupperna i vårt land – unga och så vidare – är då risken större att staten lägger sig i för att få fler till folkbildningen? Jag gör där en problematisering och skulle gärna vilja ha en kommentar eftersom jag här ser en utmaning för framtiden.

Åke Gustavsson, Folkbildningsförbundet: Det är en väldigt viktig fråga som Gunilla ställer. För en beslutsfattare ligger det nära till hands att, om det är så att man upplever problem med utanförskap exempelvis inom kulturlivet, tillsätta en extratjänst för att jobba med detta. Följer vi vad som hänt med den kommunala anslagsutvecklingen inom just kultursektorn finner vi att man relativt sett har ökat den institutionella satsningen, medan man har minskat den satsning som varit på exempelvis folkbildningen, som det i första hand handlar om.

Jag tror att vi, om staten eller för den delen kommunen lägger sig i och ska styra och ställa, får en fattigare demokrati. På kort sikt kan man möjligtvis ordna med ett evenemang, kanske ett arrangemang med fyrverkerier några dagar på sommaren som man tycker är jättekul. Men du får aldrig den ständigt pågående processen om du inte har alla idealister som jobbar och är engagerade.

Jag satt med i Kulturutredningen. Vi bestämde oss för att inte sitta i Riksdagshuset eller i Rosenbad och göra något som vi *trodde* skulle bli bra för svenska folket, utan vi bestämde oss för att verkligen åka runt. När vi åkte runt i kommuner och regioner var det ett besked som var ganska genomgående: Kommunen hade inte haft en chans att vara med och stimulera en aktiv kulturpolitik i framför allt ytterkanten av kommunerna om det inte hade funnits eldsjälar och en folkbildning där ute. Det tycker jag är en utmaning.

Slutligen har folkbildningen när det gäller ungdomen ett oförtjänt dåligt rykte. Ungdomen är ganska hyggligt representerad inom folkbildningen, men visst kan vi bli bättre.

Ordföranden: Kanske vill Ants Viirman senare göra en kommentar eftersom kommunerna och landstingen berörts här. Ants är alltså representant för SKL, Sveriges Kommuner och Landsting.

Anders Ljunggren, Folkbildningsrådet: Som Gunilla säger har många av de gamla folkrörelserna – själv är jag aktiv i några av dem – problem och inte samma kraft som tidigare. Men man får inte glömma bort att det ständigt kommer nya organisationer, inte minst för unga människor.

Leif Linde, tidigare generaldirektör i Ungdomsstyrelsen och ledamot i Folkbildningsrådet, har berättat att under hans sista år som generaldirektör kom det fler nya ungdomsorganisationer än det gjort på mycket lång tid.

Jag har själv en dotter som är ordförande i en ungdomsorganisation här i Stockholm som inte fanns för 15 år sedan. Nu har de ett medlemstal som överskrider medlemstalet i flera av de partier som ingår i Stockholms stadsfullmäktige.

Jag menar att folkbildningen här spelar en stor roll som vi ofta inte ser. När det gäller detta med att möta nya grupper – detta an knyter också till det som Cecilia tog upp – uppmärksammas det inte att en allt större del av folkbildningsverksamheten faktiskt har flyttat in i storstadsområdenas förortsområden och motsvarande.

I Malmö fanns det år 1990 inte någon folkhögskola. I dag finns det fem. Inte heller i Göteborg fanns det någon folkhögskola. Stina vet hur många folkhögskolor som det nu finns där. På motsvarande sätt växer folkbildningsverksamheten där.

Sett till deltagarveckorna för de långa kurser som finns med i vår årsredovisning är det så att mer än hälften av folkhögskolornas långa kurser i dag äger rum i storstadsregionerna och i de större städerna. De kommer nu i Bergsjön, och de finns i Biskopsgården för att anknyta till Göteborg och för att ge några exempel. Vi är inte tillräckligt bra – det finns många brister – men inriktningen är definitivt den rätta.

Sedan vill jag höja ett varningens finger. Det talas om att det borde samverkas mer mellan studieförbunden. Jag tycker inte att det är det stora problemet. Det viktiga är att studieförbunden vågar hävda sin egen profil. Jag skulle vilja se fler av dem som banar väg. Att tvinga in alla i en kommunalt organiserad samverkan för att det ska passa de kommunala förvaltningarna strider mot hela folkbildningens idé. Gör man det, då kväver man entusiasmen och den lust och vilja att ha kul som Bengt talar om. Låt studieförbunden utvecklas utan att statsmakten eller politiska makthavare uppmanar dem till samverkan! Låt dem vara fria!

Ida Carlson, studerande: Jag kände ett tryck att på något vis representera ungdomen. Jag tror inte att det är något problem med engagemanget hos unga eller att den nya folkrörelsen – eller vad man nu ska säga – inte finns, för det gör den. Det finns ett enormt engagemang bland unga i dag.

Ser det kanske annorlunda ut nu jämfört med tidigare? Ja, det är självklart att det nu ser annorlunda ut. Samhället förändras ju hela tiden. Jag tror också att det är väldigt viktigt att folkrörelserna får utvecklas *med* den förändringen och att det inte sätts upp alltför hårda ramar och krav på ett slags konformitet, likformighet, i det hela. Det gäller i stället att fånga upp nya rörelser och att se dem.

Ants Viirman, Sveriges Kommuner och Landsting: Tack för att jag får komma in i diskussionen. Det är några punkter som jag skulle vilja beröra.

Jag skulle först vilja säga något allmänt om kommuners och landstings hållning till folkbildningen. Våra styrelser, formellt är de fortfarande två, gick in med en skrivelse till regeringen under beredningen av den proposition som nu är framlagd där vi ställde oss bakom de allmänna principer som gäller och som ansvarigt statsråd har formulerat, och vi betonade sedan speciellt vissa saker. Då var vi också inne lite grann på penningfrågan. Vi sade att det är självklart att kommuner och landsting ska stödja folkbildningen. Det står också i propositionen att vi har sagt.

Men vi sade också att det är viktigt att dessa bidrag får utformas med hänsyn till lokala och regionala visioner och behov. De nationella syftena med folkbildningen som riksdagen formulerar behöver ibland kompletteras med regionala och lokala formuleringar av syftet. Detta är någonting helt annat än den uppdragsverksamhet som flera här har varnat för och som jag till fullo ansluter mig till. Jag tror verkligen att om folkbildningen ska ha en framtid måste den vara fri och frivillig. Det är ingen diskussion om det.

Nedskärningen av de kommunala anslagen är alldeles odiskutabel. Efter det att kommunerna bidrog till statens budgetsanering i början av 1990-talet har man återställt kulturanslagen när det gäller bibliotek och musikskola men inte gjort det när det gäller folkbildning. Detta tas ofta som en förklaring till att studieförbunden har rationaliserat sin struktur och bildat stora avdelningar.

Min bild är att den rationaliseringen började långt innan kommunerna började skära ned sina anslag. Och sedan har vi hamnat i en negativ spiral.

Jag får ganska ofta samtal från kommuner som gäller studieförbund. Då är det framför allt två saker som lyfts fram. Det ena är den bristande lokala närvaron. Man säger förenklat: Varför ska vi ge pengar till någonting som inte finns på vår ort?

Det finns hos många kulturförvaltningar en okunnighet om folkbildning. Då är det förstaeligt att närvaron inte finns i och med att det inte finns någon skylt eller något nummer i telefonkatalogen. Att det pågår ett folkbildningsarbete märks inte eftersom det inte beskrivs för kommunen. Jag tror att det är alldeles nödvändigt att vi får till stånd en lokal dialog mellan framför allt studieförbunden och kommunerna. Och som Åke Gustavsson påpekade här har vi jobbat med detta tillsammans med Folkbildningsförbundet, och detta arbete kommer att fortsätta.

Men jag tror att om de kommunala anslagen ska växa, vilket jag hoppas, förutsätter det att också de lokala huvudmännen har lite grann att säga till om och att de upplever att detta är ett angeläget anslag och att det inte bara är en komplettering av det statliga anslaget. Jag betonar återigen att detta inte alls behöver innebära att man inskränker på studieförbundens autonomi eller självständighet.

Beträffande samverkan tycker jag att en sak som är viktig att fundera över är hur studieförbunden utnyttjar sina medlemsorganisationer för att åstadkomma lokal närvaro. Flertalet studieförbund har en rik flora av medlemsorganisationer som finns på den lokala nivån. Flera studieförbund har kopplingar till organisationer som har lokala allmänna samlingslokaler. Hur ser samspelet ut mellan studieförbunden, deras medlemsorganisationer och deras organisationer som håller i samlingslokaler när det gäller att också försöka vara synliga för allmänheten på kommunal nivå? Denna tydlighet är också oerhört viktig om man vill nå de grupper som Nina Wadensjö har arbetat med i sin utredning. Det är inte så lätt att veta att studieförbunden finns om man inte kan se ett telefonnummer eller en lokal när man är intresserad av att arbeta med något problem, vilket ungdomar ofta vill göra.

Där finns alltså verkligen en utmaning där alla på den lokala nivån måste hjälpas åt för att göra folkbildningen synlig och för att ge den en tydlig roll i det lokala kultur- och bildningslivet.

Jan-Erik Wikström, tidigare statsråd: Vid ett tillfälle på departementet fick jag en skrivelse från en förhoppningsfull person som ansökte om statsbidrag för att starta en folkrörelse. Den avslog vi. Men det finns väldigt mycket folkrörelseverksamhet. Folkrörelsernas tid är inte förbi. Jag noterar att nykterhetsrörelsen för närvarande växer. Det var väl ingen som trodde det för 10–15 år sedan? Jag tror alltså att det händer väldigt mycket som vi ska uppmärksamma.

Frågan är hur vi hittar och uppmuntrar eldsjälarna. Det har länge varit så att om man har en idé till någonting ska man projektanställa folk. Det gäller inte minst folkrörelserna. Jag skulle vilja efterlysa hur vi hanterar, tar hand om eller uppmuntrar eldsjälarna. Om de kommer i gång, då kommer det att hända mycket även på folkbildningens område.

Nina Wadensjö, förläggare: Jag tänkte kommentera två saker. Det ena gäller studieförbundens identitet. Jag tror personligen inte att det är någon fara att samverka, till exempel dela lokal eller ha ett gemensamt kansli, om man bara vet vad man står för. Ett studieförbund som är helt tryggt i sin identitet och i sina värderingar har inga problem att dela lokaler med någon annan. Där finns det pengar att spara, och där finns det framför allt en ökad tydlighet så att man kan nå de grupper som i dag inte känner till de olika studieförbunden.

Det andra gäller diskussionen om ungdomar som jag tycker är så intressant. Det är så konstigt i det här landet, och framför allt i den politiska världen, att man kan vara ung nästan hur länge som helst. Man kan vara ung tills man är en bra bit över 40 år. Man kanske är ett av de unga inslagen ända upp till pensionsåldern.

Jag skulle vilja att vi diskuterade ungdomsbegreppet ganska mycket och vilka unga som vi vill ska vara med. När vi tittar på detta är det jättemånga unga som deltar, men det är bara vissa grupper. Det finns väldigt många unga som står helt utanför denna verksamhet. Det tycker jag är bekymmersamt.

Bland annat talar man väldigt mycket om alla killar och unga män som är med. Det visade sig då – det är två år sedan, och sådant ändras, men jag tror att det är så fortfarande – att det är väldigt många rockcirklar. Man befinner sig i studion och repar helt enkelt.

Många av dessa ungdomar vet inte om att de deltar i ett studieförbunds verksamhet eller i en cirkel. Det tycker jag är lite sorgligt och tragiskt att man inte lyckas berätta det lite tydligare.

På detta sätt blir det ganska få kvinnor som deltar. Unga kvinnor är underrepresenterade.

Om cirklarna är inriktade på rock är det dessutom vissa etniska grupper som inte nås. Det är ganska få cirklar, eller har varit, som är inriktade på till exempel hiphop. Sådana saker ska man titta på. Man ska inte bara titta på andelen unga och hur gamla de är.

Birgitta Sellén (c): Jan-Erik Wikström talade om att vi måste hitta eldsjälarna. Här bland er sitter det jättemånga eldsjälar, och jag tackar för att jag har fått ta del av det som många av er har sagt i dag. Jag vet att många är eldsjälar vilket så väl behövs.

Nina Wadensjö och Ida Carlson talade en hel del om gymnasiekompetens och att många måste läsa in gymnasiekompetens inom folkbildningen. Det gläder mig att få höra det från unga människor. Jag känner mig väldigt ofta ensam i utbildningsdebatten, där jag ofta deltar, när jag talar om att man ser att så många misslyckas i dagens gymnasieskola. Det stärker oss i argumenten att ni har framfört detta.

Det gäller att utveckla personliga intressen och gemenskap, säger Bengt Göransson. Jag vill passa på att ge ett litet extra plus till Bengt som jag tycker har så många små pärlor att framföra inte minst när det gäller hur viktig självtillfredsställelsen är. Tänk när man har gått en hantverkscirkel och presterat saker. Vad stolt man är då.

Nu ska jag ställa lite frågor till flera olika personer, bland annat till Staffan Larsson som jag halkar in på när jag talar om hantverksyrken. Vi lär oss ju på väldigt många olika sätt, en del genom teori och en del genom praktik. 50 % av cirklarna är ju estetiska cirklar – slöjd, hantverk och så vidare. Vi diskuterar ganska ofta värdet av dem i riksdagen. Och vi i Centerpartiet ser att det finns ett stort värde i dem. Men på vilket sätt kan Staffan Larsson se att estetisk verksamhet kan stärka det livslånga lärandet och även det demokratiuppdrag som är syftet med stödet till folkbildningen?

Sedan vill jag vända mig till Anders Ljunggren. Man diskuterar väldigt mycket kvantitet kontra kvalitet, och det har gjorts även i dag. Med det minskade anslaget som vi har talat om – i genomsnitt har 40 % av de

kommunala anslagen skurits ned – måste det vara väldigt svårt att behålla kvaliteten på de personer som jobbar inom folkbildningen eftersom de inte vet om de har jobb i framtiden eller inte. Vilka möjligheter har Folkbildningsrådet att i högre grad prioritera kvalitet framför kvantitet i det kommande fördelningssystemet just för studieförbunden?

Sedan ska jag vända mig till Åke Gustavsson. Tack för att du talar så varmt om IT. Vi är själsfränder där. Digitala allemansrätter hoppas jag att alla har hört talas om.

Folkbildningsförbundet ska balansera myndighetsuppdraget i förhållande till främjanderollen. Fungerar det bra, eller bör rådets uppgifter få avgränsningar?

Jag vill också ställa en fråga till Åke Gustavsson om kvalitativa modeller. Kan studieförbunden gemensamt verka för kvalitet och etik i verksamheterna, det vill säga skapa ett slags etiskt råd om det uppstår tvister mellan de olika aktörerna?

SISU har nämnts väldigt lite i dag. Jag vet att det finns någon representant från SISU här. Det står i propositionen att regeringen avser att inbjuda Folkbildningsrådet, SISU Idrottsutbildarna och Riksidrottsförbundet till överläggningar om detta. Alltså tolkar jag det som att när denna proposition skrevs och trycktes – vi fick den i vår hand häromdagen – hade man fortfarande inte talat med SISU trots att man har bestämt att SISU ska upphöra. Jag skulle vilja ha en kommentar om det.

Staffan Larsson, Linköpings universitet: Frågan handlade om estetiska cirklar och deras betydelse. Det är ganska komplicerat. Jag tror nämligen att de har väldigt många olika betydelser. Man kan avläsa olika betydelser. Det ena är det som jag var inne på vid presentationen, nämligen att det här upprätthålls ett slags kulturellt folkligt förankrad verksamhet som är skapande på olika sätt och som har en väldig täthet därför att den når väldigt många och inte lider av en alltför stark knytning till eliten. Utan att man behöver överdriva den motsättningen finns det så att säga ett slags yta mot väldigt många människor som anknyter till spontana intressen.

En annan aspekt av det är att detta skapar mötesplatser mellan människor som finns utanför så att säga familj och arbete. Louise Waldén har studerat textilcirklar. Hon har påpekat att det finns ett slags demokratiaspekt på den typen av cirklar därför att man kan iakttä att de skapar en mötesplats för diskussioner och åsiktsbildning som i väldigt stor utsträckning sker på ett slags vardagligt och informellt sätt.

En aspekt på de estetiska cirklarna är mötet mellan professionella och amatörer. Det finns alltså inte bara ett upprätthållande av någonting som finns där, utan det uppstår en skolning omkring det estetiska. Man kan föreställa sig att det ganska säkert tillför den bredare förankrade kulturen mycket stora kvaliteter. Med så väldigt många människor som går och möter professionella som lär upp amatörer på olika sätt måste det rimligtvis uppstå en kvalitetshöjning där.

Anders Ljunggren, Folkbildningsrådet: Finns det några problem med kvaliteten? Ja, det gör det definitivt. Det är väl på samma sätt med kvaliteten i folkbildningen som i konstens världar, alltså att det ligger i betraktarens öga vad som är god kvalitet.

Jag ska ta rockstudiecirkarna som exempel. Bengt Göransson har vid något tillfälle här sagt att de uppfyller kriterierna för den klassiska studiecirkeln – kamratgänget som samlas kring ett gemensamt intresse för att utveckla sin förmåga och har en idé om hur man tillsammans kan lära av varandra och lära tillsammans och utvecklas.

Jag tror att kvalitetsarbetet måste drivas i de enskilda folkhögskolorna, i de enskilda studieförbunden och till och med i varje studiecirkel.

Kan Folkbildningsrådet bidra? Ja, jag hoppas att vi gör det. I det nya bidragssystemet försöker vi förtydliga anordnarskapet. Jag tycker att ett av de problem som vi har, vilket Nina Wadensjö var inne på, är att inte minst i de studieförbund som har en stor andel av sin verksamhet i medlemsorganisationerna så kan anordnarskapet ofta vara väldigt otydligt. Att skärpa kraven på att anordnarskapet ska vara tydligt, att man alltid när studiecirkarna ska starta ska ge deltagarna möjlighet att ha inflytande över hur cirkelarbetet bedrivs, är oerhört viktigt. Där tycker jag att vi genom bidragssystemet skärper kraven och tydligare markerar vilka krav som ska ställas på vad som ska betraktas som cirklar, kulturprogram och folkbildningsverksamhet.

För att motverka att man ensidigt bara jagar en viss kvantitet är det när det gäller studieförbunden inte bara antalet timmar som vi tittar på utan också antalet cirklar och deltagare.

Det står i propositionen att vi bör gå vidare med kvalitetskriterier. Och jag förutser att vi kommer att ha en spännande diskussion i Folkbildnings-Sverige om detta. Jag hoppas att vi kan enas om kriterier som är gemensamma. Men vi i Folkbildningsrådet, som ska fungera i myndighets ställe, kan aldrig överta ansvaret för kvalitetsarbetet.

Vad vi kan göra är att se till att våra bidragssystem främjar detta så långt som möjligt. Sedan kan vi se till att åstadkomma utvärderingar, oberoende utvärderingar eller utvärderingar som görs inom folkbildningsorganisationerna själva, och se till att det skapas debatt om detta.

Men jag tror att vi ska akta oss för kvalitetskriterier som innebär att vi får en statlig styrning av vad som är god kvalitet i folkbildningssammanhang. Det riskerar att bli väldigt kontraproduktivt.

Åke Gustavsson, Folkbildningsförbundet: Jag fick ett par frågor av Birgitta Sellén, men jag är inte säker på att jag uppfattade dem rätt. En fråga handlade om kvalitetsarbetet. När jag talar om Etikdelegationen som vi nu arbetar med är den att betrakta som ett resultat av den diskussion som har funnits inom och mellan studieförbunden om kvaliteten i verksamheten inom respektive studieförbund. Då tycker vi att det är rimligt att man ställer upp vissa etiska normer och utgångspunkter utifrån vilka arbetet ska bedrivas. Det är då tänkt att vara Etikdelegationens uppgift att jobba med

detta. Men den kan å andra sidan aldrig ta ifrån Folkbildningsrådet det ansvar som det har i myndighets ställe, det som vi kallar myndighetsansvaret. Det finns alltså en rågång däremellan.

Den andra frågan handlade om främjanderollen och annat. I något sammanhang har vi påpekat att det ur vår synpunkt är viktigt att Folkbildningsrådet så långt som möjligt renodlar det som är den så kallade myndighetsrollen och det som är rena medlemsuppdrag. Där pågår en ständig dialog i dessa sammanhang.

Sedan vill jag ge en liten kommentar till Nina Wadensjö. Hon påpekade att det till och med har förekommit att folk inte har vetat att de har varit med i en studiecirkel eller vilket studieförbund som det har varit. Det är en kritik som vi har anledning att ta åt oss från studieförbundens sida. Det blir också ett led bland annat i Etikdelegationens arbete eftersom det har med anordnarskapet och dess ansvar att göra. De delarna tycker jag är väldigt viktiga.

När det gäller kvaliteten sedd ur Folkbildningsrådets synpunkt, som Anders Ljunggren kommenterade något, kan jag inte göra någon annan tolkning än att propositionen är ganska klar på den punkten.

Håkan Danielsson, SISU Idrottsutbildarna: Om jag hörde rätt, Birgitta Sellén, så sade du att SISU Idrottsutbildarna skulle upphöra. Det kan jag dementera. Det har vi aldrig diskuterat. Däremot har vi sagt att vi är intresserade av att delta i samtalet och pröva om vi eventuellt kan få bidraget en annan väg.

Kent Olsson (m): Jag tänkte också ta upp frågan om kvaliteten inom folkbildningen. Det står en del i propositionen om det. Nu har den frågan varit uppe under diskussionen, och Birgitta Sellén tog upp den. Men annars är det ingen tvekan om att det i den här propositionen finns en kritik av att man i viss mån jagar kvantitet i stället för kvalitet. Jag tror att det är väldigt bra att man får en diskussion om att folkbildningen och studieförbunden sysslar med kvalitet. Jag tror att det är nyttigt. Jag skulle gärna vilja att ni utvecklar hur ni ser på detta kvalitetsbegrepp, och om ni anser att det står i motsatsställning till kvantiteten som man talar om.

En annan sak som jag skulle vilja ta upp och som Anders Ljunggren var inne lite grann på gäller Folkbildningsrådet. När man läser propositionen ser man att en del av er tycker att Folkbildningsrådet kanske inte alltid är så helt objektivt genom att man i viss mån sitter på bundna mandat. Ser ni att det finns ett problem med bundna mandat och den funktion som Folkbildningsrådet har att fördela pengar?

Min tredje fråga handlar om det som står i propositionen på s. 57 om att mellan 5,6 % och 29,4 % inte har deltagit i någon cirkel under ett år och att pengarna har gått till verksamhetsstöd och inte till den verksamhet som de ska gå till. Man säger att undersökningen visar att det med nuvarande ekonomiska ramar finns utrymme för betydande omprioriteringar.

Hur ser ni på den delen egentligen, och vad görs för att komma till rätta med detta?

Anders Ljunggren, Folkbildningsrådet: Jag ska försöka att vara kortfattad. Är det ett problem att vi har dubbla roller, som det beskrivs? Det är egentligen en fråga som jag inte är särskilt lämpad att svara på. Det är en sak som naturligtvis måste prövas hela tiden, av medlemmarna, studieförbund och folkhögskolor, och av statsmakten. Friheten har alltid sina problem. Här har staten sagt att folkbildningen själv ska fördela statsbidrag. Det innebär naturligtvis att det blir konflikter inom folkbildningsvärlden. Det är oundvikligt så länge vi lever i en värld med knappa resurser. Jag upplever att det finns ett starkt stöd i fråga om Folkbildningsrådets ställning. Men det finns alltid skäl att ställa den frågan.

När det gäller deltagarundersökningar så tror jag att den siffra som nämndes gällde ett enskilt studieförbund, och den siffra som nämndes var 29 %. Detta är naturligtvis ett problem.

Jag tror att det var Staffan Larsson som sade att om inte anordnarskapet uppfyller kravet på att stödet går till folkbildningsmässig verksamhet så lurar man sig själv så att säga inom folkbildningssfären.

I första hand måste vi förlita oss på en självsanering via studieförbundens egen organisation och etikdelegation. Men självklart tittar vi uppmärksamt på detta. Jag måste säga att jag är oroad över de resultat som deltagarundersökningen visar. Vi har krävt att alla studieförbund ska arbeta fram handlingsplaner med anledning av detta. Och nu arbetar en grupp under Folkbildningsrådets styrelse med att följa upp detta. Och nu anges det tydligt i propositionen att vi får rätt att återkalla felaktigt utbetalda statsbidrag. Och i varje fall med den nuvarande styrelsen är det en rättighet som kommer att utnyttjas.

Stina Sundberg, RIO: Det är två saker som man kan svara när det gäller kvalitet. Delvis tog jag upp det förut också. Det är svårt att definiera kvalitet. Bland våra honnörssord inom folkbildningen kan jag nämna deltagares inflytande. Hur ska jag definiera om en folkhögskola har kvalitet i deltagares inflytande? Jag har själv varit med i ett otal diskussioner om hur vi ska definiera inflytande. Betyder det att du kan bestämma allt, eller kan du bestämma allt ifrån rubrik till innehåll? Varför kommer du till skolan och så vidare? Det är oerhört svårt och mångbottnat.

Vi vet att folkhögskolans metodik och även folkbildningens metodik också har påverkat den kommunala vuxenutbildningen. Över huvud taget inom utbildningssystemet ska man nu kvalitetsuppfölja inflytande i sin studietid. Men jag ställer frågan till Skolverket och Myndigheten för skolutveckling hur de tänker definiera inflytande. De har ingen aning. De har inte ens funderat på begreppet än. Så det är ett jätteproblem hur vi ska handskas med kvalitet när vi har med denna typ av värden och inslag att göra. Då har kvantitet självklart en viss användbarhet åtminstone.

Men jag ska ta exemplet med den estetiska verksamheten. Vi skulle inte behöva ha kvantitetsmått på den estetiska verksamheten, vilket både studieförbund och folkhögskolor har. Om vi kunde vara eniga om att estetisk verksamhet är nödvändig för en demokrati och för grunden i människors upplevelser och möjligheter att utvecklas i att gestalta sin existentiella tillvaro och skapa samtal runt detta som inte är det talade ordet, då kunde vi slopa kvantitetsbegreppet och ha bara detta med kvalitet. Så det är en stor fråga av ett mycket vidare slag.

Jan-Sture Karlsson, Folkuniversitetet: Mitt namn är Jan-Sture Karlsson. Jag är chef för Folkuniversitetet och för övrigt också ordförande i den etikdelegation som med jämna mellanrum berörs här.

Den fråga som ställdes är viktig att fundera över. Det finns nämligen en form av motsatsförhållande mellan kvantitet och kvalitet. Självklart vill vi inom folkbildningen nå många, men samtidigt ska det vägas emot: Vad är det man når människor med? Personligen tycker jag att det i propositionen görs väsentliga markeringar av att det är fråga om att skapa förutsättningar för studier. Det är studier man vill främja vad gäller studiecirkelverksamheten, och man gör en del tydliga markeringar.

Som Bengt Göransson pekar på gäller det att skapa en struktur som främjar en studieverksamhet. Här har man pekat på ett antal frågor, till exempel själva begreppet. Man markerar att det inte rör sig om någon sorts allmänt vuxenaktivitetsstöd utan om ett stöd för studier. Studiecirkeln ska vara det centrala i stödet till studieförbunden. Man markerar också, vilket jag tycker är utomordentligt viktigt, att man vill skapa ett ökat utrymme för den öppna programverksamheten, det vill säga den verksamhet som vänder sig till allmänheten. Det är en viktig strukturåtgärd. Den öppna verksamheten har minskat på grund av det anslagssystem och de anslagsnivåer som har varit, och därmed har studieförbunden periodvis fått svårare att upprätthålla en organisation för livslånga studier, framför allt utanför de stora städerna. Detta finns belagt i Sufoutredningen och påpekat i propositionen. Den typen av verksamhet är naturligtvis också ett sätt att utåt markera att studieförbund och folkbildning finns i kommunerna, i den mån så skulle behövas.

Sedan är det bara att konstatera att detta kommer att vara en dragkamp när man ska fastställa kriterierna. Det är knepigt att värdera dem eftersom studieförbunden samtidigt ska möjliggöra ett förverkligande av sina respektive profiler. Detta är en balansgång. Jag för min del tycker i varje fall, både som företrädare för Folkuniversitetet och som företrädare för Etikdelegationen, att det är väsentligt att man i propositionen trycker på vilka huvudmoment som ska främjas genom anslagen.

Ida Carlson, studerande: Jag ska svara på frågan om kvalitetsbegreppet utifrån ett deltagarperspektiv. Både inom folkhögskolorna och inom folkbildningsrörelsen i stort finns det något slags tanke om att man ska lära sig för att lära sig och bilda sig för att bilda sig, inte för att få bokstäver

på ett betygsdokument. Det är klart att det kan bli problematiskt att kvalitetssäkra det, men jag tror att det är själva grejen i sig – att det inte finns någon ram eller några uppställda mått på vad kvalitet är. Det måste få finnas en spännvidd i just den tanken, att bildning i sig är någonting viktigt och kanske inte alltid går att mäta.

Sven-Olov Edvinsson, Studieförbundet Vuxenskolan: I början av diskussionen nämndes två ord som jag skulle vilja lyfta fram, nämligen nyfikenhet och forskning. Det finns ett samband mellan att stimulera nyfikenheten och att fundera över var den ambition som propositionen pratar om i forskningstermer kan användas som ett sätt att både utveckla och förstärka kvalitet och lyfta fram nya aspekter.

I min andra profession som rehabiliteringsläkare satt jag i gård och diskuterade begrepp som *body awareness therapy* och kognitiv beteendeterapi och tittade på SBU:s smärtutvärderingsrapport, som i sig fyller, om man skriver ut den enkelsidigt, cirka 15 centimeter i höjd. I dag kan jag sitta och fundera om handen och anden, om kunskap och bildning och om självhjälpgrupper. Jag menar alltså att det finns begrepp i det moderna samhället och i framtiden där forskningen faktiskt skulle kunna hitta handslag mellan olika positioner även i forskningssamhället.

Just forskningsanslaget i propositionen tror jag är en utomordentligt intressant ingång i kvalitetsdiskussionen. Det kunde till exempel vara en fråga till Staffan Larsson: Hur skulle du kunna tänka dig ett sätt att beforska vidare för att hitta just kvalitetsaspekterna?

Ordföranden: Nja, det där tänker jag stoppa. Ursäkta, Sven-Olov, men det är alltså utskottet som ställer frågorna än så länge. Det där får vi eventuellt ta upp i mån av tid. Det här är utskottets utfrågning – förlåt!

Jag har nu fyra utskottsledamöter antecknade – Eva Arvidsson, Lars-Ivar Ericson, Hasse Backman och Inger Nordlander – och vi har 25 minuter på oss. Jag ber er att ha relativt korta frågor och även att vi får korta svar, så hinner vi till äventyrs ta upp ytterligare frågor sedan.

Eva Arvidsson (s): Jag vill också tacka för en intressant förmiddag med många kloka inlägg.

Ni har tagit upp nya grupper som kommer till folkbildningen. Åke Gustavsson pratade om äldre när det gäller IT-kunskap, Nina om unga som inte känner sig hemma i skolan och Anders Ljunggren om nya ämnen som kommer in. Jag vill då bara säga: Hoppas att ni tar er an social ekonomi – fritt och frivilligt, förstås, men jag tror att folkbildningen behöver ge det en skjuts.

När jag tittar på andra paragrafen i förordningen tycker jag inte att den riktigt stämmer med ert nytänkande. Jag tycker att texten är lite stigmatiserande. I stycket om syfte står det så här: ”Verksamhet som syftar till att utjämna utbildningsklyftor och höja utbildningsnivån i samhället ska prioriteras” – det är väl okej, men sedan kommer det – ”liksom verksamhet

som riktar sig till utbildningsmässigt, socialt och kulturellt missgynnade personer.” Det tycker jag är stigmatiserande. Vem vill tillhöra den gruppen? Nu pratar ni om så många nya grupper som kommer till, och de finns inte nämnda här. Om man ska klara integrationen tror jag att det är nödvändigt att man undviker sådan här stigmatisering.

Jag har några korta frågor. Jag har fått svar delvis, men ni kanske kan komplettera lite grann. Vilka åtgärder tänker ni vidta för att kommunerna ska förstå att satsningen på folkbildningen är en investering för demokratin ute i kommunerna? Det gör man ju inte riktigt i dag eftersom man inte skjuter till så mycket medel. Sedan undrar jag vilket som är största hinder ni ser för att förverkliga den här framtidsvisionen när det gäller folkbildningen.

Ordföranden: Någon som vill anta den utmaningen?

Åke Gustavsson, Folkbildningsförbundet: Någon ska väl börja, höll jag på att säga. Det största hindret är ju människan själv, i den mån man inte känner att jag har behov av detta, jag är intresserad av detta, jag kan detta. Vi kan aldrig styra och ställa från studieförbunden, peka med hela handen och säga att det här ska ni göra och så vidare. Vad vi kan göra är att stödja och stimulera, de klassiska s:en.

Det är människosyn det handlar om. Om vi har människosynen om alla människors lika värde och varje människas okränkbarhet har också studieförbunden ett ansvar att leva upp till att underlätta för människor att förverkliga sig själva. Det tycker jag är den vision som vi har att försöka förverkliga. Nu hade ju en vision inte varit en vision om den inte i sig var uppnåelig, men vi ska färdas i den riktningen.

Här ser jag en speciell utmaning. Folkbildningsrådet får svara för sig, men det är möjligt att denna formulering i förordningen är för stigmatiserande. Dock ser jag som en utmaning för studieförbunden att försöka verka i Fisksätra, i Holma, i Hammarkullen och så vidare. Jag förmodar att du läst samma papper som jag där Folkbildningsförbundet har sammanställt cirkeldeltagarnas andel av befolkningen 2005 efter typ av bostadsort. Där visar det sig att förortskommunerna är de som hamnar sämst till. Förortskommunerna är många gånger förhållandevis invandrartäta områden med ganska många unga människor, och det finns risk för ett utanförskap – i den mån det inte redan *är* ett utanförskap. Häri ligger en utmaning.

Det sades också att studieförbunden inte finns i glesbygdsområden. På detta kan man se på olika sätt, men sett till andel av befolkningen efter typ av bostadsort som deltar i studiecirkel finns det ingen typ av kommuner där så många deltar i studiecirkelverksamhet som glesbygdskommuner. Sedan kanske inte alltid studieförbundets skylt hänger där, men studiecirkelverksamheten är större än i någon annan jämförbar enhet. Detta bör kommunerna också förstå. Det är ju människosyn det handlar om.

Lillemor Norling, MKFC Stockholms folkhögskola: Jag heter Lillemor Norling och är folkhögskolelärare på MKFC Stockholms folkhögskola. Jag vill svara på detta med stigmatisering. Om man ska kalla det stigmatisering eller inte låter jag vara osagt, men en väldigt viktig aspekt i detta som jag hela tiden har jobbat med som folkhögskolelärare är att det faktiskt finns grupper i samhället som både utbildningsmässigt och i andra avseenden är missgynnade och därför också i folkbildningsmässig tradition behöver folkbildningen. Jag tror att det är väldigt viktigt att vi behåller det perspektivet på folkbildningen, att den kan utgöra ett alternativ till den skola som vi har hört – och det är också min erfarenhet – att många unga mår väldigt dåligt i och inte klarar av. Där har folkbildningen ett väldigt viktigt uppdrag som jag vet att väldigt många fler än min folkhögskola försöker fylla, eftersom det finns ett stort behov av det.

Stina Sundberg, RIO: För en folkhögskoleverksamhet tror jag att den största framtidsfaran är om vi i samhället och i den politiska terminologin slutar prata om betydelsen av att bildningen och demokratin får ta tid. Det tar tid att diskutera värderingar och åsikter och att utforska sig själv och sin omgivning. Om folkhögskolor mer och mer börjar jämföras med exempelvis kommunal vuxenutbildning och det läggs effektivitetskrav, du ska snabbt ut i arbetslivet, då förlorar vi hela folkhögskolevärlden och hela tanken med vad vi ska syssla med. Jag tycker att det är oerhört viktigt att tänka på hur vi pratar om de här sakerna, vad man ska göra på folkhögskolorna, och ser det som skilt från något annat. Vi har nämligen ytterligare uppdrag än arbetsmarknaden. Vi har ett uppdrag för hela samhällets existens.

Sedan kan jag inte låta bli att kommentera detta med kultur. Jag kan hålla med om att det finns en viss stigmatiserande skrivning i detta, men jag skulle vilja problematisera det ytterligare en nivå och säga att det är stigmatiserande att kalla det för stigmatiserande eftersom vi på det sättet begränsar ordet kultur. För mig är kultur lika mycket ålder, studiebakgrund, arbetsmarknadserfarenheter etcetera. Det har inte bara att göra med så kallad etnisk tillhörighet. Om vi problematiserar kulturbegreppet på det sättet tror jag att vi skulle få helt andra så kallade integrationsdiskussioner i samhället.

Ordföranden: Jag ger nu ordet till Staffan Larsson. Sedan streckar jag denna fråga för att få plats med de andra tre från utskottet också.

Staffan Larsson, Linköpings universitet: När det gäller vilka som är de största problemen inför framtiden tror jag så här: Utbildningsnivån ökar hela tiden. Det leder till att exempelvis studieförbundens verksamhet alltid bör ha goda möjligheter, för folk kommer att intressera sig för att engagera sig i studier. Det hänger ihop. Detta är också en sådan form som är lätt att anknyta sig till.

Vad är då hotet? Det enklaste är naturligtvis det finansiella stödet. Bortfaller detta klarar sig inte den här typen av verksamhet. I svackor lever den på eldsjälur, och så dör den ut och försvinner. Det andra hotet är att folkbildningen själv väljer att underordna sig någon annan verksamhet. Det har vi sett i vissa länder. Man blir helt enkelt, mer eller mindre frivilligt, en del av det offentliga utbildningssystemet, oftast på grund av att man söker och hittar pengar där, och så försvinner man.

Lars-Ivar Ericson (c): Jag vill ställa mina frågor till Staffan Larsson och Stina Sundberg. De handlar om funktionshindrade och folkbildning. Staffan sade att funktionshindrade upplever folkhögskolorna som en stärkande miljö. Då undrar jag lite vad det är som är stärkande. Är det internatet, eller är det något annat? Upplever de funktionshindrade samma delaktighet och medinflytande i undervisningsprocessen som övriga folkhögskoleelever? Och vad händer efter folkhögskolan med de funktionshindrade? Går de vidare till fortsatta studier, till arbete eller till ett fortsatt utanförskap?

Sedan står det i propositionen om hur angeläget det är att människor med funktionshinder får representation i styrelser och bland personal inom folkhögskola och folkbildning. Jag tolkar detta som att det inte är så bra på den fronten i dag. Har ni några tankar om hur det kan bli bättre?

Staffan Larsson, Linköpings universitet: Jag kan inte svara fullständigt på detta. Det som är tydligt från den utvärdering som gjordes i Sufo 2 är att de funktionshindrade upplever just folkhögskolemiljön utomordentligt positivt. Den kritik som finns omkring funktionshindrades vistelse på folkhögskola faller praktiskt taget ständigt tillbaka på kommunens insatser som bidrag för att stödja. Det är i princip inte folkbildningen man är kritisk mot utan det stöd man får från kommunen lokalt.

Jag tror också att många upplevde en oro för att lämna utbildningen därför att man undrade hur det skulle gå, men jag kan inte säga exakt om det finns någonting om hur det gick.

Stina Sundberg, RIO: Jag tror att de funktionshindrade upplever tiden på folkhögskola som stärkande väldigt mycket på grund av internatverksamheten. Det betyder att man på ett helt annat sätt under en längre processtid får möjlighet att diskutera sin situation och därigenom skapa växt. I det sammanhanget tror jag att internaten har en enormt stor betydelse.

Sedan tror jag också att det handlar om, som jag sade i min inledning förut, att folkhögskolorna har som ingång att bemöta alla människor, inklusive funktionshindrade, som medborgare – inte bara att du är värd något, utan just nivån: Du är medborgare. Du har en plats i det här samhället. På de skolor som jobbar väldigt mycket med detta tror jag att man upplever precis samma typ av delaktighet, eller brist på delaktighet, som övriga studerande gör på andra folkhögskolor. Mitt intryck när jag besökt dessa skolor är att de gör ett otroligt gediget arbete för att stärka de funktions-

hindrade i att förberedas och ställa krav då de vistas i den miljö som vi icke funktionshindrade skapar, det vill säga i miljöer som skapar funktionshinder. Många gånger är man ju inte mer funktionshindrad än vad miljön gör en.

När det gäller plats i hierarkierna och maktstrukturerna finns det ingen gemensam strategi för hur vi åtgärdar någon form av de maktproblem som finns över huvud taget. Som någon sade handlar det ju om vita, äldre, friska män, och från det exkluderas väldigt många grupper.

Jag vill i det sammanhanget lyfta fram en sak när det gäller propositionen. Både Rio och Socialstyrelsen har i sina tidigare svar tagit upp att det finns ett behov av att se över regelverken för de funktionshindrades möjligheter att studera på folkhögskola. Det finns vissa glapp i systemen som gör att det inte fungerar helt tillfredsställande. Funktionshindrade hamnar som en bricka i spelet och kan inte börja sina studier i väntan på beslut. Beslut kan avvisas från olika håll, och man vet till slut inte vart man ska vända sig för att få ett beslut. Det finns många bra regler, men de samverkar inte alltid på bästa tänkbara sätt. Detta är inte med i propositionen, och det saknar vi.

Hans Backman (fp): Bra föredragningar föder ju funderingar. En fundering jag fick gällde det Staffan Larsson sade om att folkbildningen har svårare att ta till sig andra kulturers andra sätt att se på verksamheten än det svenska sättet. Samtidigt har ju folkbildningen som målsättning att vara en tillgång i arbetet med att integrera dem som kommer till Sverige i det svenska samhället. Frågan är då hur denna svårighet att ta till sig andra kulturers sätt att se på folkbildningens verksamhet påverkar möjligheten att med framgång vara en del i integrationsarbetet.

Jag hade också en fråga om det som Sven-Olov Edvinsson var inne på: Hur utvecklar vi propositionens ambitioner kring forskningen inom folkbildningen, som kvalitetsutvecklare och i kontakt med nya kunskapsområden?

Stina Sundberg, RIO: Detta måste vara väldigt kort, för annars blir det en jättediskussion. Jag har bara så svårt att förstå skrivningarna om att vi skulle ha svårigheter att ta till oss andra kulturer, samtidigt som man säger att det försvårar integrationsarbetet. Det är ett motsatsförhållande i detta som inte riktigt stämmer. Jag kan gott hävda att folkhögskolorna – det är i alla fall vad jag har mött – verkligen försöker samverka med olika kulturer och bemöta olika sätt att vara i en väldigt vid bemärkelse. Ärligt talat klarar jag inte den typen av hopklumpning av kulturer och etniska grupper.

Staffan Larsson, Linköpings universitet: I den forskning som har gjorts finns det väl olika synpunkter på detta. De studier som har gjorts har ju också varit fallstudier, så problemet är naturligtvis att vi här inte pratar om verksamheter i allmänhet utan om hur det kan vara och vilka aspekter som kan vara viktiga. En sida som framkommer är helt enkelt det som har att

göra med val av innehåll – en klassisk fråga i pedagogik. Om vi till exempel tar historieämnet finns det en lång diskussion omkring detta. Det har gått från att vara nationalistiskt längre tillbaka i historien till att bli eurocentriskt, så att säga. Sådana frågor är en viktig aspekt i detta. Hur kan man få läsa om sådant som inte har alltför skarpt fokus på bara en fläck?

Sedan blir ju folk socialiserade till förväntningar på utbildningssystemet som skapar en del konflikter – hur undervisningen egentligen ska se ut för att vara seriös, och så vidare. Sådant kan man också hitta, och det är en problematik som kan vara svår att hantera.

Anders Ljunggren, Folkbildningsrådet: När det gäller frågan om integration skulle jag personligen vilja säga – med starkt stöd i Folkbildningsrådet, tror jag – att det stora problemet är att integrera majoritetsbefolkningen, om jag får kalla oss Sverigefödda och smålänningar det, som oftast lever i starkt segregerade miljöer, i det mångkulturella samhälle som resten av befolkningen lever i. Det är den stora utmaningen.

Det näst största problemet är att så många i vårt samhälle förväxlar integration med assimilering. Om vi vill ha en integration i ett mångkulturellt samhälle får vi också acceptera att det krävs egna institutioner och egna resurser till dem som inte självklart har stöd i en majoritetskultur. Det är ett klassiskt problem i all minoritetspolitik.

Anders Castberger, Nykterhetsrörelsens Bildningsverksamhet: Jag kommer från ett studieförbund. Nykterhetsrörelsen betraktas väl oftast av många som väldigt svensk. Vi har ett antal samarbetsavtal med många organisationer. Till exempel de bosniska kan delvis dela våra värderingar när det gäller nykterhet, men på många andra sätt jobbar vi just i integrerade former. Vi har ett särskilt integrationsstråk. Vi tror, när vi nu utvecklar dessa samarbeten, att en del av de här organisationerna kan komma att bli medlemsorganisationer, det vill säga våra huvudmän, så småningom.

Jag vill dock också peka på att inte bara människor som kommer från andra länder kan känna ett utanförskap i Sverige. Det finns en annan integration också. Ett exempel är de kriminella. Vi har nu som huvudman en organisation som heter Kris, Kriminellas revansch i samhället. Varför kan man inte bedriva studiecirklar på fängelser? Här är ju tusentals människor som inte kommer i åtnjutande av folkbildningen. Varför kan man inte bedriva studiecirklar bland intagna som kommer ut och har avtjänat sitt straff, bland annat i syfte att få ett civilsamhälle som gör det möjligt för dem att undvika att återfalla i brott? Här finns en hel lång rad möjligheter som studieförbunden och folkbildningen kan åstadkomma i samhället på ett integrerande sätt.

Inger Nordlander (s): Att komma sist i frågestunderna på det här sättet innebär ofta att man har fått svar på de frågor man har suttit och funderat på, och det råkar också gälla mig. Jag vill dock ändå säga några ord.

Jag har också tänkt på detta med integrationen och den redovisning som Folkbildningsrådet gör av så att få i förortskommunerna går i studiecirklar. Jag tänker historiskt på när folkrörelserna var starka. Då kom ju kraften underifrån. Svenskarna hade en träning i att träffas och driva sina krav. I nutiden kommer nysvenskarna från länder som inte har detta. Det är ju ett svenskt fenomen att ha folkhögskolor och studieverksamhet. När det gäller vårt arbetssätt betyder detta vad jag förstår att de här svenska vita männen som ni har pratat om – nu har de blivit ”friska” också – måste se den här förändringen, att man närmar sig grupper som absolut inte har detta i sina traditioner och kanske ser på det med skepsis.

Som sagt: Det blev ingen fråga, utan jag tycker att jag har fått bra svar.

Ordföranden: Det var väl en väldigt god sammanfattning, Inger. Klockan är alldeles strax ett, och det gör att vi har att avsluta denna väldigt intressanta förmiddag. Jag vill rikta ett stort tack till alla, inte minst till föredragshållarna men också till deltagarna, till frågeställarna och till kulturutskottets kansli med Per Mårtensson i spetsen som har hållit i det praktiska.

Det har ju talats en del om livslångt lärande, och jag upplever att det är en verklighet som finns. Detta att få lära varje dag är en upplevelse som gör livet värt att gå vidare med. Jag hoppas att ni har upplevt den här förmiddagen lika givande som jag har upplevt den, med frågor kring bildning och kunskap.

Min hustru talar ibland om att jag har en massa onödig kunskap när jag talar om vilken tid Sigge Ericsson hade när han vann 10 000 meter på skridskor 1956. Det ligger väl en del i det, men samtidigt händer det att jag har glädje även av den kunskapen. Här tycker jag dock definitivt inte att vi har fått oss någon onödig kunskap till del utan kunskaper och erfarenheter som vi tar med oss på olika sätt nu när vi i utskottet ska behandla den här folkbildningspropositionen. Först ska det skrivas motio-ner, och någon gång i slutet på april har vi justering av det här betänkan-det. Den 31 maj är så alla välkomna att sitta på riksdagens åhörarläktare, för då ska vi ha debatt och beslut kring folkbildningen.

Ett stort tack från hela kulturutskottet för allt deltagande och all medverkan i detta! Jag tycker att vi ger varandra en stark applåd.